



การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์

อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**MONASTERY MANAGEMENT AS COMMUNITY LEARNING CENTER OF
SANGHA ADMINISTRATION IN WANGNOI DISTRICT PHRA NAKHON SI
AYUTTHYA PROVINCE**

พระสงฆ์ จันทวนโณ (เปลี่ยนกลาง)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑



การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระสง่า จันทวณโณ (เปลี่ยนกลาง)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



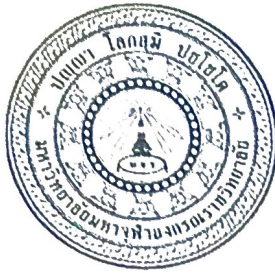
**Monastery Management as Community Learning Center of
Sangha Administration in Wangnoi District, Phra Nakhon
Si Ayutthaya Province**

Phrasanga Candavaṇṇo (Plianklang)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)



บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(พระมหาเกษญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระมหาเกษญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระสง่า จันทวนโณ)

ชื่อสารนิพนธ์ : การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อผู้วิจัย : พระสง่า จันทวนโณ (เปลี่ยนกลาง)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

: พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)

: พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ม. (การ
จัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)

วันสำเร็จการศึกษา : มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒. ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางปรับปรุงการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๓๙๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๗๕๖ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๐ รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๓ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๐๔ S.D. = ๐.๒๔๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านอาคาร

สถานที่ ($\bar{x}=4.07$ S.D.= 0.363) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}= 4.07$ S.D.= 0.359) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{x}= 3.98$ S.D.= 0.352) ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๓. ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารมีการประชุมอยู่ตลอดแต่ปัญหาในแต่ละเรื่องต้องใช้เวลา เพราะชุมชนต้องมีคณะกรรมการและต้องมีการเสนอเพื่อขออนุมัติต่อไป ด้านกิจกรรมมีการจัดกิจกรรมอยู่แต่น้อยไปควรจะมีให้หลากหลายชนิดเพื่อให้ประชาชนมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ด้านอาคารอาคารสถานที่ยังมีอยู่น้อยและต้องของงบประมาณดำเนินการปรับปรุงข้อเสนอแนะ ด้านการบริหารผู้บริหารควรทำงานให้เร็วและทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ ด้านกิจกรรมควรจะมีการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมเพื่อเสนอแนวคิดใหม่ๆให้มากขึ้น ด้านอาคารควรมีสถานที่ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการจัดกิจกรรม

Research Paper Title : Monastery Management as Community Learning Center of Sangha Administration in Wangnoi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

Researcher : PhraSanga Candavanṇo (Plianklang)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phramahakrissada Kittisobhano, Asst. Prof. Dr.,
B.A. (Buddhist Management), M.A.(BuddhistManagement),
Ph.D. (Buddhist Management)

: Phra Udomsittthinayokd, Asst. Prof. Dr., B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management),
Ph.D. (Buddhist Management)

Date of Graduation : March 2019

Abstract

The objectives of research paper were: (1) to study the monastery management as community learning center of Sangha administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, (2) to compare the opinions of people to monastery management as community learning center of Sangha administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, classified by personal data, and (3) to study problems, obstacles and suggestions for monastery management as community learning center of Sangha administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

The research methodology was the mixed research method between the quantitative and qualitative researches. The quantitative research used the sampling group in the field study from of 398 people in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The tool to collect the data as the questionnaires with reliability test 0.756. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), F-test, One-way Analysis of Variance and Least Significant Difference: LSD. But the qualitative research was in depth interview of 10

key informants by purposing sampling from academicians and related persons about management. The tool to collect the data was the structured in depth interview by collecting the data from individual depth interview and analyzed the data through the descriptive interpretation technique.

The findings of research were as follows:

1. The people had the opinions towards the monastery management as community learning center of Sangha administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province for three aspects. In overall was found at the high level ($\bar{x}=4.04$, S.D.0.241) when considered in each aspect found that the building aspect ($\bar{x}=4.07$, S.D.0.363), the learning activity aspect ($\bar{x}=4.07$, S.D.0.359), the management aspect ($\bar{x}=4.07$, S.D.0.352) respectively.

2. The Comparison of people who had the difference of education, had the opinions to monastery management as community learning center of Sangha Administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province differently with significantly statistics 0.05. It accepted the research assumption. But the people who had the differences of sex, age, and career, had the opinions to monastery management as community learning center of Sangha organization indifferently. It rejected the research assumption.

3. Problems and obstacles in monastery management as community learning center of Sangha Administration in Wangnoi district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province The management has a meeting at all times, but each issue takes time. Because the community must have a committee and must be proposed for approval for activities, activities are organized, but there should be a few, so there should be a variety of types for people to be interested in joining the group activities. in the area of buildings, buildings are still small and have to ask for budget to improve the management suggestions. management should work quickly and keep up with various events. for activities, there should be a promotion for the community to have the opportunity to participate in offering more new ideas. the building should have a suitable and adequate location for organizing activities.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. และผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือทั้ง ๕ ท่าน ๑) ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา ๒) ดร.ประเสริฐ อิลาว ๓) พระสุธีวีรบัณฑิต, ผศ.ดร. ๔) พระปลัดระพี พุทธิสาร, ผศ.ดร. ๕) พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. กรณอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จด้วยดี ตลอดมา และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการต่าง ๆ อยากบอกว่า ภูมิใจที่ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแห่งนี้ และได้เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ทั้งหลายทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณพระครูวิจิตรอาภากร เจ้าอาวาสวัดสว่างภพ เจ้าคณะตำบลคลองสี่ จังหวัดปทุมธานี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม (Try out) อนุญาตให้เก็บข้อมูลในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณพระครูวิสิฐพัฒนพิธาน เจ้าอาวาสวัดพยอม เจ้าคณะอำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีความเมตตาอนุญาตให้ทำวิจัยในพื้นที่ควบคุมดูแลของท่าน

ขอกราบขอบพระคุณพระครูสังฆรักษ์สมบัติ ธรรมทินโน เจ้าอาวาสวัดทองจันทร์การาม ตำบลพยอม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้เมตตาช่วยเหลือเรื่องให้ที่พักเพื่อทำการวิจัยและการในการศึกษาครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขออนุโมทนาขอบพระคุณ เพื่อนนิสิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, ที่ได้ช่วยเหลือ และแนะนำแนวทางในการดำเนินการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา และพี่น้อง ๆ ครูอาจารย์ รวมทั้งคณะญาติโยมผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด ที่ได้อุปถัมภ์ กำลังทรัพย์ กำลังใจ สนับสนุน ด้วยดีเสมอมาโดยตลอด ขออภัยว่า “ไม่เคยลืม” จึงเป็นที่มาของการทำงานวิจัยครั้งนี้ ให้ประสบผลสำเร็จด้วยดี

พระสง่า จันทวณโณ (เปลี่ยนกลาง)

วันที่ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก-ข)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค-ง)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(ฎ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฏ)

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒	คำถามการวิจัย	๕
๑.๓	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔	ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕	สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖	นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗	ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย	๗

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑	แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๙
๒.๒	แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้	๔๑
๒.๓	บริบทพื้นที่ทำการวิจัย	๗๐
๒.๔	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๑
๒.๕	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๓

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑	รูปแบบการวิจัย	๘๕
๓.๒	ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๘๕
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๒
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	๙๔
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๙๕
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๐๒
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๑๐
๔.๕ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๑๓
๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๒๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุป	๑๒๓
๕.๒ อภิปราย	๑๒๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๓๑
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป	๑๓๑
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๓๑
บรรณานุกรม	๑๓๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๔๑
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC)	๑๔๗
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try-out)	๑๕๑
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Alpha)	๑๕๓
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๕๖
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๕๘
ภาคผนวก ช แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๖๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๘

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑	ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
๔.๑	จำนวน และคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการ
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านอาคารสถานที่
๔.๖	เปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ
๔.๗	เปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ
๔.๘	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ ด้านอาคารสถานที่
๔.๙	เปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา
๔.๑๐	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านภาพรวม

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๑	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ๑๐๗
๔.๑๒	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านอาคารสถานที่ ๑๐๗
๔.๑๓	เปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอาชีพ ๑๐๘
๔.๑๔	ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกปัจจัยบุคคล ตามสมมุติฐานที่ ๑ - ๔ ๑๐๙
๔.๑๕	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ ๑๑๐
๔.๑๖	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดกิจกรรม ๑๑๑
๔.๑๗	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านอาคารสถานที่ ๑๑๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	ความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ทางด้านการจัดการในทัศนะของ Fayol	๒๐
๒.๒	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๓
๔.๑	สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๒๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี/พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์อรรถกถาบาลี/ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/มหามกุฏราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗, หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรคคปาลิ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๕๐ ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี)/หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมังคลวิสาลินี สีลขันธวรรคอรรถกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก/พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวรรค	ภาษาไทย
ที.ม. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคคปาลิ	ภาษาบาลี
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	ภาษาไทย
ที.ปา. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรคคปาลิ	ภาษาบาลี
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค	ภาษาไทย
ส.ส. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก สักยัตตนิกาย สคาถวรรคคปาลิ	ภาษาบาลี
ส.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สักยัตตนิกาย สคาถวรรค	ภาษาไทย
ส.ม. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก สักยัตตนิกาย มหาวรรคคปาลิ	ภาษาบาลี
ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก สักยัตตนิกาย มหาวรรค	ภาษาไทย
อง.จตุกก.(บาลี)	= สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย จตุกกนิบาตคปาลิ	ภาษาบาลี
อง.จตุกก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	ภาษาไทย
ขุ.ขุ. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปา ปาลิ	ภาษาบาลี
ขุ.ขุ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ	ภาษาไทย
ขุ.ธ. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธมมปทคปาลิ	ภาษาบาลี

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ (ต่อ)

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	ภาษาไทย
ขุ.ม. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศปาติ	ภาษาบาลี
ขุ.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ	ภาษาไทย
ขุ.ชา.ตีสติ.(บาลี)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ตีสตินิปาต ชาตกปาติ	ภาษาบาลี
ขุ.ชา.ตีสติ.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ตังสตินิปาตชาตก	ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารจัดการของวัดที่มีต่อชุมชนนั้น ในอดีตที่ผ่านมาวัดจัดว่าเป็นสถาบันหลักของชุมชน และเป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่การให้ทานรักษาศีล ฟังธรรม สวดมนต์ไหว้พระ และกิจกรรมทางศาสนาเป็นต้น อันแสดงออกทางด้านขนบธรรมเนียม และประเพณีต่างๆซึ่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แหล่งที่มาของความรู้ หมายถึง ที่มา หรือตัวแทนของความรู้ที่สามารถอ้างอิงถึงความมีอยู่ขององค์ความรู้ชุมชน ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวบุคคล วัตถุสิ่งของ สถานที่ ประเพณี ฯลฯ แหล่งที่มาของความรู้ี้สามารถเสื่อมสลาย ผุพัง หรือล้มตายได้ นอกจากนี้บางแหล่งที่มาของความรู้ยังไม่สามารถให้เรื่องราวได้อย่างชัดเจนหากไม่มีคนมาบอกเล่าหรือไม่มีเอกสารมาให้อ่านคือ (๑) ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ และการบริหาร (๒) ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค (๓) เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค (๔) ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดี (๕) ให้ความช่วยเหลือกันและกันในรูปแบบของการฝึกอบรมการวิจัยและส่งเสริมการศึกษาเป็นศูนย์ หรือฝ่ายปกครองใช้เป็นสถานที่ประชุม เป็นสถานศึกษาของชุมชน พระภิกษุ สามเณรลูกหลานของชาวบ้านได้อยู่อาศัยและเล่าเรียนที่วัด เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนทั้งหลาย เป็นห้องสมุดชาวบ้าน เป็นที่เก็บเอกสารต่าง ๆ ตั้งแต่พระไตรปิฎกจนถึงตำรายา ตำราหมอสมุนไพรไป

เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านธรรมวินัยจะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย^๑

^๑พระมหาสุริยา หอมวัน, “บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์: กรณีศึกษาพระภิกษุสามเณรวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารองค์การ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๙), หน้า ๔๗.

วัดเป็นศาสนสถาน ที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิตและฆราวาสที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม เป็นสถานศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนาธรรมของชาวพุทธ จากการดำเนินงานของโรงเรียนทั่วไปในเรื่องอาเซียน พบว่า การจัดการศูนย์การเรียนรู้และจัดมุมอาเซียน หรือตั้งศูนย์อาเซียนศึกษา เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โรงเรียนบางโรงเรียนยังไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งศูนย์อาเซียนเพื่อความจำเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่มีในตำราเรียนและที่ไม่มีในตำราเรียนใช้เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรมสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็นศูนย์กลางในการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ไม่ให้ลบล้างสำหรับสืบต่อไปยังชนรุ่นหลังศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ เป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นจุดรวบรวมผลผลิต พื้นที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน ฯลฯ เพราะยังขาดรูปแบบของศูนย์อาเซียนศึกษาที่ชัดเจนและศูนย์กลางการพัฒนาทั้ง พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางความคิด และทางจิตใจของสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย^๒

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอยางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย ในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุม ปรีกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน และเจ้าอาวาสบางรูปใช้คนไม่ถูกต้องงาน จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพ

วัดจะเจริญรุ่งเรือง เป็นที่ร่มรื่น เป็นที่ศรัทธา และอำนวยประโยชน์แก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้างโบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์ และการเงิน จะมีความสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่มี ความหมาย ถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๓

แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรมีการประชุมพระภิกษุ สามเณร ภายในวัดเนืองๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด และเพื่อความสามัคคีภายในวัด ส่งเสริมให้เจ้าอาวาส

^๒พระธรรมญาณมุนี, (ทองย้อย กิตติทินโน), วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร, การแสวงหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (เอกสารบรรยาย), หน้า ๔๐.

^๓บุญช่วย จันทร์เห้า, “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗), หน้า ๘๐.

เปิดรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดมีการนำเอา เทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการพัฒนาวัดมากขึ้น และควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กร คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์^๕

ปัจจุบันเมื่อพระสงฆ์สำคัญต่อชุมชน ดังที่กล่าวมาแล้วชาวบ้านจึงเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์ โดยส่งเสริมสนับสนุนกิจการของวัดและพระสงฆ์ด้วยดี เมื่อมีชุมชนที่เ็นต้องมีวัดที่นั่น หากตั้งชุมชนใหม่หรือตั้งหมู่บ้านใหม่ ก็จะต้องตั้งวัดตามเสมอ หน้าที่ในการสร้างวัดวาอารามเป็นของชาวบ้าน ดังนั้นความรู้สึกผูกพันกับวัดอย่างแน่นแฟ้นนี้เองทำให้เกิดความสำนึกในการห่วงหาณุญการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องประชาคมอาเซียน มีความสำคัญต่อนักเรียน คือ (๑) ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง เปิดโอกาสได้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา ตามความสนใจ ความพร้อมและความสะดวกของนักเรียนแต่ละคน เป็นการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (๒) ช่วยกระตุ้นความสนใจนักเรียนให้มีความสนใจในเรื่องการเป็นประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะจากสื่อและกิจกรรมที่ใช้ในศูนย์การเรียนรู้เป็นผู้นำของชุมชน บุคคลเหล่านี้จึงมีบทบาทอย่างสูงสุดต่อการทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา ความใกล้ชิดระหว่างวัดกับชุมชนจึงเป็นไปอย่างแน่นแฟ้น และนอกจากวัดจะเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจและเป็นสถาบันที่เอื้ออำนวยบริการทางศาสนกิจ แล้วยังทำหน้าที่ให้บริการอื่นๆ ที่กลไกของรัฐบาลเข้าไปไม่ถึงถึงเพื่อสร้างบูรณาการภายในชุมชน^๕

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารที่ดี ศาสนา ก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์และแผนพัฒนาประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการได้เตรียมสู่ประชาคมอาเซียน พัฒนาโรงเรียนเฉพาะบางโรงเรียนให้มีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและมีศูนย์อาเซียนศึกษา เป็นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียนใน ๑ ภาษา การศึกษาที่เกื้อหนุนให้บุคคลในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต โดยการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ภายใต้สิ่งที่มีอยู่ในสังคม

^๕ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์, “การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗.

^๕พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต, บันทึกการสัมมนาเรื่อง พุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนศิวพร, ๒๕๕๓), หน้า ๖.

รอบ ๆ ตัว ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น จากประสบการณ์ของวิทยาการหรือปราชญ์ชาวบ้าน จากแปลงสาธิต จากศูนย์เรียนรู้ จัดทำหน่วยการเรียนรู้อาเซียนศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และพัฒนาศูนย์อาเซียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคมมติ ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช^๖

มีบุคลากรทั้งในวัดและนอกวัด แบ่งออกเป็น ๔ ฝ่าย ได้แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา รวมเรียกว่าพุทธบริษัท วัตถุประสงค์สูงสุดของบริษัท คือการพ้นทุกข์ ๓ ระดับ คือ ขั้นพื้นฐาน เพื่อความสุขของชีวิตในโลกนี้ ขั้นกลาง เพื่อความสุขในปรโลกขั้นสูง เพื่อความหลุดพ้นจากโลก^๗

เมื่อชาวบ้านมีความศรัทธาและเชื่อมั่นพร้อมทั้งฝากความหวังไว้กับพระสงฆ์โดยเฉพาะผู้บริหารจัดการวัด จะต้องต้องมีทั้งอัตตหิตสมบัติ คือยึดธรรมประจำใจ และมีพรหิตปฏิบัติ คือมุ่งบำเพ็ญประโยชน์สุขส่วนรวม เมื่อผู้นำสงฆ์ประพฤติธรรม สังคมส่วนรวมก็อยู่เป็นสุข ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า “ควณเจ ตรมานาน ... เนตเต อชฺช คเต สติ ฯ เอวเมว มนุสเสสุ... ราชา เจ โหติ ธมมิโกติ ฯ” เมื่อฝูงโคข้ามปากแม่น้ำ ถ้าโคผู้นำฝูงไปตรง โคเหล่านั้นย่อมไปตรงทั้งหมดในเมื่อโคผู้นำฝูงไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นผู้นำถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนนอกนีย่อมประพฤติธรรมเหมือนกัน ประชาชนทั้งประเทศย่อมเป็นสุขถ้าพระราชาทรงดำรงอยู่ในธรรม^๘

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะทำการวิจัย “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อสำรวจการส่งเสริมการให้บริการของประชาชนในชุมชน ดังนั้นการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชนจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะก่อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพจากประสบการณ์ตรง ซึ่งสัมผัสและจับต้องได้ ทั้งนี้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไม่ได้มีเฉพาะต่อสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลทั่วไปและผู้ que ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และก่อให้เกิดการจารึกข้อมูลชุมชนที่เป็นระบบด้วย เช่นต่อศูนย์การเรียนรู้ตามหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคีที่ดีต่อกันและกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาเพิ่ม

^๖กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^๗นิตย สัมมาพันธ์ รัช., การบริหารเชิงพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐.

^๘อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๗๐/ ๑๐๐.

ประสิทธิภาพ การบริหารศูนย์การเรียนรู้ ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ ศึกษาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ มีปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาของคณะสงฆ์ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการบริหารจัดการ ๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓. ด้านอาคารสถานที่

^๙ ที่มา: คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (๓๐ กันยายน ๒๕๕๔).

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความคิดเห็นประชาชนต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ๑. ด้านการบริหารจัดการ ๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓. ด้านอาคารสถานที่

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

๑.๔.๓.๑ ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๗๔,๑๗๙ คน^{๑๑}

๑.๔.๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๐ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตคือ อำเภอวังน้อยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามสถานที่ ได้แก่ วัดทองจันทร์ภิรมย์อำเภอวังน้อยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

^{๑๑} ข้อมูล, วิกีพีเดีย. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอวังน้อย>, [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๑].

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารจัดการ หมายถึง ศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อกระจายโอกาสทางการทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึง เพื่อก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้และการพึ่งตนเอง การบริหารจัดการเป็นไปโดยประชาชนในชุมชนนั้นได้เลือกตั้งประธานและคณะกรรมการกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีการส่งเสริมเพิ่มทักษะในการพัฒนาอาชีพและจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ สถานที่วัด โรงเรียน และชุมชนที่สามารถรองรับกิจกรรมต่างๆได้

ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง ศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ

ชุมชน หมายถึง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อำเภอวังน้อย หมายถึง อำเภอหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดิมชื่อ อำเภออุไทยน้อย ต่อมาในปี ๒๔๖๐ ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นชื่ออำเภอดังเช่นปัจจุบัน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชากรต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๔ ผลการวิจัยและองค์ความรู้จากการวิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ดังนี้

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

๒.๓ บริบทพื้นที่ในการทำวิจัย

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหาร

บทบาทต่อการดำเนินงานขององค์การต่าง ๆ มากขึ้นแม้องค์การของรัฐก็ต้องพยายามปรับปรุงการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามเป้าหมายของการดำเนินงานให้มากที่สุดเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการบริหารองค์การในทุกวันนี้ผู้บริหาร^๑ ต่างก็ต้องประสบกับปัญหายากต่าง ๆ มากกว่าแต่ก่อนวิกฤตการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมได้ส่งผลกระทบทำให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานขององค์การต้องแตกต่างกันไปจากเดิมเป็นอันมาก ปัญหาสำคัญของผู้บริหารที่กำลังเผชิญอยู่ก็คือปัญหาประสิทธิภาพทางการบริหาร สภาพการณ์ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมในการดำเนินงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีความสลับซับซ้อนและมีแนวทางที่ไม่แน่นอน ดังนั้นผู้บริหารในฐานะผู้นำขององค์การต้องมีข้อมูลและมีความเข้าใจต่อพลวัตที่เกิดขึ้น สามารถสร้างแผนการดำเนินงานโดยอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจากทั้งภายในและภายนอก แล้วนำมาประเมินและวิเคราะห์หาทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อการตัดสินใจให้กับองค์การ ดังนี้

การบริหารจัดการ คือการกระทำและการตัดสินใจในการดำเนินการกำหนดการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ซึ่งจะทำให้เกิดการเปรียบเทียบการแข่งขันกับองค์การต่างๆสามารถเผชิญกับสภาวะการ

^๑บุญเลิศ เย็นคงคา, การจัดการเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: วิเจ ประพันธ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓.

แข่งขันที่สูงได้และสามารถที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายเพื่อให้เกิดการดำเนินกลยุทธ์^๒ ที่จะนำไปใช้และมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีความต่อเนื่องในการพิจารณาซึ่งกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์และทบทวนสถานการณ์กำหนดทิศทางทางการดำเนินงาน การตัดสินใจกำหนดแผนงานการดำเนินงานหลักและการควบคุมโดยรวมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในระยะยาวขององค์กร และก่อให้เกิดคุณค่าอย่างยั่งยืนมีความก้าวหน้า สามารถอำนวยความสะดวก เสริมสร้างความผาสุก ความถูกต้อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และแสดงความเมตตาคุณเคราะห์ต่อปวงชน ปราบกษัตริย์ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม”

“การบริหาร” (Administration) กับคำว่า “การจัดการ” (Management) สลับกันไปมา เนื่องจากทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกันจะใช้แทนกันใช้มีข้อแตกต่างกันเล็กน้อยตรงที่ ประการแรก การบริหารมักใช้วงการสาธารณะหรือราชการ ในขณะที่การจัดการใช้กันในการธุรกิจหรือหรือเอกชนเป็นหลัก หรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purposes/Objectives) ขององค์กรนั้น ๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ (Efficiency)^๓

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึงแหล่งหรือที่รวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ สารสนเทศ กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ในชุมชนที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามอัธยาศัยผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^๔

การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการของการแสวงหา การสร้างและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการจัดให้มีการศึกษาที่เกื้อหนุนให้บุคคลในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต โดยการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ภายใต้อะไรที่มีอยู่ในสังคมรอบ ๆ ตัว ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น จากประสบการณ์ของวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้าน จากแปลงสาธิต จากศูนย์เรียนรู้

^๒วิเชียร วิทยอุดม, **การจัดการสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: ธนัช การพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐.

^๓พระธรรมวรานายก (โอภาส นิลุตตมธัมม), **ธรรมปริทัศน์ “๔๖”**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๓.

^๔พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), **การบริหารวัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖.

^๕พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

และการผสมผสานทรัพยากรที่สำคัญ ๓ ประเภท คือ มนุษย์ การเงิน และทรัพยากรด้านกายภาพ เพื่อที่จะได้บรรลุเป้าหมายหลักขององค์การในการผลิตสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของสังคม การบริหารโดยสรุปก็คือ^๖

๑. การทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จโดยลำพังคนเดียว ไม่ใช่การบริหารหรือการจัดการ การบริหารหรือการจัดการเกิดขึ้นในบริบทของกลุ่ม การสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย (๑) การกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (๒) กำหนดบทบาทและหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ (๓) กำหนดโครงสร้างการบริหารของศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย กระบวนการดำเนินการ ฝ่ายบริหารงาน และฝ่ายผลิตชุดความรู้และให้บริการศูนย์การเรียนรู้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยอย่างน้อยที่สุดกลุ่มนั้นจะต้องมีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

๒. การจัดการเป็นงานด้านสมอง ใช้ความคิด ปฏิภาณ และการตัดสินใจเพื่อสร้างเงื่อนไข และรักษาไว้ซึ่งเงื่อนไขสำหรับการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ผู้ที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และก่อให้เกิดการจารึกข้อมูลชุมชนที่เป็นระบบด้วย เช่น

- ๑) ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่มีในตำราเรียนและที่ไม่มีในตำราเรียน
- ๒) ใช้เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม
- ๓) กำหนดบุคลากรในศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายบริหารงาน และบุคลากรฝ่ายผลิตชุดความรู้และให้บริการศูนย์การเรียนรู้ และ
- ๔) กำหนดงบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน
- ๕) ใช้เป็นสื่อเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนการสอนที่มีมิติ มีชีวิต เช่น จิตกรรมฝาผนัง ร่องรอยประวัติศาสตร์ นิเวศวิทยา สัตว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน (แมลง นก ปลา ฯลฯ) เป็นต้น

การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้การบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารงานในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่จะ

^๖ ังชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๔.

ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการ และทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม^๖

การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะสั่ง แนะและผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็นกิจกรรมที่จำเป็นของอย่างใดก็ตาม การบริหารจัดการความรู้ มีความซับซ้อนมากกว่าการพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม เพราะเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการต่อภายหลังจากที่บุคลากรมีความรู้ความชำนาญแล้ว องค์กรจะหาอย่างไรให้บุคลากรเหล่านั้นยินดีถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น และในขั้นตอนสุดท้าย องค์กรจะต้องหาเทคนิคการจัดเก็บความรู้เฉพาะไว้กับองค์กรอย่างมีระบบเพื่อที่จะนำออกมาใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ บริษัทยักษ์ใหญ่หลายแห่งในสหรัฐอเมริกายังคงแข่งขันกันหาวิธีบริหารจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อให้อยู่ในโลกของการแข่งขันได้ผู้บริหาร ในองค์กรซึ่งมีหน้าที่สั่งการ ให้ความสะดวกในการทำงานของกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน^๗

การบริหารเป็นทั้งศิลป์ ศาสตร์ และอาชีพ กล่าวคือ กรณีที่เป็นศิลป์ (Art) หมายถึง บุคคลได้ใช้ทักษะและความรู้ที่พัฒนาขึ้นของแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุจุดหมายใดจุดหมายหนึ่ง กรณีที่เป็นศาสตร์ (Science) เป็นองค์ความรู้ในสิ่งที่เกิดจากการสืบค้นหาความรู้ใหม่ ด้วยวิธีเชิงวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การประมวลผลข้อมูล การตั้งสมมุติฐาน และการทดสอบสมมุติฐาน กรณีที่เป็นอาชีพ (Profession) นั้น อาชีพเกิดจากความเป็นศิลป์และความเป็นศาสตร์โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นอาชีพใด ๆ^๘

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์กรและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้การบริหารจัดการความรู้ หรือ Knowledge Management เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่

ซึ่งเกิดขึ้นจากการค้นพบว่าองค์กรต้องสูญเสียความรู้ไปพร้อมๆ กับการที่บุคลากรลาออก หรือเกษียณ อายุราชการ อันส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจากแนวคิดที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้มากแต่เพียงอย่างเดียวจึงเปลี่ยนไป และมีคำถามต่อไปว่าจะทำ

^๖ จันทราณี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, (กรุงเทพมหานคร: ม.ท.ป., ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^๗ ชาญชัย อาจินสมภาร, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริม, ๒๕๔๐), หน้า ๓๘.

^๘ วิโรจน์ สารัตนะ, การบริหารหลักการทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยวิสุทธิ, ๒๕๔๙) หน้า ๔.

อย่างไรให้องค์กรได้เรียนรู้ด้วย ดังนั้น การบริหารจัดการความรู้จึงสัมพันธ์กับเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นอย่างยิ่ง หากองค์กรจะพัฒนาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ก็จำเป็นจะต้องบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรให้เป็นระบบเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ได้จริงและต่อเนื่อง หากองค์กรใดมีการจัดการความรู้โดยไม่มีการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร ก็นับเป็นการลงทุนที่สูญเปล่าได้เช่นกัน

แนวคิด และทฤษฎีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

การสร้างวัดมีมาแต่โบราณกาล เมื่อประชาชนมีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนา ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด ก็มักจะสร้างวัดขึ้นแล้วนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนัก เพื่อบำเพ็ญบุญกุศลประกอบศาสนกิจ ตามประเพณีที่สืบทอดกันมา ในอดีตวัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้เป็นสถานศึกษาอบรม ให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพตำราแพทย์แผนไทย และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เป็นสถานที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมทั้งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญยิ่งในการสืบทอดพระพุทธศาสนาตลอดมา จึงถือได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน ปัจจุบันการสร้างวัดตั้งวัดจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามขั้นตอนของทางราชการ เมื่อการสร้างวัดตั้งวัดได้เสร็จสิ้น ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เป็นวัดที่ถูกต้อง และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ขึ้นทะเบียนไว้ในทะเบียนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้ว จึงถือว่าวัดนั้นเป็นวัดโดยสมบูรณ์ โดยเจ้าอาวาสมีหน้าที่ทำนุบำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ในการนี้ต้องดูแลบริหารกิจการภายในวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา การปฏิบัติ และอื่น ๆ ให้มีความก้าวหน้าถูกต้อง เป็นระเบียบ เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ซึ่งหมายถึง การพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาวัดนั่นเอง การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี ๓ ด้าน ^{๑๐}

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้มีข้อบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นวัด ดังนี้

การพัฒนาวัด หมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด จนกระทั่งมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวัด ดังนี้^{๑๑}

^{๑๐} ที่มา: คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (๓๐ กันยายน ๒๕๕๔).

^{๑๑} พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕).

๑. พัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นนั้นว่าวัดเป็นของตน มีความรู้สึก ห่วงแหนและช่วยกันดูแลรักษา

๒. สร้างสภาพวัดให้มีความหมาย ๕ ประการ คือ

๒.๑ เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร

๒.๒ เป็นที่บวชเรียนศึกษาปฏิบัติธรรม

๒.๓ เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน

๒.๔ เป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาหาความสงบทางกายทางใจ

๒.๕ เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน

๓. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดต้องสะอาดร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนที่เข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัย และหลักพระพุทธศาสนา

๔. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น ในการติดต่อกับหน่วยงาน

อื่น ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งควรให้วัดเป็นศูนย์กลาง

๕. ให้เกิดการยอมรับตลอดไปว่า วัดกับชุมชนนั้น ๆ เป็นหน่วยงานเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้

การดูแล ค้ำครอง บริหาร ความสำคัญ การปกครองของคณะสงฆ์ไทย เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันไปตามลำดับชั้นนับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปถึงเจ้าอาวาส พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน กฎมหาเถรสมาคม

ภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครองดำเนินการสอดส่อง ดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาคเจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร

จัดการบริการยืม – คืน สื่อความรู้สำหรับผู้ประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนสถานที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการศึกษาให้บริการแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียนจัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตบริการหมุนเวียนหนังสือ-สื่อไปยังที่อ่านโดยกลุ่มนักศึกษาและเครือข่ายอื่น ๆ ในวันสำคัญต่าง ๆ ให้มีการจัดกิจกรรมนั้นๆ จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเคลื่อนที่จัดให้ความรู้ตามเสียงตามสาย หอกระจายข่าวบริหารจัดการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามความเหมาะสม

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีความรู้และเข้าใจพระพุทธรวณะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้ว พระพุทธศาสนา ก็จะต้องเสื่อมสูญไปด้วย ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณมา จึงทรงทำการทำนุบำรุงสนับสนุนการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และทรงยกย่อง พระภิกษุ สามเณร ที่เรียนรู้พระพุทธรวณะให้มีฐานันดรพระราชทานราชูปการต่างๆ มีนิตยภัต เป็นต้น

ภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม – บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจ ด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม – บาลี สนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นประธานจัดสอบธรรม – บาลี สนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

การจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมและปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้จัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือคติพจน์ และการจัดสวนสมุนไพรโดยบอกสรรพคุณของต้นไม้ไว้การจัดกิจกรรมบรรยายภาพเกี่ยวกับวรรณคดีพุทธประวัติ มหาชาติชาดก การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ หรือเทพธรรมะ ซีดีธรรมะ วีดีโอเทพธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชนจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับงานพื้นบ้านทางศิลปกรรมเพื่อเสริมการประกอบอาชีพประจำวัน ในวิชาชีพสาขาต่างๆจัดกิจกรรมสอนและอบรมกรรมฐาน ฝึกการทำสมาธิเพื่ออบรมจิตใจการจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ เช่น การออกกำลังกาย การร้องเพลง การวาดรูป และการละเล่นต่าง ๆ ของชุมชนจัดกิจกรรมพัฒนา

คุณภาพชีวิต ที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลต่าง ๆ เช่น สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการการจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เผยแผ่และสืบทอดการจัดกิจกรรมโดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้สำคัญต่าง ในห้องเรียน

ด้านอาคารสถานที่

การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด การสาธารณูปการโดยรวมหมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวกสบาย การทำถนน ทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้ การสาธารณูปการ เป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้ เพื่อสร้างสิ่งที่จำเป็น รักษา สิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ ภายในวัด ในการนี้ ให้รวมถึงการดูแลรักษาสถาปัตยกรรมของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ มีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า ภัณฑาคาริก โดยเฉพาะ

ศาสนสมบัติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมีเจ้าอาวาส เป็นต้น ช่วยกันดูแล รักษา ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

๒. ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมบัติวัด แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง ศาสนสมบัติกลาง เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงดูแล รักษา ทั้งนี้ การจัดการศาสนสมบัติภายในวัด จะต้องยึดหลักให้ถูกต้องตามกฎหมาย พระธรรมวินัย มติมหาเถรสมาคมและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน แก่ประชาชนโดยทั่วไปหากไม่จำเป็น

ภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิเมรุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด เป็นต้น

ให้วัดเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จัดให้วัดมีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ และมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่น และเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนได้เข้าศึกษาหาความรู้และพักผ่อนจิตดวงผ่องใสในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เป็น

ระเบียบจัดให้มีแหล่งน้ำสาธารณะไว้ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้บริการแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน จัดให้มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชนจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ ศิลปวัตถุและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่นเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่วไปเป็นสถานที่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือแจ้งข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน

ดังนั้น วัดที่สมบูรณ์จึงประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ได้แก่ สภาพความเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งวัด ศาสนสมบัติของวัด โดยมีเจ้าอาวาสปกครองดูแลบริหารจัดการวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามภารกิจของคณะสงฆ์ให้สมบูรณ์ ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

ทฤษฎีของลูเธอร์ กุลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกัน กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCoRB

- Planning (การวางแผน)
- Organizing (การจัดองค์การ)
- Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน)
- Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ)
- Coordinating (การประสานงาน)
- Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน)
- Budgeting (การงบประมาณ)

การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) และคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ สมพงศ์ เกษมสิน ยังให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้^{๑๒}

- ๑) การบริหารจะต้องค้นหาวัตถุประสงค์
- ๒) การบริหารต้องอาศัยส่วนวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบ
- ๓) การบริหารต้องอาศัยหลักการขององค์ประกอบพื้นฐาน

^{๑๒} สมพงศ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑), หน้า ๕-๖.

- ๔) การบริหารมีลักษณะที่จะต้องวางแผนอย่างเป็นกระบวนการ
- ๕) การบริหารเป็นการใช้ผู้ปฏิบัติงานอย่างเป็นกลุ่มบุคคล
- ๖) การบริหารมีลักษณะกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทำอย่างเดียวกันอย่างมีเหตุผล
- ๗) การบริหารมีลักษณะเกี่ยวข้องกับหลักการดำเนินงานกับวัตถุประสงค์
- ๘) การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของ

การบริหารจัดการเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้นบางครั้ง อาจให้แทนกันได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทำอย่างเดียวกัน คือความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๑๓}

การบริหารจัดการงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์กรแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์กรเรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละองค์กรจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหารจัดการ โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (Case Study) จำนวนมากและวิเคราะห์หาวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ^{๑๔}

การบริหารจัดการในรูปแบบมีส่วนร่วมของบุคลากร (Participation Management) เป็นแนวทางการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่างๆ ที่เขามีส่วนรับผิดชอบอยู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของมีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรใดที่ใช้นโยบาย การบริหารจัดการแบบนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่ายบริหารเห็น ความสำคัญของพนักงานที่มีต่อ

^{๑๓} ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐), หน้า ๕.

^{๑๔} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒.

ความสำเร็จขององค์กร ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีความภูมิใจ และรับผิดชอบต่องานอย่างเต็มที่ซึ่งเป็นการจูงใจในการทำงานที่ดีวิธีหนึ่ง^๕

หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ

๑) การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคนหมายความว่าบริหารจัดการเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรผู้จัดการจัดการจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่นมิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒) การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์กรเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้จัดการจัดการจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้เป้าหมายต่ำไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓) การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คาดว่าประสิทธิผลหมายความว่าทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคาดว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

๔) การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้จัดการจัดการในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

^๕สุพิน เกษาคุปต์, **การจัดการปฏิบัติงาน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๘๒ - ๘๓.

๕) การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น^{๑๖}

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการนั้นจะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหารจัดการ อันประกอบด้วย การวางแผน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง “สถานที่” ที่เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่ปัจจุบันนิยมจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ของประชาชนในชุมชน เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้ที่สนใจภายนอกชุมชน และเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เน้นถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต และกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนการจัดองค์การ การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหารจัดการมีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

ทฤษฎีการบริหารจัดการ

นักวิชาการหลายท่านได้เสนอทฤษฎี “การบริหารจัดการ” ไว้ ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอนำมาประกอบการศึกษา ดังนี้

การบริหารองค์กรต่าง ๆ จึงเป็นงานในหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ

๑) การปกครองบังคับบัญชา (Supervision and Control) การพิจารณาวินิจฉัย (Consideration) การตัดสินใจ (Decision) และการสั่งงาน (Command/Ordering) ตามลำดับชั้นในสายการบังคับบัญชา (Chain of Command) ของแต่ละองค์กร หรือหน่วยงาน (Organization) ในระดับต่างๆ

๒) การจัดการ (Management) กิจกรรมต่างๆ ของวัด ได้แก่ การจัดการเกี่ยวกับการให้การศึกษาหลักธรรม (พระปริยัติสัทธรรม) การให้การศึกษาอบรม ศิล สมาธิ ปัญญา (พระปริยัติสัทธรรม) และการเผยแผ่พระสัทธรรม การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์และศาสนพิธีต่าง ๆ เป็นต้น

^{๑๖} เสนาะ ดีเยาว์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๑ - ๒.

เมื่อประมาณ ๑,๐๐๐ ปี ที่ผ่านมา ผู้บริหารทั้งหลายได้มีการต่อสู้กับปัญหาและประเด็นทางด้านการบริหารจัดการคล้ายคลึงกับที่ผู้บริหารปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่ รวม พ.ศ.๑๑๐๐ ชาวจีนได้มีการปฏิบัติหน้าที่ทางการบริหารจัดการ ๔ หน้าที่ ได้แก่^{๑๗}

- ๑) การวางแผน (Planning)
- ๒) การจัดองค์การและการจัดคนเข้าทำงาน (Organizing and Staffing)
- ๓) การนำ (Leading)
- ๔) การควบคุม (Controlling)

การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การวางนโยบาย (Policy) การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน (Priority) ของโครงการ การวางแผนและการบริหารโครงการ (Project Planning and Administration) อันเป็นกิจกรรมขององค์กร หรือหน่วยงานในระดับต่างๆ การแบ่งงาน (Division of Works) และการมอบหมายหน้าที่การงาน (Delegation of Authority) การจัดการ (Management) ตามแผนงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดเอาไว้ให้ได้ผล คือ “ประสิทธิผล” (Effectiveness) ดี อย่างมี “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) สูง และรวมทั้ง การตรวจงาน (Inspection) การติดตามผล (Follow-up) และการประเมินผลงาน (Evaluations)

กล่าวอีกนัยหนึ่ง การบริหารงานที่ได้ผลสำเร็จมีประสิทธิภาพสูง คือ การบริหารงานที่ได้ผลผลิต หรือ ผลงานที่ได้สำเร็จด้วยดีมาก ด้วยต้นทุนหรือค่าลงทุนที่ต่ำที่สุด ซึ่งก็หมายความว่า นักบริหารที่ดีจะต้องรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างประหยัดที่สุด และให้ได้ผลงานที่ดีมากที่สุดนั่นเอง^{๑๘}

แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ ค.ศ.๑๙๕๐ จนถึงปัจจุบันว่า มีทั้งสิ้น ๓ ประการ ได้แก่

๑) แขนงการตัดสินใจ (Decision) ใช้ใน ค.ศ.๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน เป็นเทคนิคช่วยในการตัดสินใจภายใต้สภาพความเสี่ยง โดยคำนึงถึงคุณค่าและผลประโยชน์หรือขาดทุนที่ คาดไว้ในแต่ละทางเลือก ทั้งนี้เป็นโมเดลที่ใช้ในภาพ โดยแสดงถึงโครงสร้างของลำดับทางการเลือกการตัดสินใจในการปฏิบัติงานและแสดงผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี รวมทั้งความน่าจะเป็นที่เกี่ยวข้องกับในแต่ละสถานการณ์ความเป็นไปได้ในอนาคต

^{๑๗} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕-๓๘.

^{๑๘} พระราชบัญญัติ (เสริมชัย ชยมงคล), การบริหารวัด, หน้า ๑๗.

๒) ตาข่ายการบริหาร (Managerial Grid) ใช้ใน ค.ศ.๑๙๖๔-๑๙๗๘ เป็นโมเดลทฤษฎีโดยมุ่งความสำคัญที่การผลิตและคน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหาร เทคนิคนี้ใช้พัฒนาองค์การ ซึ่งใช้ประเมินรูปแบบการจัดการของผู้นำโดยผ่านการใช้ตารางเป็นตัวแทนพิจารณา

๓) สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงานและสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน (Satisfiers & Dissatisfies) ใช้ใน ค.ศ. ๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน มี ๒ ปัจจัย คือ

๓.๑) ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยภายในของบุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความก้าวหน้า ความสำเร็จ การยกย่อง เป็นต้น

๓.๒) ปัจจัยสุขอนามัย เป็นปัจจัยภายนอกที่ป้องกันไม่ให้นักงานเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน การเสนอสุขอนามัย ไม่ใช่วิธีการจูงใจที่ดีที่สุด แต่เป็นการป้องกันความไม่พึงพอใจ

ประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมาทำงานหรือการขาดงานของพนักงาน เช่น นโยบายบริษัท การบังคับบัญชา ความมั่นคงในงาน ค่าตอบแทน สภาพการทำงาน เป็นต้น

หลักกระบวนการบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดนโยบายและมาตรการอันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่งสายบังคับบัญชาใน องค์การ

๓. การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) หมายถึงการสรรหาบุคลากรมาบรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งที่กำหนดไว้

๔. การอำนวยการ (Directing) คือ กำกับ สั่งการและมอบหมายให้แต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

๕. การควบคุม (Controlling) คือ การติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหน มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใด^{๑๙}

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีการบริหารจัดการไว้ ผู้วิจัยจึงนำมาประกอบใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

๑) ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

สังคมเป็นองค์กรที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะช้าหรือเร็วเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ หลายประการ อาทิ ภูมิหลังทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมประชากร การติดต่อกับสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ความจำเป็นในการดำรงอยู่ของสมาชิกและสังคมเป็นต้น ซึ่งภายในสังคมนั้นมีการทำหน้าที่ ต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อความดำรงอยู่ของแต่ละสังคมในการนี้ส่วนย่อยต่างๆ หรือระบบย่อย เพื่อให้สอดคล้องกันไปกับการทำหน้าที่ของระบบย่อยอื่นๆ อันเป็นผล

^{๑๙} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), คุณธรรมสำหรับนักบริหาร, หน้า ๓.

ให้สังคมดำรงอยู่ได้เปรียบประดุจดังระบบร่างกายของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ เช่น หัวใจ หู ตา จมูก แขน ขา เท้า เป็นต้น ซึ่งแต่ละส่วนก็ทำหน้าที่ตามความถนัดเฉพาะของตนและต้องประสานกันกับการทำหน้าที่ของส่วนอื่นๆ ด้วย เพื่อความอยู่รอดของระบบใหญ่คือ มนุษย์แต่ละคนภายในสังคมจะปฏิบัติงานต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กันเพื่อมุ่งไปสู่ความมุ่งหมายสุดท้ายของแต่ละสังคม คือ ความอยู่รอดซึ่งความสามารถที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาวะต่างๆ ภายในสังคมให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่ผ่านไป^{๒๐}

ความขัดแย้งคือการต่อสู้ เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทุกยุคทุกสมัยของประวัติศาสตร์ในบางส่วน คาร์ล มาร์กซ์ (Kale Mark) ได้แย้งว่า สาเหตุของการขัดแย้งทางชนชั้นมีผู้ทำลายและถูกทำลายจากผู้ซึ่งควบคุมวิธีการผลิตและอิทธิพลของแรงงานมีความจำเป็นในการผลิตอย่างแท้จริง แรงงานที่ทำลายสามารถกลายเป็นการปฏิบัติทางชนชั้นคนใดคนหนึ่งอาจจะทำกฎระเบียบใหม่ทางสังคมมาใช้^{๒๑}

๒) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

แนวคิดของทฤษฎีนี้ได้อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมที่แตกต่างกับที่ได้เห็นว่ามีทฤษฎีอื่นๆ ดังนี้คือ^{๒๒}

๒.๑) ในสถานการณ์ใดๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นระบบหรือองค์กรใดๆ จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งจะเป็นผลจากการที่ได้รับรางวัลมากที่สุดและการลงโทษน้อยที่สุด

๒.๒) บุคคลในระดับสังคมจะกระทำซ้ำสำหรับพฤติกรรมซึ่งพิสูจน์แล้วว่าได้รับรางวัลในอดีต

๒.๓) บุคคลในระดับสังคมจะกระทำซ้ำ สำหรับพฤติกรรมในสถานการณ์ซึ่งคล้ายคลึงกันที่พฤติกรรมได้รับรางวัล

๒.๔) การเสนอสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นในอดีตเกี่ยวกับรางวัล จะเป็นที่ยอมรับในสังคม

๒.๕) การกระทำซ้ำของพฤติกรรมจะเกิดขึ้นเพียงเท่าที่เขายังคงได้รับรางวัลอยู่

๒.๖) บุคคลในระดับสังคมจะแสดงอารมณ์ออกมาถ้าพฤติกรรมซึ่งครั้งก่อนได้รับรางวัลหรือไม่ทำเมื่อพฤติกรรมในอดีตไม่เคยได้รับรางวัล

^{๒๐} สนิท สมัครการ, การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๙-๓๐.

^{๒๑} สุพิศวง ธรรมพันทา, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑๔.

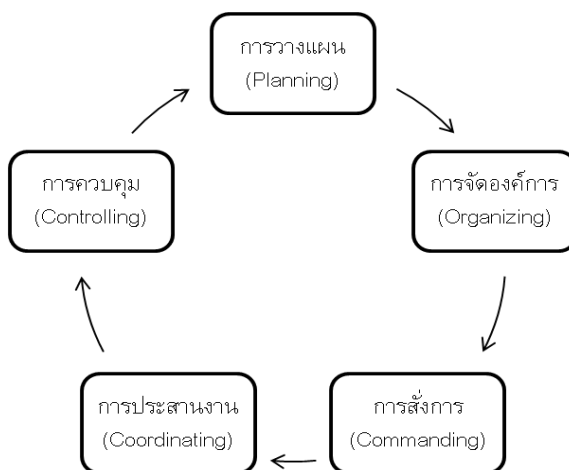
^{๒๒} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๘๐-๘๑.

๒.๗) บุคคลยังจะแสดงพฤติกรรมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง แต่กลับน้อยลงเมื่อพฤติกรรมไม่ได้รับรางวัล และยังทำให้บุคคลแสวงหาการแสดงพฤติกรรมอื่น

๓) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์

โดยนักจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อว่า มาสโลว์ (Maslow) ได้เสนอ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์เพื่อที่จะอธิบายพฤติกรรมของคนในองค์กร โดยมาสโลว์ได้ แบ่งความต้องการของคนออกเป็น ๕ ระดับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ ประกอบด้วย (๑) ความเป็นจริงของตนเอง (๒) เกียรติยศชื่อเสียง (๓) การยอมรับทางสังคม (๔) ความปลอดภัย และ (๕) ความต้องการทางกายภาพ^{๒๓}

ผู้บริหารหรือผู้จัดการที่ประสบความสำเร็จควรต้องมีความรู้ความเข้าใจในความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับการกระทำหน้าที่ (Function) และการแสดงบทบาท (Roles) ไว้ว่า ต้นศตวรรษที่ ๒๐ นักธุรกิจชาวฝรั่งเศสผู้หนึ่ง คือ Henri Fayol ได้เสนอตัวแบบหน้าที่สำคัญ ๕ ประการของการจัดการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็น วงจรดังแผนภาพข้างล่าง



แผนภาพที่ ๒.๑ ความสัมพันธ์ของบทบาทหน้าที่ทางการจัดการในทัศนะของ Fayol^{๒๔}

^{๒๓} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหาร การศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๗๓.

^{๒๔} ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘.

จากแผนภาพที่ ๒.๑ จะเห็นได้ว่าหน้าที่หลักที่สำคัญประการแรกของผู้บริหาร คือ การวางแผน นั่นคือการกำหนดเป้าหมายว่าต้องการให้อะไรเกิดขึ้น ที่ไหน เมื่อไร โดยใคร และด้วยวิธีการอย่างไร หลังจากนั้นหน้าที่สำคัญถัดมาคือ การจัดองค์การซึ่งเป็นเรื่องของการแบ่งงาน การจัดสายการบังคับบัญชา และการคัดเลือกหรือสรรหาบุคคลมาปฏิบัติหน้าที่ตามแผน หน้าที่หลักที่สำคัญต่อมาคือ การบังคับบัญชาสั่งการให้บุคลากรเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่ แต่การกระทำหน้าที่ของบุคลากรตามการสั่งการของผู้บังคับบัญชาระดับต่างๆ หรือฝ่ายต่างๆ อาจมีปัญหาขัดแย้งกันหรือไม่สัมพันธ์กัน ดังนั้นหน้าที่หลักของการบริหารหรือการจัดการที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการประสานงาน นอกจากนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรยังมีความจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบควบคุมจากฝ่ายบริหารด้วยว่าเป็นไปตามแผน หรือเบี่ยงเบนออกไปจากเป้าหมายของแผนมากน้อยเพียงใด เป็นเพราะเหตุใด ซึ่งอาจมีความจำเป็นต้องทำการปรับแผน หรือวางแผนใหม่ (Replanning) และเมื่อมีการปรับแผน หรือวางแผนใหม่อาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับองค์กรใหม่ (Reorganizing) เป็นวงจรอย่างนี้เรื่อยไป

สองทศวรรษต่อมา Gulick and Urwick ได้เสนอหลักว่าด้วยหน้าที่ของการบริหารที่รู้จักกันแพร่หลายในนามของหลัก POSDCoRB ซึ่งย่อมาจากหน้าที่หลักของการบริหาร ๗ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การคัดเลือก หรือการสรรหาบุคลากร (Staffing) การอำนวยความสะดวก (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งหลัก POSDCoRB นี้ขยายความมาจากหน้าที่ทางด้านการจัดการของ Fayol นั่นเอง โดยแยกหน้าที่ทางด้านการคัดเลือกหรือสรรหาบุคลากรออกมาจากการจัดองค์การ ส่วนหน้าที่การควบคุมถูกแบ่งออกเป็นสองหน้าที่ คือ การรายงานผลการปฏิบัติงาน และการงบประมาณ หลัก POSDCoRB นี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นหน้าที่สำคัญของการบริหารหรือการจัดการในภาครัฐมาเป็นเวลานาน

ทศวรรษที่ ๘๐ โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ผู้บริหารและนักวิชาการตระหนักถึงความไม่เพียงพอของหน้าที่ทางด้านการจัดการของฟาโยลและหลัก POSDCoRB ในปี ค.ศ.๑๙๘๓ Garson และ Overman ได้เสนอหลัก PAFHRIER ขึ้นมาซึ่งเป็นคำย่อมาจากหน้าที่หลักของการบริหารหรือการจัดการสมัยใหม่ ๕ ประการ คือ

๑. PA ย่อมาจาก Policy Analysis คือการวิเคราะห์นโยบายซึ่งกินความหมายมากกว่าการวางแผน การวิเคราะห์นโยบายรวมไปถึงการวิเคราะห์ว่าอะไรคือวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของนโยบาย การกำหนดนโยบาย และการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบาย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับการบริหารในภาครัฐ ภาคเอกชนในปัจจุบันก็ตระหนักถึงความจำเป็นสำหรับการวิเคราะห์แผน หรือนโยบายเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

๒. F ย่อมาจาก Financial Management หรือการจัดการทางการเงินหรือการคลัง เป็นหน้าที่สำคัญสำหรับการบริหารหรือการจัดการขององค์การทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน แต่ถูกละเลยมิได้มีการกล่าวถึงในอดีต

๓. HR ย่อมาจาก Human Resource Management คือ การจัดการทางด้านทรัพยากรมนุษย์ มีความหมายกว้างกว่าการคัดเลือกหรือสรรหาบุคลากรขององค์การจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม การเรียนรู้และพัฒนา ได้รับการมอบหมายอำนาจ (Empowerment) ต้องมีคุณภาพในการทำงาน และมีคุณภาพชีวิตอีกด้วย

๔. I ย่อมาจาก Information Management เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของสังคมสารสนเทศ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการจัดการทางด้านสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการนำเอาสารสนเทศมาประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารด้วย

๕. ER ย่อมาจาก External Relations สะท้อนให้เห็นถึงสังคมในยุคปัจจุบันที่องค์กรต่างๆ จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันในเชิง Synergistic และ Symbiotic เพิ่มมากขึ้นดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดการทางด้านความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ รวมทั้งกับสังคมและกับสิ่งแวดล้อมเป็นต้น

จะเห็นได้ว่าหลัก PAFHRIER สามารถใช้ประกอบกับหลัก POSDCoRB หรือหลักของ Fayol ได้เป็นอย่างดีสำหรับการทำความเข้าใจหน้าที่หลักที่สำคัญของการบริหาร หรือการจัดการในยุคปัจจุบัน

กระบวนการของหลักการบริหารไว้ ๕ ขั้นตอน ดังนี้^{๒๕}

- ๑). การวางแผน (Planning)
- ๒). การจัดระบบองค์การ (Organizing)
- ๓). การจัดบุคลากร (Staffing)
- ๔). การเป็นผู้นำในองค์การ (Leading)
- ๕). การควบคุมการดูแล (Controlling)

หลักการบริหารเหล่านี้อาจจะเคยปฏิบัติโดยผู้บริหารก่อนมี Fayol แต่ Fayol เป็นบุคคลแรกที่ประมวลหลักการเหล่านี้ขึ้นมา ทำให้ผู้บริหารทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ เขาได้วางรากฐานของการบริหารในฐานะที่เป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง

ทฤษฎีการบริหารโดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหาร

^{๒๕}Koontz Harold and Weihrich Heize, *Essential of Management*, 5th, (Singapore: McGraw-Hall, 1990), pp. 26-27.

อุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร(Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ คือ^{๒๖}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ กระบวนการของการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไหร่ ทำที่ไหน ทำไม่ต้องทำ ทำเพื่อใคร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ และมีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ และวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นและกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง องค์การ คือกลุ่มบุคคลแต่เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างใหญ่และมีลักษณะเฉพาะที่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยกลุ่มบุคคลนี้จะมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันและร่วมแรงรวมใจกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ องค์การจึงมีลักษณะดังนี้

- ๑) องค์การเป็นรูปแบบของการรวมบุคคล
- ๒) มีความสัมพันธ์ที่จะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
- ๓) มีการแบ่งงาน จัดสรรหน้าที่ให้สมาชิกในองค์การ
- ๔) มีโครงสร้างขององค์การในลักษณะของการบังคับบัญชา
- ๕) มีการยอมรับในสังคม ตามระเบียบแบบแผน ประเพณี หรือกฎหมายสิ่งของ และตัว

คน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การจัดการของผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการสั่งการตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ชี้แนะ บุคคล การนิเทศงาน และการติดตามผล เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผน หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพการปล่อยออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ การประสานงานกับการจัดศูนย์การเรียนรู้มีความสำคัญในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างราบรื่น และรวดเร็ว การประสานงานที่ดี จะทำให้การทำงานในการจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ดีตามและมีประสิทธิภาพไปด้วย ลดการเสียเวลา วัสดุ อุปกรณ์ เงิน ลดอันตรายรวมถึงลดความขัดแย้งกับความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ทั้งนี้ยังช่วยเพิ่มความสามัคคี ความเข้าใจให้มากขึ้น รูปแบบการประสานงานมี ๒ ประเภท

^{๒๖} Alan Price, Human Resourec Management in a Business Context, 2 edition, (London: Thomson Learning, 2004), p. 110.

๑) การประสานงานภายในองค์กรและภายนอกองค์กร การประสานงานภายในองค์กร หมายถึง การประสานงานภายในหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ส่วนการประสานงานภายนอกองค์กรเป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือการติดต่อกับบุคคลภายนอกต่าง ๆ

๒) การประสานงานในแนวดิ่งและการประสานงานในแนวราบ การประสานงานในแนวดิ่ง หมายถึง การประสานงานจากผู้บังคับบัญชามาสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา (Top down) และการประสานงานจากผู้ใต้บังคับบัญชาไปยังผู้บังคับบัญชา (Bottom up) ส่วนการประสานงานในแนวราบ หมายถึง การประสานงานในระดับเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ การตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าได้มีการดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อทำการหาจุดบกพร่องและจุดอ่อนของผลการปฏิบัติงานแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานนั้นได้ดำเนินไปตามแผนและมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ หลักการในการบริหารจัดการขึ้น

กระบวนการบริหารจัดการ ๑๐ ประการในการเพิ่มประสิทธิภาพ ดังนี้^{๒๗}

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโย ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับภาระมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์ และฟาโย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของแวปเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่ จะเห็นว่าการบริหารจัดการ เป็นสิ่งที่ผู้เป็นผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างาน จะต้องกระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากหลีกเลี่ยงหรือละเลยหน้าที่ในการการบริหารจัดการนี้ จะทำให้งานที่แต่ละบุคคลในฝ่ายต่างๆ ดำเนินการไปนั้นกระจัดกระจายและไม่เกิดผลสำเร็จขึ้นมา ดังนั้น โดยสรุปแล้ว การบริหารจัดการ จึงเป็นเรื่องของกระบวนการทำงานของนักบริหาร เพื่อให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยอาศัยการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นๆเป็นทางการจะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

^{๒๗} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๕๐),

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโย กล่าวว่าคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้องในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธ และอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดในลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือ ความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูง และพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลาง และระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้น เป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไรอย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มีการวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไร

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๙. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกๆ คนหรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การ และสมาชิกภายในองค์การ

๑๐. ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโภค และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จ และมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหาร และคนงานโดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง

กระบวนการบริหารงาน มี ๗ ประการ

กระบวนการบริหารงานมี ๗ ประการ เรียกโดยย่อว่า “POSDCoRB” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้^{๒๘}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนทางในการปฏิบัติงาน เป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดัน และกำกับให้ปัจจัยต่างๆที่เป็นทรัพยากรการจัดการประเภทต่างๆ สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพ จนบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการตลอดจน

^{๒๘} Luther Gulick and Lyndall Urwick, *Papers on the Science of Administration*, (New York: Institute of Public Administration, 1937), pp. 37-38.

วิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ในการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และตัดสินใจหาวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลสำเร็จเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

๒. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง การจัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและหน้าที่การงาน โดยกำหนดเป็นแผนภูมิที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล เพื่อให้ เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุเป้าหมายได้อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว

๓. การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร อันได้แก่ ในองค์การและความจำเป็นในการจัดหาบุคลากรเข้าทำงานในการบริหารงานขององค์การ นั้น ความมุ่งหมายหลักคือ การต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอีกทั้งพัฒนาให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ ซึ่งทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารคือ ทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน และวัสดุ อุปกรณ์ การจัดหาบุคลากรเข้าทำงานในองค์การ จึงเป็นกระบวนการหนึ่งของนักบริหารที่ต้องดำเนินการต่อจากการวางแผนและการจัดองค์การ กล่าวคือ เมื่อได้มีการวางแผนงาน จัดแบ่งงานและกำหนดโครงสร้างขององค์การแล้ว นักบริหารก็ต้องทำการจัดหาคนเข้าทำงานตามตำแหน่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (Put the right man on the right job) “ การจัดหาบุคลากรเข้าทำงาน”การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงาน และการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร

๔. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจ และสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ การจัดการของผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการสั่งการตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ชี้แนะ บุคคล การนิเทศงาน และการติดตามผล เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผน หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำ และควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ การจัดให้บุคคลในองค์การทำงานสัมพันธ์และสอดคล้องกัน ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืนโดยตระหนักถึงภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ เป้าหมาย และมาตรฐานการปฏิบัติงานขององค์การ วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการประสานงาน คือ

- ๑) เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีแก่พนักงานและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- ๒) เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การสำเร็จตามเป้าหมาย
- ๓) เพื่อให้งานมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้
- ๔) ประหยัดเวลาและทรัพยากรในการปฏิบัติงาน

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานการรายงานผลการปฏิบัติหรือการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ทุกด้านเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาการกำหนดแนวทางการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่อไปได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน

๗. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบ และรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชีการดูแลจัดการเรื่องการเงินและงบประมาณของการดำเนินงานให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๒๔}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด สำหรับงานแต่ละอย่าง คือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์มาตรฐานของงาน จะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญ และคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

แนวคิดการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบ โดย เฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศส ซึ่งได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร ๕ ประการคือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ต่อมาได้พัฒนาและปรับปรุงจนกลายเป็นตำราการบริหาร

^{๒๔} เทเลอร์, อังโน ธงชัย สันติวงศ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓), หน้า ๔๗-๔๘.

เช่น ทฤษฎีของลูเธอร์ กุลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกัน ที่ได้ขยายแนวคิดของฟาโย กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCoRB :

Planning	(การวางแผน)
Organizing	(การจัดองค์การ)
Staffing	(การจัดบุคคลเข้าทำงาน)
Directing	(การสั่งการหรืออำนวยการ)
Coordinating	(การประสานงาน)
Reporting	(การรายงานผลการปฏิบัติงาน)
Budgeting	(การงบประมาณ) ^{๓๐}

สรุปได้ว่า หลักการบริหารดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และจำเป็นต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ เพราะคณะสงฆ์มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องกระทำร่วมกันเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คณะสงฆ์ตั้งเอาไว้จึงต้องอาศัยหลักการบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อความเหมาะสมถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และทันยุคสมัยปัจจุบัน

คุณลักษณะของผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา

หากพิจารณาถึงสังคมของประเทศไทย พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาหลักประจำชาติ การเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ก็น่าจะเอื้อกับวัฒนธรรมไทยไม่มากนักน้อย การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ก็เพื่อการเป็นผู้นำที่ดี และคำสั่งสอนที่สำคัญๆของพระพุทธองค์ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้นำที่ดี หรือวิธีการของการที่จะเป็นผู้นำที่ดีเพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติ^{๓๑} ได้แก่ ทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ, อธิษฐานธรรม ๔, พรหมวิหารธรรม ๔, อคติ ๔, คิหิสุข ๔, สังคหวัตถุ ๔, ขันติโสรัจจะ หิริโอตตปัสสะ, อิทธิบาท ๔, เวสรัสซกรรมกรรม ๕, ยุติธรรม ๕, อปริหานิยธรรม ๗, นาถกรรมธรรม ๑๐, กัลยาณมิตรธรรม ๗, และบารมี ๑๐ ประการ (ทศบารมี) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารและจัดการสมัยใหม่

ความสำคัญของการบริหารงานบุคคล

ถ้าหากจะพิจารณาถึงความสำคัญของการบริหารแล้วจะเห็นได้ว่าการบริหารงานบุคคลมีความสำคัญมากทั้งนี้เพราะบรรดาปัจจัยในการบริหารหรือหรือดำเนินการขององค์การ การบริหาร

^{๓๐} พลอากาศโท หม่อมหลวงสุปรีชา กมลาศน์, *กลยุทธ์การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^{๓๑} พงศ์ ทรดาล, *จิตวิทยาอุตสาหกรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จี. พี. ไชเบอร์พริ้นท์ จำกัด ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๓.

เป็นสิ่งที่สามารถบันดาลให้งานต่างๆ สำเร็จได้ การที่หน่วยงานใดมีกำลังบุคคลอยู่มากนั้นไม่ได้หมายความว่า การดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานนั้นจะสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วจำเป็นที่ผู้บริหารหน่วยงานนั้นต้องหาวิธีที่จะใช้บุคลากรที่ตนมีอยู่ให้ทำงานอย่างเหมาะสม

การบริหารงานบุคคล เป็นหัวใจของการบริหาร เพราะความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และเงินแม้จะมีบริบูรณ์สักเพียงใด จะไม่มีความหมายเลย ถ้าคนที่ใช้สิ่งเหล่านี้ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะใช้ หรือขาดขวัญและกำลังใจที่จะร่วมมือในการปฏิบัติงาน^{๓๒}

การบริหารบุคคล หมายถึง ศิลปะในการเลือกสรรคนใหม่และใช้คนเก่าในลักษณะที่จะให้ได้ผลงานและบริการจากการปฏิบัติงานของบุคคลเหล่านั้นมากที่สุดทั้งในทางปริมาณและคุณภาพ^{๓๓}

จากความสำคัญของการบริหารงานบุคคลดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า ทุกหน่วยงานหรือทุกองค์กร จะพัฒนาหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารการจัดการ ถึงแม้ว่าจะมีทรัพยากรพร้อมแต่ถ้าขาดการบริหารการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพแล้ว จะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาได้ ดังนั้นการบริหารจัดการ จึงเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารที่จะทำให้หน่วยงานหรือองค์กรขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้และผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรม และจริยธรรมที่เหมาะสมโดยอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

ความหมายของผู้บริหาร

นักบริหาร คือ ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ปัจจัยความสำเร็จของการทำงานภายในองค์กร ส่วนหนึ่งเกิดจากการบริหารงานของผู้นำหรือผู้บริหาร ที่มีทักษะ มีความรู้ความสามารถในการนำพาองค์กรให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งผู้บริหารที่มีความสามารถจะต้องเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง และรู้ความหมายของคำว่า “ผู้บริหาร” อย่างเข้าใจเขาบริหารงานด้วยธรรมาธิปไตยที่ถือหลักการและความสำเร็จของงานเป็นใหญ่ เขาเป็นผู้นำที่นั่งอยู่ในหัวใจของคนร่วมงาน^{๓๔}

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าหรือผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนด และผู้บริหารยังแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

^{๓๒} ภิญโญ สาธร, **การบริหารบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

^{๓๓} นิโกร (Nigro), **Felix A Public Personal Administration**, (New york: Henry Holt B. Co.,1958), p. 179.

^{๓๔} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๒), หน้า ๗๙.

ผู้บริหารระดับสูง หมายถึง ผู้ริเริ่มก่อตั้งองค์กร หรือประธานกรรมการไปจนถึงกรรมการผู้จัดการ ซึ่งมีหน้าที่กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายและกลยุทธ์ เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานโดยรวมขององค์กร

ผู้บริหารระดับกลาง หมายถึง ผู้อำนวยการ หัวหน้าศูนย์ ผู้จัดการแผนก หรือหัวหน้าสายงาน มีหน้าที่ดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงการประสานงานระหว่างผู้บริหารระดับสูง เพื่อกำหนดนโยบายให้ผู้จัดการระดับล่าง ได้นำแผนงานไปปฏิบัติ

ผู้บริหารและผู้จัดการ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ทางการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือบุคคลใดๆ ก็ตามที่พยายามทำให้เกิดความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กร โดยใช้กำลังความพยายามของบุคคลอื่น หรือบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ต่อบุคคลอื่นคือผู้บริหารเอกชน และมีความหมายในระดับเดียวกัน^{๓๕}

สรุป ผู้บริหาร คือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งในการบริหาร นับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของขององค์กร ผู้ที่มีภาวะผู้นำนั้นจะสามารถจูงใจผู้คนให้เต็มใจร่วมมือ สามารถบริหารผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้ที่มีความสามารถและประสบการณ์ในการทำงานสูง การดำเนินงานทุกครั้งก็จะบรรลุเป้าหมายและมี ข้อผิดพลาดหรือโอกาสเกิดความผิดพลาดได้น้อย และเป็นผู้จัดกระบวนการบริหารโดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยการ ผู้ที่ไม่มื่อคติหรือรักต่อบุคคลใดๆ ไม่ใช้ความเป็นส่วนตัวในการตัดสินใจ รุ้จักเสียผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวมการจูงใจ การริเริ่ม การประนีประนอม การประสานงาน และควบคุมบุคคลอื่นให้ปฏิบัติหน้าที่ ต้องมีความชัดเจน มีความเป็นธรรม และตัดสินใจแก้ไขปัญหามาจากพื้นฐานเพื่อความถูกต้องและให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ทักษะการบริหารของผู้บริหาร^{๓๖}

๑) การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมมือ (collective mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (group cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (group effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

๒) การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล

๓) การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์

๔) การบริหารไม่มีตัวตน (intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

^{๓๕} ศาสตราจารย์สุชาติ ธีระวัฒน์, การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จี.พี. ไซเบอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘.

^{๓๖} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๔), หน้า ๕-๖.

ทักษะของผู้บริหารสถานประกอบด้วย ๓ ทักษะ^{๓๗}

ทักษะของผู้บริหารสถานประกอบด้วย ๓ ทักษะ คือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ทักษะด้าน ความรู้ความคิด ทักษะด้านการบริหาร ทักษะด้านการวางแผน ทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะด้าน การประเมิน ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ และทักษะด้านการสร้าง ทีมงาน โดยทักษะที่มีแนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุดและมีความเห็นสอดคล้องกันอันดับแรก คือ ทักษะด้านการสร้าง ทีมงาน และมีแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

๑) ทักษะด้านเทคนิค คือ ผู้บริหารจะต้องศึกษา หาความรู้ เรียนรู้เทคนิควิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ทักษะด้านความคิดนี้จะยังมีความสำคัญมากขึ้น เมื่ออยู่ในระดับบริหารที่สูงขึ้น ขณะที่ทักษะด้านเทคนิคจะมีความสำคัญน้อยลงในระดับบริหารที่สูงขึ้น เนื่องจากผู้บริหารในระดับที่สูงจะเข้ามาดูแลในรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ในการผลิต และด้านเทคนิค น้อยลง แต่จะเน้นไปที่การมองภาพรวมขององค์การและทิศทางที่จะพัฒนาไปขององค์การมากกว่า ส่วนทักษะด้านคนยังคงมีความสำคัญอย่างมากในทุกะดับของการบริหาร เพราะทุกระดับต้องเกี่ยวข้องกับคน

๒) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ ผู้บริหารควรยึดหลักพรหมวิหาร ๔ มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้ม แจ่มใสเข้ากับคนได้ง่าย ข้อมูลจะแบ่งเป็นสองส่วนหลักๆ อันแรกคือแนวโน้มที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างเช่น สื่อในรูปแบบใหม่ๆ หรือการเชื่อมโยงกันในระดับโลกที่มากขึ้น การเข้าใจธรรมชาติของ มนุษย์ ความต้องการของคน การสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา การกระตุ้น ยกย่อง ชมเชย ให้เกิดความสามัคคี การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนทุกโอกาส มีหลักเกณฑ์ที่ดีในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีการประสานความร่วมมือกับชุมชนในการให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยพวกเขาเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า drivers of change ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการผลักดันทักษะต่างๆ ที่พนักงานจำเป็นต้องมี อีกส่วนคือทักษะหรือความสามารถต่างๆ เช่น การรู้จักปฏิสัมพันธ์กับคน รู้จักการเข้าสังคมมีความสามารถในการพัฒนาหน้าที่หรือกระบวนการทำงาน เพื่อให้ได้ตามผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นต้น

๓) ทักษะด้านความคิดรวบยอด คือ ความสามารถของผู้บริหารที่เข้าใจความสลับซับซ้อนขององค์การทั้งหมด ความสามารถในการมองเห็นองค์การในภาพรวม มีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงภายนอกที่กระทบต่อองค์การ มีความสามารถในการประสานงานต่างๆ เข้าด้วยกัน และ

^{๓๗} เสาวนีย์ สารพร, **ทักษะของผู้บริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕.

สามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ต่างๆ ในการบริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการมองเห็นภาพ และเข้าใจหน่วยงานในทุกลักษณะโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานผู้บริหารควรศึกษาข้อมูลรอบด้าน และนำไปกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

สรุปได้ว่า ทักษะทางความรู้ความคิด ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และทักษะทางเทคนิค เป็นความรู้ความชำนาญที่เกิดจากพื้นฐาน ทางความรู้ ความคิด สติปัญญา และวิสัยทัศน์ การนำแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้บริหารงานอย่างต่อเนื่อง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยแลกเปลี่ยนความรู้ความร่วมกับคน และการใช้คนเพื่อปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน เข้าใจสภาพธรรมชาติความต้องการของมนุษย์พร้อม รู้จักและเลือกใช้วิธีจูงใจให้ถูกต้องเหมาะสม สามารถเสริมสร้างความร่วมมือของทีมงาน ในการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดกับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ การใช้หลักเกณฑ์ที่ดีในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก การประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อ การทำงานและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีเมื่อเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ สามารถส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชานำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน รวมทั้งสามารถแนะนำ ชี้แนะให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

พุทธวิธีในการบริหาร

ความหมายของการบริหารในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การดูแลรักษาตนเอง เรียกว่า “กายบริหาร” ไปจนถึงการปกครอง ดูแล รักษา หมู่คณะภายในวัด อันได้แก่หมู่พระภิกษุสงฆ์ ชื่อว่า “พระสงฆ์” และสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ภรรวาส ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด รวมทั้งกิจการของวัด เรียกว่า “การบริหารวัด” และ “การปกครองคณะสงฆ์” ในสังฆมณฑลทั่วประเทศ^{๓๘}

คหบดีบุตร การหมกมุ่นในการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทมีโทษ ๖ ประการคือ

- ๑) เสียทรัพย์ทันตาเห็น
- ๒) ก่อการทะเลาะวิวาท
- ๓) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
- ๔) เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง
- ๕) เป็นเหตุให้ไม่รู้จักอาย
- ๖) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

^{๓๘} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), การบริหารวัด, หน้า ๒๙.

คหบดีบุตร การหมกมุ่นในการเสพของมีนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาทมีโทษ ๖ ประการนี้แล...^{๓๕}

หน้าที่ในการบริหาร คือ หน้าที่แต่ละอย่างของกระบวนการบริหาร ล้วนเป็นหน้าที่ของงานที่จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลฝ่ายต่างๆ ในองค์การปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ POSDoCR คือ

๑. การวางแผน (Planning) การกำหนดนโยบาย และมาตรการการวางแผนปฏิบัติ หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือวิธีปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้หนทางที่จะทำได้ตามตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติในการวางแผนผู้บริหาร จะทำการคาดการณ์อนาคต และจะมีการคิดวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายต่างๆทุกซ์โดยชอบเกิด” นั่นหมายถึงว่า ให้สมาชิกให้ปฏิบัติให้หลุดจากทุกซ์ส่วนตัวหรือแนะนำคนอื่นให้หลุดพ้นจากทุกซ์ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิต^{๓๖}

๒. การจัดองค์การ (Organizing) การจัดองค์การหรือการจัดรูปงาน หมายถึงการจัดรูปงาน และโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ตามความรับผิดชอบของตำแหน่งต่างๆ คือการจัดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์การ รวมถึงการกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งภายในองค์การตามความถนัด และตามความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนในเชิงวิชาการด้วย^{๓๗}

สำหรับคณะสงฆ์พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุเคารพกันตามลำดับอาวุโสหรืออายุพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้ที่บวชก่อน คณะสงฆ์ได้มีการบริหารกันมาในรูปแบบอาจารย์ปกครองศิษย์ หรือพ่อปกครองลูก โดยปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ในการจัดระเบียบการบริหาร โดยให้อำนาจการบัญชาหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงานของคณะสงฆ์ตามความเหมาะสม ต่อมาฝ่ายบ้านเมืองจึงได้เข้ามามีบทบาทช่วยอุปถัมภ์ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

๓. การบริหารงานบุคคล (Staffing) คือ การสรรหาบุคคลมาบรรจุในตำแหน่งที่กำหนดไว้ หมายถึง การสรรหา การรับสมัคร การสัมภาษณ์ การคัดเลือก การบรรจุการฝึกอบรมของบุคลากรให้เข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติงาน

^{๓๕}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๒.

^{๓๖}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕-๖.

^{๓๗}กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

๔. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) คือการเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง ในจำนวนทางที่มีให้เลือกจำนวนมาก การตัดสินใจสั่งการที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารทั้งหมด เพราะว่าบรรดากระบวนการต่าง ๆ ล้วนแต่ดำเนินไปเพื่อช่วย และสนับสนุนในการตัดสินใจสั่งการทั้งสิ้น

๕. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ได้คุณภาพที่ต้องการโดยถือหลักปรัชญาที่ว่า “คุณภาพใส่เข้าไปในผลงานระหว่างกระบวนการทำงาน ไม่ใช่การตรวจสอบครั้งสุดท้าย” ดังนั้น การควบคุมจึงหมายถึง การส่งเสริมและการเสริมสร้างคุณภาพทุกขั้นตอน

๖. การประสานงาน (Coordinating) การประสานงาน หมายถึง การประสานงานแนวคิด พฤติกรรมของตนเอง และเพื่อร่วมงานผสมผสานกลมกลืนกัน ไม่ขัดหรือแย้งหรือซ้ำซ้อนกัน สำหรับคณะสงฆ์ต้องมีประสานงานกันระหว่างพระสังฆาธิการ ตั้งแต่ระดับบนไปจนระดับล่าง และระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน

๗. การเสนอรายงาน (Reporting) การเสนอรายงาน คือ การเสนอจะเป็นไปด้วยวาจา หรือการบันทึกเป็นหลักฐานในการดำเนินงาน พร้อมกับเสนอแนะปัญหา และสถิติข้อมูลที่แท้จริงต่อพระสังฆาธิการซึ่งเป็นผู้บริหารงานคณะสงฆ์ ควรนำหลักและวิธีการปฏิบัติดังกล่าวไปปรับปรุงใช้ในงานคณะสงฆ์ที่จะเป็นไปประโยชน์ต่องานคณะสงฆ์อย่างยิ่ง

วัดซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมที่พึ่งปรารภณา ก็กลายเป็นแหล่งอบายมุข ถ้าหากพระสงฆ์ในประเทศ ซึ่งมีจำนวนมากมีความรู้ความเข้าใจว่า การพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาคน ก็จะได้ช่วยกันชี้แจงให้ประชาชนและผู้นำประเทศเข้าใจ เพราะพระสงฆ์มีโอกาสพบปะสนทนากับคนทุกระดับ และวัดเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งของสังคม ทั้งที่ดิน สิ่งก่อสร้างศาสนสถาน บุคลากรเงิน ศรัทธา จะมีการบริหารจัดการอย่างไร จึงจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์ทางพุทธศาสนา^{๔๒}

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา มีความละเอียด และเป็นขั้นตอนในการกลั่นกรองรับบุคคลเข้ามาบวชโดยที่พระพุทธรเจ้ามอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ในการอุปสมบท กุลบุตรตามแบบวิถีตัตถุธรรมโดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นประธานในการอุปสมบทและต้องรับรับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์พร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบทเมื่อเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่จะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมจากพระอุปัชฌาย์หรือผู้ปกครอง

^{๔๒} พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์, “ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม”, รายงานการค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกกระบบ, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๔), หน้า ๖๓.

จนกว่าจะมีพรรษา ๕ ที่เรียกว่า นิสสัยมุตกะ คือพ้นจากการพึงพาอุปัชฌาย์ ดังนั้นกระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

พระพุทธองค์ทรงกำหนดหลักไตรสิกขาไว้ก็เพื่อเป็นระบบฝึกฝนอบรมกาย วาจา ใจหรืออบรมใน ๓ ด้านใหญ่ๆคือทางปัญญา ทางศีลและทางจิตและที่สำคัญนั้น พระองค์ก็ได้ทรงสรุปหลักไตรสิกขา ลงในหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

๑) หลักการพัฒนาศีล (อริศีลสิกขา) สรุปลงใน สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ

๒) หลักการพัฒนาสมาธิ (อริจิตตสิกขา) สรุปลงใน สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ

๓) หลักการพัฒนาปัญญา (อริปัญญาสิกขา) สรุปลงใน สัมมาทิฐิ และ สัมมาสังกัปปะ

และพระองค์ก็ทรงสรุปสารประโยชน์ของไตรสิกขาไว้ว่า อย่างนี้คือศีล อย่างนี้คือสมาธิ อย่างนี้คือปัญญา อันศีลอบรมแล้วย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาอันสมาธิอบรมแล้วย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันปัญญา อบรมแล้วย่อมหลุดพ้นจากอาสวะทั้งสามคือ กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะโดยชอบ^{๔๓}

ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ トラบใดที่บุคคลนั้นยังไม่บรรลุพระอรหันต์ ผู้นั้นจะต้องได้รับการศึกษาอบรมในด้านพระธรรมวินัยต่อไป ที่เรียกว่า เสขะ คือ ผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อผู้นั้นสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงเรียกว่า พระอเสขะ คือ ผู้ไม่ต้องศึกษา

พุทธวิธีในการสื่อสาร คือวิธีการที่พระพุทธเจ้าสอนพุทธบริษัท ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาหรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดาและมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับการยกย่องว่า สตถาเทวมนุสสานิ ทรงเป็นศาสดาของมนุษย์ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงมีเป้าหมายในการสอนคือฝึกฝน อบรมคน ให้เกิดปัญญาที่แท้จริงเพื่อให้ใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต แบบวางกฎข้อบังคับโดยใช้กุศโลบายกำหนดหลักเกณฑ์ การว่ากล่าวตักเตือนมีกฎและข้อบังคับให้พระสาวกหรือพระสงฆ์ปฏิบัติหรือยึดถือด้วยความเห็นชอบพร้อมกันเพื่อคุณประโยชน์ดังาม ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงบัญญัติวินัยต่างๆ ซึ่งใช้เป็นข้อบังคับให้พระภิกษุได้ปฏิบัติตามและที่สำคัญกฎข้อบังคับที่พระองค์ทรงบัญญัตินั้นสามารถเป็นตัวแทนของพระองค์ได้ ดังที่ทรงตรัสไว้ในวันที่พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติไว้แก่เธอทั้งหลายหลังจากเราล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย^{๔๔}

^{๔๓}เสถียรพงษ์ วรรณปก, วาระสุดท้ายของพระพุทธองค์, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔๕.

^{๔๔}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดสาระ กิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคน และชีวิตให้เกิด ประสพการณ์การเรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการ ของผู้เรียน^{๔๕} ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการ และวุฒิภาวะของ ผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเปรียบเทียบกับ บัว ๔ เหล่า และทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่ได้รับการศึกษาอบรมไปตามจริต ๖ ประการ และที่สำคัญพระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง ดังมีพุทธพจน์ที่ว่า “ตุมเหติ กิจจํ อาตปปี อุกขาตาโร ตถาคตา เธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเผากิเลส พระตถาคตเจ้าเป็นเพียงผู้บอกทาง”^{๔๖}

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนใน สังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรม เป็นผู้นำทางด้าน จิตใจของคนในสังคมแล้วพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ มากมายเช่น การ พัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทำการ ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม^{๔๗}

บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะได้รับการจัดสรรภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติงานภายในองค์กร ตามความรู้ความสามารถ ดังพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งเอตทัคคะในด้านต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วในการ บริหารงานบุคคลพระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัลและการลงโทษซึ่งเปรียบเทียบได้กับการใช้พระ เเดชพระคุณในสมัยปัจจุบัน ใครทำดีก็จะได้การยกย่องใครทำผิดก็ต้องได้รับการลงโทษดังพระบาลี ว่า “นิคฺคณฺเห นิคฺคณฺหารํ ปคฺคณฺเห ปคฺคณฺหารํ ชมฺมณํทํควรชํมํ ยกฺกยํณํ คณํทํควรยกฺกยํณํ”^{๔๘} เราจะ เข้าใจระบบการให้รางวัล และการลงโทษได้ดี จากเรื่องเกสีสูตร

พระพุทธเจ้าทรงอธิบายว่า ในวินัยของพระอริยะเจ้า การฆ่า หมายถึง การเลิกว่ากล่าวสั่ง สอน คนที่พระพุทธเจ้าเลิกว่ากล่าวสั่งสอนย่อมหมดโอกาสเจริญเติบโตทางธรรม^{๔๙}

สภาพปัญหาของวัด และพระสงฆ์ คือผู้เข้ามาบวช ในปัจจุบันมิได้มีการเลือกสรร ขาด ความพิถีพิถัน บางรูปมุ่งบวชตามประเพณี มิได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง จึงทำผิด

^{๔๕}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญ ที่สุด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกระทรวงกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐.

^{๔๖}ช.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑.

^{๔๗}พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๑), หน้า ๔๔.

^{๔๘}ช.ชา.ตี.ส.ตี. (ไทย) ๒๓/๒๔๒/๕๓๑.

^{๔๙}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๑๑/๑๕๐.

วินัยหลาย ๆ อย่าง การวางตัวของพระไม่เหมาะสมขาดความร่วมมือ บางวัดมุ่งพัฒนาวัตถุอาคารสถานที่ มากกว่าพัฒนาวัดมากกว่าการศึกษา หรือมากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน^{๕๐}

ยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบการอธิบายและการเล่านิทานประกอบการช่วยสอนให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาปรากฏนิทานชาดกมากถึง ๕๔๗ เรื่อง เช่น สอนเรื่องความเสียหายอันเกิดจากความไม่สามัคคีโดยยกตัวอย่างเรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี^{๕๑} หรือสอนเรื่องอยู่อย่างสงบ ต้องอาศัยการประกอบความเพียรอยู่เสมอ โดยการยกเอาเฉพาะพระมหากัสสปะ เป็นตัวอย่างโดยตรัสยกย่องว่า เป็นผู้มีสติหมั่นประกอบความเพียรไม่ติดอยู่ในที่ ละความห่วงอาลัยไปเหมือนหงส์ละเปลือกตมไปฉะนั้น^{๕๒} ดังนั้นการสอนแบบนี้จึงถือว่าเป็นเรื่องที่ทำให้มองเห็นภาพคำสอนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ช่วยให้จำแม่น เห็นจริงและเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้การเรียนการสอนมีรสยิ่ง

สรุปได้ว่า หลักการบริหารดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และจำเป็นต่อการบริหารงานของสำนักปฏิบัติธรรม เพราะผู้บริหารมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องกระทำร่วมกันเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ จึงต้องอาศัยหลักการบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อความเหมาะสมถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และทันยุคสมัยปัจจุบัน

หลักการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

คำว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting thing done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ นักบริหารมีหน้าที่วางแผน จัดองค์กร อำนาจการและควบคุมทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ด้วยหลักการของนักบริหาร ๕ ประการ คือ POSDC ดังนี้^{๕๓}

^{๕๐} กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒.

^{๕๑} ชุ.ช. (ไทย) ๒๕/๖/๒๕.

^{๕๒} ชุ.ช. (ไทย) ๒๕/๙๑/๕๗.

^{๕๓} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), คุณธรรมสำหรับนักบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

๑. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดนโยบายและมาตรการอันเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีรายละเอียดที่เรียกว่า โครงการ ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนด ทิศทางขององค์กร

๒. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและ สายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) เป็นการสรรหา บุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและ การใช้คนให้เหมาะกับงาน

๔. การอำนวยการ (Directing) เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

๕. การกำกับดูแล (Controlling) เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายใน องค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

เจ้าอาวาสจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัด ไม่มีศักยภาพ ในการพัฒนาวัดไม่มีความรู้ในการสั่งสอนประชาชน เจ้าอาวาสจำนวนมากยังปล่อยปละละเลย พระภิกษุสามเณรในการปกครองให้ประพฤติปฏิบัติไปตามยถากรรม ไม่มีการศึกษาอบรมพระธรรม วินัย จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด^{๔๔}

นักบริหารที่ดี ต้องมีความฉลาด ขยัน และสุจริต นโปเลียนมหาราชกล่าวว่า^{๔๕} “การจะเป็นผู้ยิ่งใหญ่ ท่านต้องมี ๒ สิ่ง คือ มีศัตรูที่กล้าแข็งที่สุดและมีมิตรที่ซื่อสัตย์ที่สุด เพื่อจะขึ้นสูง ท่าน จะต้องผ่านด่านอันตรายให้ได้ นั่นคือ ต้องชนะอุปสรรคหรือศัตรูที่กล้าแข็งเสียก่อน ท่านจึงจะเป็นผู้ยิ่งใหญ่ แต่ท่านจะเอาชนะอุปสรรคหรือศัตรูไม่ได้ ถ้าท่านไม่มีกัลยาณมิตรที่ซื่อสัตย์ที่สุดไว้คอยช่วยเหลือ

นักบริหารนักปกครองที่ดีนั้น จะต้องสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้และเป็นที่พึ่งหรือรู้จักการให้ การเสียสละ การสงเคราะห์ ช่วยเหลือจนเจอเข้าลักษณะที่ว่ามีสุขร่วม เสพมีทุกข์ร่วมด้าน ด้วยอาศัยหลักสังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ ๑) ทานการให้นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ๒) ปิยวาจา การพูดถ้อยคำ ที่อ่อนหวาน รู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน ๓) อตถจริยาการทำให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และ ๔) สมานัตตา การวางตัวสม่ำเสมอ คือ เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงาน เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้

^{๔๔}ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์, “การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, หน้า ๔๓.

^{๔๕}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีในการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

และผู้บริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตน ถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของตน นักบริหารที่ดีต้องปกป้องคน ๆ นั้น ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง^{๕๖}

ดังนั้นนักบริหาร คือ ผู้ทำ งานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น เขาบริหารด้วยธรรมาธิปไตย ที่ถือหลักการและความสำเร็จของงานเป็นใหญ่ จึงเป็นผู้นำที่นั่งอยู่ในหัวใจของผู้ร่วมงาน ฉะนั้น การเป็นนักบริหารที่ดี ต้องเป็นผู้รู้เท่าทันสถานการณ์ต่าง ๆ อย่าเป็นผู้ตกข่าวบริหารต้องรวดเร็วและแม่นยำ การจะแก้ไขปัญหาใด ๆ นั้นต้องแก้ในขณะนั้น ให้ติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง อุปมาเปรียบเหมือนตีเหล็ก ต้องตีตอนเหล็กร้อน การปกครองเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนต้องดูทันที นั้นหมายถึง การที่จะแก้ไขทันเหตุการณ์ได้ดีต้องทำขณะนั้นอย่าชะลอจนเรื่องเสียหายไป โดยไม่สนใจหรือ นิ่งเฉยจะทำให้เสียระบบการทำงานเสียระบบการปกครอง การบริหารงาน ต้องมีระบบจัดการระบบให้ดี ลำดับเหตุการณ์ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ อย่างนี้ดูตายต้องชวนช่วยหางานอยู่เสมอ การข่าวข้อมูลสื่อสารต้องรวดเร็วทันใจทันเหตุการณ์เมื่อได้รับข่าวสารข้อมูลแล้วต้องรายงานผู้บังคับบัญชาของตนเองโดยเป็นลายลักษณ์อักษร รายงานความคืบหน้าสถานการณ์ และการทำเชิงรุก รู้ทัน รู้คน รู้งาน รู้กาล เป็นแววมองเลือกหาคนดีมีฝีมือมาร่วมทีม เพื่อสนองงานและให้พิจารณาความดีความชอบให้ กำลังใจด้วยผลงานที่เขาได้ทำนั้น คือ การส่งเสริมคนดี มีฝีมือได้ทำงาน การทำงานนั้นอย่าให้ กระทบกระพังระบบการปกครองในระดับเบื้องต้น หรือระดับสูงขึ้นไป

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

ด้วยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ ประกอบกับรัฐบาลมี นโยบายในการอุปถัมภ์ ค้ำครอง และทำนุบำรุงศาสนา ส่งเสริมการปรับปรุงองค์กรและกลไกที่รับผิดชอบ ด้านศาสนาเพื่อให้การบริการจัดการ ส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนา มีความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนาเพื่อนำหลักธรรมของ ศาสนามาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการ ดำรงชีวิตมากขึ้นดังนั้น วัดจึงต้องได้รับการพัฒนาในด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีความมั่นคงแข็งแรง ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์ในการดำ เนินกิจกรรมได้ อย่างสมบูรณ์แบบการพัฒนาวัด เพื่อให้วัดมีสภาพสะอาด สงบ และสว่าง เพื่อสร้างความสุขทางด้าน จิตใจให้กับประชาชนจึงควรพัฒนาวัดแบบบูรณาการ ให้สอดคล้องกับภารกิจ ๖ ด้านของคณะสงฆ์ โดยระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น ชุมชนรอบวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ สถานศึกษาในพื้นที่เพื่อจุดมุ่งหมายให้วัดมีสภาพความเป็นศูนย์กลางชุมชนอย่างแท้จริง และยั่งยืน

^{๕๖}ที่.ป.า. (ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๕๕๙., อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒.

วิสัยทัศน์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืน และสังคมมีความสุขด้วยหลักพุทธธรรมพันธกิจ^{๕๗}

๑. เสริมสร้างให้สถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืน
๒. สนับสนุนส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม
๓. จัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิต และพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง
๔. ดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก
๕. พัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์^{๕๘}

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างเอกภาพให้กับสถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมการพัฒนาระบบการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและครบวงจร

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศาสนทายาท

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนานโยบายและเสริมสร้างศักยภาพระบบบริหารจัดการศาสนสมบัติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เป็นมืออาชีพ

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้มีข้อบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นวัด ดังนี้

^{๕๗} ที่มา: คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (๓๐ กันยายน ๒๕๕๔).

^{๕๘} พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕).

กรอบการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน

หมวดที่ ๑ การสาธารณูปการ

การดำเนินการปรับปรุงพัฒนาวัดในด้านการสาธารณูปการ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. บริเวณวัด ภายในบริเวณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสม สิ่งเสริมสภาพความเป็นรมณีสถานโดยดำเนินการในสิ่งต่าง ๆ ดังเช่น

๑.๑ ป้ายชื่อวัด ตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม มีขนาดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีความสวยงาม

๑.๒ แผนผัง ติดตั้งไว้ในที่เปิดเผย เห็นได้ชัดเจน แสดงอาณาเขตและรายละเอียดสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดชัดเจน

๑.๓ ป้ายเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ของวัด แสดงหรือเผยแพร่การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด

๑.๔ ป้ายประวัติวัดโดยย่อ เพื่อแสดงประวัติวัดเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไป

๑.๕ ป้ายนิเทศข้อมูล เพื่อแสดงจำนวนสถิติ ข้อมูลต่าง ๆ ของวัด

๑.๖ ป้ายคติธรรม พุทธภาษิต เพื่อเผยแพร่คติธรรมหรือพุทธภาษิต เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้หรือคติธรรมสอนใจแก่บุคคลที่เข้ามาในวัด

๑.๗ มุมหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน เพื่อเป็นช่องทางในการเรียนรู้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ

๒. การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด

๒.๑ บริเวณวัดสงบ ร่มรื่น

๒.๒ มีการจัดบริเวณวัด สถานที่ เป็นระเบียบ

๒.๓ มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

๒.๔ มีบริเวณปลูกดอกไม้ ไม้ประดับ เพื่อความร่มรื่น สวยงาม

๒.๕ มีการจัดพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน

๓. ความสะอาด/มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่าง ๆ

๓.๑ ความสะอาด ของอาคารเสนาสนะและภายในบริเวณวัด

๓.๒ ความมั่นคงแข็งแรง ของอาคารเสนาสนะมีความมั่นคงปลอดภัยต่อการพำนักอาศัยใช้ประโยชน์ หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

๔. วัดมีสิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

๔.๑ อุโบสถ

๔.๒ กุฏิ

๔.๓ ศาลา

๔.๔ เมารุ

๔.๕ วิหาร

๔.๖ ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์

๑.๔.๗ ถนนและทางเท้าภายในวัด

๔.๘ เจดีย์

๔.๙ รั้ววัด/กำแพงวัด

๕. การบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัด โดยวัดดำเนินการให้มีเพื่อให้สามารถบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ ได้แก่

๕.๑ การจัดทำบัญชีการเงินของวัด

๕.๒ การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด

๕.๓ การแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัด

๕.๔ การแต่งตั้งคณะกรรมการวัด

หมวดที่ ๒ ด้านการปกครอง

การดำเนินการบริหารจัดการด้านการปกครอง มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การจัดทำระเบียบปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรภายในวัด

๑.๑ มีระเบียบปฏิบัติกิจวัตรพระภิกษุสามเณร

๑.๒ มีระเบียบปฏิบัติของศิษย์วัดและผู้อาศัยในวัด

๑.๓ มีระเบียบปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เข้าร่วมหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด

๒. มีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

๒.๑ เจ้าอาวาสได้มีการมอบหมายหน้าที่บุคลากรภายในวัดตามความรู้ความสามารถ

๒.๒ จัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด

๒.๓ จัดทำประวัติวัดไว้เป็นหลักฐาน

๒.๔ จัดทำสมุดเยี่ยม

๓. การพัฒนาและสวัสดิการ

๓.๑ มีการประชุมอบรมพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด

๓.๒ มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด

๓.๓ มีการประชุมคณะกรรมการวัดสม่ำเสมอ

๓.๔ มีการวางแผนการดำเนินงานและโครงการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ ๓ ด้านการศาสนศึกษา

การดำเนินการด้านการศาสนศึกษา มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การจัดการ/จัดให้มี เพื่อการศาสนศึกษา

๑.๑ จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด

- ๑.๒ จัดสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน ภายในวัด
- ๑.๓ จัดพระภิกษุไปสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา
- ๑.๔ จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัด
- ๑.๕ จัดห้องสมุดทางพระพุทธศาสนาในวัด
๒. การส่งเสริมการศาสนศึกษา
 - ๒.๑ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรม
 - ๒.๒ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและบุคลากรในวัดศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา
 - ๒.๓ ส่งเสริมให้ศิษย์วัดได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ ๔ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การดำเนินการด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชมรมต่าง ๆ ในวัด
 - ๑.๑ จัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์
 - ๑.๒ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ศีลธรรม
 - ๑.๓ จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ
 - ๑.๔ จัดตั้งชมรมต่าง ๆ เพื่อรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
๒. การส่งเสริมหรือสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์
 - ๒.๑ ส่งเสริม/สนับสนุน ด้านการศึกษาให้กับโรงเรียนหรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ
 - ๒.๒ ส่งเสริม/สนับสนุนประชาชนในการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ
 - ๒.๓ ส่งเสริม/สนับสนุนกองทุนการศึกษาต่าง ๆ ให้แก่เด็กยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส

หมวดที่ ๕ ด้านการเผยแผ่

การดำเนินการด้านการเผยแผ่ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น
 - ๑.๑ การทำบุญตักบาตร
 - ๑.๒ การแสดงธรรมเทศนา
 - ๑.๓ การจัดปฏิบัติธรรม
 - ๑.๔ การเวียนเทียน
 - ๑.๕ การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๒. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์
 - ๒.๑ การทำบุญตักบาตร
 - ๒.๒ การแสดงธรรมเทศนา

๒.๓ การจัดปฏิบัติธรรม

๒.๔ การเวียนเทียน

๒.๕ การจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ

๓. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี/ท้องถิ่น

๓.๑ ทำบุญตักบาตร

๓.๒ การแสดงธรรมเทศนา

๓.๓ ปฏิบัติธรรม

๓.๔ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม/ประเพณี

๓.๕ การจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางประเพณี/ท้องถิ่น

๔. การทำหน้าที่อบรมส่งเสริมศีลธรรมของพระภิกษุสามเณร เช่น ในโรงเรียน หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน หรือประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ

๕. บุคลากรของวัดทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น เป็นพระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์พระจริยานิเทศน์ เป็นต้น

๖. มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนา เช่น วิเทศน์ การแจกหนังสือธรรมะ ซีดีธรรมะ หอกระจายข่าว เป็นต้น

๗. ภายในวัด มีมุม เรียน รู้ พุทธ ศาสนา เช่น มุม หนังสือ / ห้องสมุด ป้ายพุทธศาสนสุภาษิต เป็นต้น

๘. มีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แก่เยาวชน ประชาชนทั่วไป เช่น โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน บวชนกขัมมจาริณี ค่ายคุณธรรม ฯลฯ

หมวดที่ ๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. การให้ความช่วยเหลือ/สงเคราะห์ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน

๑.๑ การสงเคราะห์ผู้ยากไร้

๑.๒ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ

๑.๓ การระงับข้อพิพาท/ข้อขัดแย้งของชาวบ้าน

๑.๔ การดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ

๒. การมีส่วนร่วม/สนับสนุน ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๒.๑ การอำนวยความสะดวกในการให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ

๒.๒ การจัดตั้งมูลนิธิ/กองทุนเพื่อการกุศล

๒.๓ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพของประชาชน

๒.๔ การให้ความร่วมมือกับทางราชการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

๓. การสร้างเครือข่าย/แนวร่วม/อาสาสมัคร/จิตอาสา เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ
 - ๓.๑ วัดสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านสาธารณะกับองค์กรต่าง ๆ
 - ๓.๒ วัดส่งเสริม/สนับสนุน ให้มีจิตอาสา เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - ๓.๓ วัดจัดให้มีอาสาสมัคร/แนวร่วมในการสวดส้อง ดูแล และพิทักษ์พระพุทธศาสนา
๔. การมีส่วนร่วมของประชาชน/ส่วนราชการ

- ๔.๑ วัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
- ๔.๒ ส่วนราชการให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

ทฤษฎีของลูเธอร์ กุลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกัน กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCoRB

Planning	(การวางแผน)
Organizing	(การจัดองค์การ)
Staffing	(การจัดบุคคลเข้าทำงาน)
Directing	(การสั่งการหรืออำนวยการ)
Coordinating	(การประสานงาน)
Reporting	(การรายงานผลการปฏิบัติงาน)
Budgeting	(การงบประมาณ)

การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ว่า หมายถึงศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อกระจายโอกาสทางการทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ตลอดจนเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน ทนต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้และการพึ่งตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย^{๕๕}

การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ว่าหมายถึง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอวังน้อย กศน. วังน้อย การประเมินเทียบระดับการศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการดำรงชีวิต แต่ยังไม่ได้วุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ได้รับสิทธิในการเข้ารับการประเมิน โดยต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้^{๕๖}

^{๕๕} กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้, (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๕), หน้า ๒.

^{๕๖} กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้, ๒๕๕๐, หน้า ๑๙.

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการประเมินเทียบระดับการศึกษา

๑. มีสัญชาติไทย หรือปฏิบัติตามนโยบายที่ชอบด้วยกฎหมาย
๒. มีอายุไม่น้อยกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ นับตั้งแต่วันที่ได้รับการประเมินตามความรู้ความสามารถในแต่ละด้านๆที่จัดไว้สำหรับประเมินผล
๓. ไม่จำเป็นต้องเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบหรือการศึกษานอกระบบก็จัดให้มีเหมือนกันในระบบและวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน

๔. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่เทียบระดับการศึกษา และประกอบอาชีพอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษาที่ทำหน้าที่เทียบระดับการศึกษา ที่สามารถจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หลักการสำคัญของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

๑. เป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้าน ทุกรูปแบบไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียน
๒. เป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะ สังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน
๓. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย ๕ สารการเรียนรู้ ได้แก่

- ๑.ทักษะการเรียนรู้
- ๒.ความรู้พื้นฐาน
- ๓.การประกอบอาชีพ
- ๔.ทักษะการดำเนินชีวิต
- ๕.การพัฒนาสังคม

หลักการสำคัญของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

๑. เป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้าน ทุกรูปแบบไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียน
๒. เป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะ สังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน
๓. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

ภารกิจของศูนย์เรียนรู้ชุมชน

๑. จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน

๒. เป็นศูนย์รวมของข้อมูล เช่น ข้อมูล จปฐ. กชช.๒ค.แหล่งน้ำ กลุ่มอาชีพ ฯลฯ รวมทั้งข่าวสาร สารความรู้ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เท่าทันสถานการณ์โลก

๓. รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในชุมชน และจัดการให้เป็นหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้นศึกษาและ เรียนรู้ได้ทุกเวลา

๔. เป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

๕. เป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/องค์กร เครือข่าย ภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาภาครัฐ

๖. เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน

๗. เป็นสถานที่ที่มีโครงสร้างเป็นอาคาร หรือสถานที่ใด ๆ ก็ได้ ที่มีองค์ความรู้ สามารถให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่ต้องการความรู้ สามารถเข้าถึงได้

วิธีการจัดการเรียนรู้

วิธีการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ จะมีวิธีเดียว คือ วิธีเรียน กศน. ที่สามารถจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ เช่น การเรียนรู้แบบพบกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบทางไกล การเรียนรู้แบบชั้นเรียน และการเรียนรู้แบบอื่นๆซึ่งในแต่ละรายวิชา ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถานศึกษาด้วย กศน.เขตวัฒนาพร้อมจัดการเรียน ๓ รูปแบบ

๑. เรียนแบบการเรียน

๒. เรียนแบบตนเอง

๓. เรียนแบบทางไกล

องค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ชุมชน

๑) วิธีการก่อเกิด ประกอบด้วย

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน จะเกิดขึ้นได้ต้องเป็นความต้องการของประชาชนในชุมชน เพราะจะเป็นสมบัติของชุมชน จึงควรนำแนวคิดเข้าเวที ประชุมประชาคมของหมู่บ้าน เผยแพร่ความคิด โน้มน้าวสร้างการยอมรับ และชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การจัดเก็บองค์ความรู้ ประวัติชุมชน และภูมิปัญญาของชุมชนอย่างเป็นระบบ การแสดงข้อมูลข่าวสารของชุมชนให้ได้เรียนรู้กันอย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สม่ำเสมอ โดยเริ่มจากการจัดระเบียบแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และให้เป็นไปตามกำลังที่ชุมชนจะสามารถดำเนินการได้ อีกทั้งให้มีขอบเขต และลักษณะตามความเห็นของชุมชน

๒) โครงสร้างของศูนย์เรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย

๑. คณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้แทนจากผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กร เครือข่ายองค์กร ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัคร ฯลฯ โดยมาจากการคัดเลือกของชาวบ้านเอง และชาวบ้านให้การยอมรับ ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมมือกันวางแผน และดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้ร่วมกัน กำหนด เพื่อระดมพลังให้เกิดการเรียนรู้และบริหารจัดการในศูนย์เรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่าง มี ประสิทธิภาพ

๒. ที่ปรึกษา เป็นภาคีการพัฒนาภาครัฐ เช่น พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน เกษตร สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓. ระเบียบข้อบังคับ ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้จัดทำขึ้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็น แนวทางในการบริหารศูนย์ฯ สถานที่ เล็กใหญ่ไม่สำคัญ อาจอยู่ในห้องของอาคาร อบต. บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน บ้านผู้นำ บ้านปราชญ์ชาวบ้าน ศาลาวัด ใต้ต้นไม้ ศาลากลางบ้าน ซึ่งเป็นสถานที่ให้พบปะ ประชุม ทำงานกันได้ตลอดเวลา ให้เป็นสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของการรวมตัวกัน เพื่อการเรียนรู้ ไม่ จำเป็นต้องหางบประมาณมาก่อสร้างศูนย์ใหม่

๔. การบริหารจัดการศูนย์ฯ คณะกรรมการฯ ที่ได้รับการคัดเลือก มีการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์ฯ สามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม

๕. งบประมาณ เพื่อพัฒนาคณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้สามารถทำงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพ และจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน

๓) กิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. สถานที่จัดกิจกรรมเรียนรู้ อาจดำเนินการได้ทั้งในอาคารศูนย์ฯ และนอกอาคารศูนย์ฯ โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน เช่น บ้านปราชญ์ชาวบ้าน ในไร่นา เพื่อสาธิตกิจกรรมการ เรียนรู้ เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

๒. กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียน/การสอน การจัดการความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ ชนบประเพณี วัฒนธรรม การรับความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน การจัดเวที ประชาคมเพื่อการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกัน การเรียนรู้ผ่าน E-Learning การสาธิต การจัด นิทรรศการ การจัดสัมมนา อภิปราย ฯลฯ

การบริหารศูนย์การเรียนรู้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งบริการความรู้ข่าวสารข้อมูล ให้กับนักศึกษา ประชาชนเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชนในการเฝ้าหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง จะมีการรวบรวมสื่อที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนทุกเพศทุกวัยมาจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ดังนี้^{๖๐}

^{๖๐} กรมการศึกษานอกโรงเรียน, คู่มือปฏิบัติงานสำหรับครู ครช., (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ครูสภา ลาดพร้าว, ๒๕๕๕), (อค์สำเนา).

- ๑) จัดทำแผนปฏิบัติการในการจัดตั้งและดำเนินการศูนย์การเรียนรู้
- ๒) ผลិតชุดความรู้ เรื่องประชาคมอาเซียน ในศูนย์การเรียนรู้ให้มีความทันสมัย
- ๓) จัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับ เรื่องประชาคมอาเซียน อย่างต่อเนื่องและ

สม่ำเสมอ

- ๔) บริการค้นคว้าหาความรู้จากสื่อความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- ๕) บริการแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน
- ๖) จัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ

ชีวิต

- ๗) จัดกิจกรรมบริการหมุนเวียนหนังสือสื่อไปให้อ่านโดยกลุ่มนักศึกษาและเครือข่ายอื่น ๆ
- ๘) จัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเคลื่อนที่
- ๙) ประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนเกี่ยวกับการให้บริการศูนย์การเรียนรู้
- ๑๐) จัดประชุมและสอบถามครู ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนที่มีจิตอาสาในการดำเนินการ

การและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้

- ๑๑) จัดทนายงานผลการประเมินและติดตามนักเรียนที่เรียนในศูนย์การเรียนรู้
- การบริหารศูนย์การเรียนรู้ว่า การจัดการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังนี้^{๒๒}

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ จัดหาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการศึกษา เพื่อที่จะประกาศจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต่อไป

- ๒) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนมาใช้ศูนย์การเรียนรู้
- ๓) อบรมครู ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนที่มาเป็นบุคลากรในศูนย์การเรียนรู้
- ๔) ดำเนินการประเมินและติดตามนักเรียนที่มาเรียนในศูนย์การเรียนรู้
- ๕) ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้
- ๖) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวางแผนการ

ดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยึดหลักการให้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาของชุมชน

หลักการบริหารการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชน จะต้อง มีองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย ๔ ประการดังนี้^{๒๓}

^{๒๒} กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้, ๒๕๕๕, หน้า

๑. ชุมชนเรียนรู้ หมายความว่า คนต้องเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยเน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นเป็นหลัก ชุมชนจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยสืบทอดภูมิปัญญาเดิมและปรับประยุกต์เข้ากับวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

๒. ชุมชนจะต้องมีระบบการจัดการทรัพยากรที่ดี และมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีทรัพยากรในระดับที่ยังคงใช้ประโยชน์ได้ มีสำนึกของความเป็นชุมชน มีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งภายในและภายนอกชุมชน ชุมชนยังต้องมีความสามารถในการวางแผนกฎเกณฑ์เพื่อจัดระเบียบของชุมชนและจัดการความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น ใช้ที่ดินเดียวกันหรือใช้น้ำสายเดียวกัน เป็นต้น มีการสร้างเครือข่ายพหุภาคี โดยเน้นความร่วมมือระหว่างชุมชน นักวิชาการองค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานรัฐและเอกชน เพื่อสร้างขึ้นเป็นประชาคมในระดับต่าง ๆ ซึ่งทำงานสู่จุดมุ่งหมายในการสร้างสังคมร่วมกัน

๓. ชุมชนต้องมีศักยภาพในการผลิต ชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในฐานะทรัพยากรของตนเองว่า มีจุดแข็งอยู่ที่ตรงไหน ชุมชนมีศักยภาพในการผลิตอะไร ใช้อะไร ขายอะไร ได้อย่างยั่งยืนศักยภาพในการผลิตยังหมายรวมถึงการเรียนรู้ที่จะเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตด้วยการแปรรูป การบรรจุหีบห่อ การส่งเสริมบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือรูปแบบของการสร้างรายได้อื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนศักยภาพในการผลิตยังหมายถึงการ ที่ชุมชนจะต้องมีทุน ซึ่งมาจากการริเริ่มของชาวบ้านเอง มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการการผลิต เช่น การทำบัญชี มีการพัฒนาระบบตลาด มีความรู้เรื่องตลาดร้านค้าชุมชน ไปจนถึงการส่งออก ตามแต่ระดับการพัฒนาและศักยภาพของแต่ละชุมชนเป็นสำคัญ

๔. ชุมชนจะต้องมีศักยภาพในการกำหนดและจัดการชีวิตของตนเอง นั้นหมายความว่า ชุมชนสามารถดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ปราศจากการแทรกแซงและครอบงำจากภายนอก ความเป็นตัวของตัวเอง มีความเคารพในจารีตประเพณี ระบบคุณค่าและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตน

จากการศึกษาค้นคว้า แนวคิดการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ นั้น จึงสรุปได้ว่า การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ นั้นอยากให้ผู้ด้อยโอกาสผู้สนใจเด็ก กำพร้าเด็กในชุมชนแออัด เด็กลูกกรรมกรก่อสร้างจะได้มีการศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กับชุมชนได้จัดกิจกรรมร่วมกัน

^{๖๓๘}ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์, “การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗.

เพื่อให้เกิดความสามัคคีเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเป็นศูนย์กลางเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของตน เพื่อเป็นการสืบทอดรุ่นสืบรุ่นไม่ให้สูญหาย เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนต่อไป

การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้นมาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้มีการจัดกิจกรรมชุมชนหรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่บุคคลผู้สนใจนั้น ซึ่งมีผู้ส่งเสริมสร้างศูนย์กลาง ของการเรียนรู้ขึ้นมาดังต่อไปนี้

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน จะเกิดขึ้นได้ต้องเป็นความต้องการของประชาชนในชุมชน เพราะจะเป็นสมบัติของชุมชน จึงควรนำแนวคิดเข้าเวที ประชุมประชาคมของหมู่บ้าน เผยแพร่ความคิด โน้มน้าวสร้างการยอมรับ และชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การจัดเก็บองค์ความรู้ประวัติชุมชน และภูมิปัญญาของชุมชนอย่างเป็นระบบ การแสดงข้อมูลข่าวสารของชุมชนให้ได้เรียนรู้กันอย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สม่ำเสมอ โดยเริ่มจากการจัดระเบียบแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และให้เป็นไปตามกำลังที่ชุมชนจะสามารถดำเนินการได้ อีกทั้งให้มีขอบเขต และลักษณะตามความเห็นของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์กลางการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๖ ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้อง เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ในมาตรา ๙ ยังได้ กล่าวถึง การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ในหมวด๔ ตั้งแต่ มาตราที่ ๒๒ ถึง มาตรา ๓๐ กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้^{๖๔}

๑. การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประสบการณ์การเรียนรู้ให้ยึดหลัก ดังนี้

ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ ที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจเหมาะสมแก่วัย และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและเป็นการเรียนรู้กันและกัน อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองชุมชน สังคม และ

^{๖๔}สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒, แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๓) ๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๓), หน้า ๑๒.

ประเทศไทย โดยการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน และทุกส่วนของสังคม

๒. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนโดยเน้นความรู้คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และบูรณาการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งการฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๓. กระบวนการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๔. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาท ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของรัฐและสถานศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์อุทยาน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

๕. การประเมินผลการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงวิธีการประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจาก พัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ว่า หมายถึงศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ตลอดจนเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้และการพึ่งตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย^{๖๕}

การบริหารศูนย์การเรียนรู้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งบริการความรู้ข่าวสารข้อมูลให้กับนักศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน การให้บริการ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุดประชาชน ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน ประชาชนเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชนในการเฝ้าหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง จะมีการรวบรวมสื่อที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนทุกเพศทุกวัยมาจัดบริการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้^{๖๖}

๑. ห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวัด ฯลฯ ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมความรู้และบริการให้ความรู้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยที่มีความสนใจและเฝ้าหาความรู้ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง เปิดโอกาสได้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา ตามความสนใจ ความพร้อม และความสะดวกของนักเรียนแต่ละคน เป็นการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล กิจกรรมสำคัญ ๆ เช่น บริการให้ยืมหนังสือ การจัดนิทรรศการ มุมหนังสือ ฯลฯ

๒. เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานีอนามัยช่วยกระตุ้นความสนใจนักเรียนให้มีความสนใจในเรื่องการเป็นประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะจากสื่อและกิจกรรมที่ใช้ในศูนย์การเรียนรู้ หรือตามวิถีชาวบ้าน เช่น วนอุทยาน สวนพืชสมุนไพร เป็นต้น

๓. สื่อสารมวลชน ในปัจจุบันสื่อสารมวลชน รวมทั้งเทคโนโลยีอย่าง ๆ มีการพัฒนาและเข้าถึงประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างรวดเร็ว เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ จึงทำให้สื่อสารมวลชนมีความสำคัญอย่างมากต่อการรับรู้และเรียนรู้ของชุมชน

๔. ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ ความรู้ที่ทำสืบทอดกันมาในอดีต ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรม ฯลฯ เรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อทำความดี หากคนประโยชน์แก่ผู้อื่นเสมอ มีคุณค่าต่อสังคม

^{๖๕} กรมการศึกษานอกโรงเรียน, แนวทางจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้, (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

^{๖๖} กรมการศึกษานอกโรงเรียน, คู่มือปฏิบัติงานสำหรับครู ศรช., (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๕๒), (อัสสาเนา)

๕. สื่อพื้นบ้าน เป็นการเรียนรู้จากการแสดงหรือการเล่นที่แฝงไว้ด้วยวัฒนธรรมของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต การเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง หากได้มีการพัฒนาจนมีความสมบูรณ์ครบถ้วน ชุมชนก็อาจใช้เป็นแหล่งเยี่ยมชมให้ผู้มาเยี่ยม เป็นแหล่งการเรียนรู้ตัวอย่างที่มีคุณภาพของโรงเรียนที่แสดงให้เห็นบุคคลหรือหน่วยงานได้เยี่ยมชมศึกษาดูงานความสนุกสนานเพลิดเพลิน ตลอดจนจรรโลงใจ เช่น ลิเก หมอลำ ลำตัด เพลงลูกทุ่ง ฯลฯ สื่อพื้นบ้านมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม และคุณธรรม

การสร้างและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการจัดให้มีการศึกษาที่เกื้อหนุนให้บุคคลในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต โดยการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ภายใต้อะไรที่มีอยู่ในสังคมรอบ ๆ ตัว ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น จากประสบการณ์ของวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้าน จากแปลงสาธิต จากศูนย์เรียนรู้ ฯลฯ โดยมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ในลักษณะของการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ที่ไม่เน้นการเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน ดังนั้นการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชนจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะก่อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพจากประสบการณ์ตรง ซึ่งสัมผัสและจับต้องได้ ทั้งนี้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไม่ได้มีเฉพาะต่อสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลทั่วไปและผู้ que ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และก่อให้เกิดการจารึกข้อมูลชุมชนที่เป็นระบบด้วย เช่น

๑. ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่มีในตำราเรียนและที่ไม่มีในตำราเรียน
๒. ใช้เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม
๓. ใช้เป็นสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น
๔. ใช้เป็นแหล่งสถานที่ศึกษาดูงาน ฝึกฝนอาชีพ
๕. ใช้เป็นสื่อเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนการสอนที่มีมิติ มีชีวิต เช่น จิตกรรมฝาผนัง ร่องรอยประวัติศาสตร์ นิเวศวิทยา สัตว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน (แมลง นก ปลา ฯลฯ) เป็นต้น
๖. ใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่ว ๆ ไป รวมทั้งเป็นสถานที่ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ หรือแจ้งข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชน
๗. ใช้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ไม่ให้เลือนลางสำหรับสืบต่อไปยังชนรุ่นหลัง
๘. ใช้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ เป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นจุดรวบรวมผลผลิต พื้นที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน ฯลฯ

พุทธวิธีในการสอน

การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา ข้ออุปมาจะช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้ง เข้าใจยากปรากฏความหมายเด่นชัดออกมาและเข้าใจง่ายขึ้นโดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบเทียบให้

เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือแม้เปรียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้อมูลรูปธรรมก็ช่วยให้หนักแน่นขึ้น เช่นครั้งพระพุทธองค์ตรัสสอนแก่ เมณฑกเศรษฐีว่า โทษของคนอื่นเห็นได้ง่าย ส่วนโทษของตนเห็นได้ยาก เพราะคนนั้นชอบโปรยโทษของผู้อื่นเหมือนคนโปรยเมล็ดกลับปกปิดโทษของตนไว้เหมือนพรวนปกปิดร่างพรางกายตนไว้^{๖๗} หรือครั้งที่พระองค์ทรงตรัสในคราวที่ประทับอยู่ในอารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐีเขตกรุงสาวัตถีว่า สมณพราหมณ์พวกหนึ่งแล่นเลยไปไม่บรรลุลหณที่เป็นสาระชื่อว่าพอกพูนเครื่องพินณาการใหม่ยิ่งขึ้น ยึดมั่นในสิ่งที่ตนได้เห็นแล้วและฟังอย่างนี้จึงตกสู่เหลวหลุมถ่านเพลิงตลอดไปเหมือนแมลงตกสู่ประทีปน้ำมันฉะนั้น^{๖๘} การใช้อุปมานี้ น่าจะเป็นกลวิธีประกอบการสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้มากที่สุดมากกว่ากลวิธีอื่นใด

การใช้อุปการณการสอนในสมัยพุทธกาลย่อมไม่มีอุปการณการสอนชนิดต่างๆที่จัดทำขึ้นไว้เพื่อการสอนโดยเฉพาะเหมือนสมัยปัจจุบัน เพราะยังไม่มีการจัดการศึกษาเป็นระบบขึ้นอย่างกว้างขวาง หากจะใช้อุปการณบ้างก็คงต้องอาศัยวัตถุดิบของที่มีในธรรมชาติ เช่นในครั้งที่พระพุทธองค์ทรงประทับที่สีสพวัน ใกล้เมืองโกสัมพี ก็ได้สอนพระภิกษุทั้งหลายโดยใช้ใบประดู่เป็นอุปการณ คือพระองค์ได้หยิบใบประดู่ลายมาเล็กน้อย แล้วถามภิกษุทั้งหลายว่าใบไม้ในป่ากับใบพระหัตถ์ของพระองค์ที่ไหนมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายก็ทูลว่าใบปามีมากยิ่งนักแล้ว พระองค์ก็ตรัสแสดงการที่พระองค์ไม่สอนทั้งหมดเพราะคำสอนของพระองค์นั้น มีมากมายเหมือนใบประดู่ลายในป่าแต่ที่ตรัสคำสอนที่จำเป็นเหมือนใบไม้ในกำมือเพราะมีความจำเป็นต่อการทำที่สุดแห่งทุกข์ให้สิ้น^{๖๙}

การทำให้เป็นตัวอย่างวิธีสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในทางจริยธรรม คือการเป็นตัวอย่างซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองการสาธิตให้ดู แต่ที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำเป็นไปในรูปทรงเป็นผู้นำที่ดี เช่นกรณีพระภิกษุที่ป่วยจนต้องนอนจมกองมูลและคูของตนเอง ไม่มีภิกษุรูปใดมีความปรารถนาที่จะเข้าไปดูแลพยาบาล พระพุทธเจ้าจึงสอนภิกษุทั้งหลายที่อยู่ในอารามนั้น ด้วยการลงมือปฏิบัติดูแลพยาบาลภิกษุรูปนั้นด้วยพระองค์เองหลังจากที่ทรงดูแลจนภิกษุที่อาพาธให้มีอาการดีขึ้นแล้ว ในตอนประชุมได้ตรัสไว้เพื่อเป็นข้อคิดแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอไม่มีมารดา ไม่มีบิดา ผู้ใดเล่าจะพยาบาลพวกเธอถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเองใครเล่าจะพยาบาล ผู้ใดจะพึงอุปัฏฐากขอให้ผู้นั้นพยาบาลภิกษุผู้อาพาธเถิด^{๗๐}

การลงโทษและการให้รางวัล การลงโทษนั้นในที่นี้คือการลงโทษซึ่งมีทั้งในทางธรรมและวินัย มีบทบัญญัติความประพฤติอยู่แล้ว การให้รางวัลคือการแสดงธรรมที่ไม่กระทบกระทั่งไม่รุกราน

^{๖๗} พุ.พ. (ไทย), ๒๕/๒๕๒/๑๑๐.

^{๖๘} พุ.พ. (ไทย), ๒๕/๕๙/๓๐๖.

^{๖๙} ส.ส. (ไทย), ๑๙/๑๑๐๑/๖๑๓.

^{๗๐} วิ.ม. (ไทย), ๕/๓๖๕/๒๓๙-๒๔๑.

ใครแต่เป็นการกล่าวสรรเสริญในการกระทำที่ถูกต้อง และถือว่าเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นด้วยในเรื่องของการลงโทษ เช่นการลงพรหมทัณฑ์แก่พระฉนนะ ซึ่งมีความเยอหยิ่งว่าตนเองเป็นผู้อุปัฏฐากพระพุทธเจ้าในสมัยที่ยังทรงพระเยาว์จนกระทั่งออกบวช เป็นเหตุให้พระฉนนะไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของครูอาจารย์ ด้วยเหตุนี้เพื่อให้พระฉนนะรู้จักสำนึกในการกระทำของตนเอง พระพุทธเจ้าจึงตรัสให้มีการลงพรหมทัณฑ์ ด้วยการไม่ให้ผู้ใดพูดคุยหรือกล่าวตักเตือนอะไรเลยแก่พระฉนนะโดยตรัสกับพระอานนท์ก่อนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า อานนท์เราล่วงไปแล้ว สงฆ์พึงลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุฉนนะ ด้วยการที่ว่า แม้ภิกษุฉนนะจะพูดได้ตามต้องการ แต่ภิกษุไม่พึงว่ากล่าวตักเตือนพร่ำสอนเธอ^{๗๑}

การให้รางวัลของพระพุทธองค์นั้น ที่ปรากฏเด่นก็คือการตรัสยกย่องในความเป็นเลิศในด้านต่างๆ ที่เรียกว่า เอตทัคคะ เช่นกรณียกย่องพระสารีบุตรว่า มีความเป็นเลิศในด้านผู้มีปัญญามาก มีความเข้าใจธรรมแห่งธรรมที่ละเอียดลึกซึ้งได้ โดยเปรียบพระสารีบุตรเหมือนเสนาบดีที่มีความรอบรู้ได้อย่างรวดเร็วสูงสุด ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า นครชนใดผู้ไม่ต้องเชื่อใครรู้จักนิพพานที่ปัจจัยอะไรปรุงแต่งไม่ได้ตรอยต่อแห่งการเกิดใหม่ทำลายโอกาสแห่งการท่องเที่ยวไปในสงสารคลายความหวังแล้วนครชนนั้นแลเป็นบุรุษสูงสุด^{๗๒} แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงใช้การชมเชยกย่องบ้างก็เป็นไปในรูปแบบการยอมรับคุณความดีของผู้นั้นเป็นการกลางชมเชยโดยธรรมให้เขามั่นใจในการทำความดีของตน แต่ไม่ให้เกิดเป็นการเปรียบเทียบข่มคนอื่นลงบางที่ทรงยกย่องเพื่อให้ถือเป็นตัวอย่างหรือเพื่อแก้ความเข้าใจผิดให้ให้ตั้งทัศนคติที่ถูก

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ (learning theory) การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วย การเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่นความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เพื่อที่ผู้สอนจะสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตรงกับความสามารถ และได้เต็มศักยภาพของผู้เรียน ทฤษฎีการเรียนรู้เหล่านี้ เป็น

^{๗๑} ที.ม. (ไทย), ๑๐/๒๑๖/๑๖๕.

^{๗๒} ที.ม. (ไทย), ๒๙/๘๘/๒๓๕.

เครื่องมือสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ที่ครูสอนจะนำมาประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาเด็ก ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอ ดังต่อไปนี้

การเรียนรู้เป็น ๖ ระดับ ดังนี้^{๗๓}

๑) ความรู้ที่เกิดจากความจำ (knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด

๒) ความเข้าใจ (Comprehend)

๓) การประยุกต์ (Application)

๔) การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้

๕) การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้ แตกต่างจากรูปเดิม เน้นโครงสร้างใหม่

๖) การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้และตัดสินได้ว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการ ตัดสินใจบนพื้นฐาน ของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

การออกแบบสื่อการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความจำเป็นเป็นสิ่งสำคัญ และตามด้วย จุดประสงค์ของการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็นย่อย ๆ ๓ ส่วนด้วยกัน คือ^{๗๔}

๑) พฤติกรรมควรชี้ชัด จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชน สร้างพันธมิตรและเครือข่ายเพื่อใช้ทรัพยากรและทุนทางสังคมในการจัดการเรียนรู้ในห้องสมุด ประชาชน รวมถึงภูมิปัญญาในชุมชนมาร่วมจัดการเรียนรู้ให้เห็นอย่างชัดเจนโดยมีการสังเกตได้

๒) เงื่อนไข พฤติกรรมสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในห้องสมุดประชาชน เช่น มุมสาธิตของ ดีเด่นในชุมชน มุมข้อมูลสินค้าในชุมชน มุมอาชีพชุมชน มุมเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นมุมแนะแนว การศึกษาของทุกกลุ่มในชุมชนช่วยเหลือ

๓) มาตรฐาน พฤติกรรมในการใช้ความรู้ความสามารถที่จะได้มีการจัดเข้าอยู่ในเกณฑ์ที่ กำหนด

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner) ประกอบด้วย^{๗๕}

๑) ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถทางสมอง ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และ ประเมินผลโดยประสบการณ์

^{๗๓} นิรันดร์, ข้อมูลเพื่อการค้นคว้า: สังคมศาสตร์และจิตวิทยา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=2796.0;p2>, [14 กรกฎาคม 2561].

^{๗๔} ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๗๘.

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕. (หมายถึง ข้อมูลเพื่อการค้นคว้า: สังคมศาสตร์และจิตวิทยา หน้า ๔๕).

๒) ผู้เรียนมีผลของการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก ครอบครัวพฤติกรรมประเภท ความรู้สึก ความสนใจ ทักษะ การประเมินค่าและค่านิยมในการเรียน

๓) ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถด้านการปฏิบัติ ครอบครัว พฤติกรรมประเภท การเคลื่อนไหว การกระทำ การปฏิบัติงาน การมีทักษะและความชำนาญต่าง ๆ

๔) ผู้เรียนอยู่เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เป็นความพร้อมที่จะเรียนรู้ของ บุคคลทั้งสอง ระบบประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ แรงขับและความพร้อมเหล่านี้จะก่อให้เกิด ปฏิกริยา หรือพฤติกรรมที่จะชักนำไปสู่การเรียนรู้ต่อไปเป็นจริง

๕) ผู้เรียนเลือกเป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นตัวการที่ทำให้บุคคลมี ปฏิกริยา หรือพฤติกรรมตอบสนองออกมา ในสภาพการเรียนการสอน สิ่งเร้าจะหมายถึงครู กิจกรรม การสอน และอุปกรณ์การสอนต่างๆ ที่ครูนำมาใช้กิจกรรมเอง

๖) เนื้อหาควรเป็นการให้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอันมีผลในการเพิ่มพลังให้เกิดการ เชื่อมโยง ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเพิ่มขึ้น การเสริมแรงมีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งมีผลต่อ การเรียนรู้ของบุคคลเป็นอันมากภาพรวม

องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ควรจะประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

๑. แหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้ แหล่งที่มีของความรู้ หมายถึง ที่มา หรือ ตัวแทนของความรู้ที่สามารถอ้างอิงถึงความมีอยู่ขององค์ความรู้ชุมชน ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวบุคคล วัตถุสิ่ง ของ สถานที่ ประเพณี ฯลฯ แหล่งที่มาของความรู้สามารถเสื่อมสลาย ผุพังหรือล้ม สามารถนำหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้มาทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกทั้งด้านดีและไม่ดี รวมทั้งเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น วิชาที่เรียน กิจกรรม หรือ ครูผู้สอน เพราะเขาอาจได้รับการวางเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก็เป็นได้ หรือเนื้อหาความรู้ เพื่อเป็น หลักประกันความยั่งยืนยาวนานและสามารถสืบทอดขยายผลได้

๒. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอน วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ รูปแบบ การเผยแพร่ ควรใช้หลักการเรียนรู้จากทฤษฎีปลูกฝังความรู้สึกและเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาวิชา กิจกรรม นักเรียน ครูผู้สอนและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้เกิดในตัวผู้เรียนหรือการนำเนื้อหาความรู้จาก แหล่งที่มาของความรู้มาถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจ เช่น การจัดทำหลักสูตร การจัดทำแปลงสาธิต ฯลฯ

๓. อุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ สื่อ การเรียนรู้ หมายถึง อุปกรณ์สาธิต สื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่ สามารถป้องกันความรู้สึกล้มเหลว ผิดหวัง และวิตกกังวลของผู้เรียนได้โดยการส่งเสริมให้กำลังใจใน การเรียนและการทำกิจกรรม ไม่คาดหวังผลเลิศจากผู้เรียน และหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์หรือลงโทษ ผู้เรียนอย่างรุนแรงจนเกิดการวางเงื่อนไขขึ้น กรณีที่ผู้เรียนเกิดความเครียด และวิตกกังวลมาก ครูควร

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายความรู้สึกได้บ้างตามขอบเขตที่เหมาะสม เช่น แผ่นพับภาพประกอบ โมเดลจำลอง ภาพสไลด์ หนังสือ สาระคดีสั้น ฯลฯ

๔. สถานที่เรียนรู้ ส่วนใหญ่ใช้บริเวณแหล่งที่มาของความรู้เป็นสถานที่จัดการเรียนรู้ เพราะจะสามารถเรียนรู้ได้จากสถานที่จริง ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านของผู้รู้ แปลงเกษตร ฟาร์ม วัด ป่า ฯลฯ การเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนมาก เพราะจะเป็นแนวทางในการกำหนดปรัชญา การศึกษาและการจัดประสบการณ์ เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้เป็นสิ่งที่อธิบายถึงกระบวนการ วิธีการ และเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และตรวจสอบว่าพฤติกรรมของมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงไม่เป็น สถานที่คนพลุกพล่านมาก เพราะจะทำให้ทั้งผู้จัดการเรียนรู้และผู้เรียนรู้เสียสมาธิได้ง่าย

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของไทเลอร์ (Tylor) คือ^{๗๖}

๑) ความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะ ในกิจกรรม และประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่องกัน

๒) การจัดช่วงลำดับ (sequence) หมายถึง หรือการจัดสิ่งที่มีความง่าย ไปสู่สิ่งที่มีความ ยากดังนั้น การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

๓) บูรณาการ (integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วย ให้ผู้เรียน ได้เพิ่มพูนความคิดเห็น และได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียน เป็นการเพิ่ม ความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ประสบการณ์ การเรียนรู้ จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างผู้เรียน กับสถานการณ์ที่แวดล้อม

แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้^{๗๗}

๑) แหล่งการเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ สำคัญของชุมชน เป็นแหล่งวิทยาการที่มีคุณค่าต่อบุคคลและสังคมเป็นอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประกอบด้วยภูมิปัญญาของผู้รู้ วัฒนธรรมและความรู้ของชุมชน ซึ่งได้รับการสั่งสมและถ่ายทอดสืบ ต่อมาเป็นการ แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน หมายถึง บุคคล คณะบุคคลหรือ ตัวแทนขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน ที่ สามารถถ่ายทอดความรู้ แนวคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติ ให้แก่นักเรียนได้เช่น ตัวแทนด้านธุรกิจ และอุตสาหกรรม ตัวแทนรัฐบาลหรือหัวหน้าส่วนราชการ คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา

^{๗๖} ปราชาญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๕๗.

^{๗๗} วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, **กิจกรรมการจัดการศึกษาแบบอ้อยาคัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๓), หน้า ๖๐.

องค์กรต่างๆ ผู้ชำนาญพิเศษหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นำศาสนาต่างๆ ผู้นำชุมชน คณะบุคคลจากสถาบันต่างๆ เป็นต้นรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกัน และต้องการแสดงความคิดเห็นโดยการเปิดเวทีพูดคุย ปรึกษาหารือในเรื่องนั้นๆ อย่างเสรี และเป็นประชาธิปไตยต่อสาธารณชน เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ

๒) แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง หมายถึง อาคาร สถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด พิพิธภัณฑ์ พระพุทธรูป โบสถ์ วิหาร ศูนย์ราชการ โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม ตลาด อนุสาวรีย์ ศาลหลักเมือง เรือนจำ สถานีตำรวจ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์พัฒนาวิชาการเกษตร โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้นบริการข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเพื่อสร้างนิสัยการอ่าน ป้องกันการลืมหืมหนังสือและเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองแก่ประชาชนจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อการสอนหลายรูปแบบ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งกลางทำหน้าที่ประสานงานกับแหล่งวิทยาการ ความรู้ข่าวสารแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชนในศาสตร์และสาขาต่าง ๆ โดยวิธีการสืบค้นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์เป็นการนำเนื้อหาทางวิชาการมาจัดในรูปของสิ่งแสดงซึ่งอาจจะเป็นของจริง ของจำลอง เป็นต้น

๓) แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณี หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ทางสังคมที่แสดงถึงความเป็นอยู่ ความเชื่อ วิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต เช่น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน กิจกรรมชุมชน พิธีทางศาสนา ประเพณีความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ศิลปกรรม แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา ภาพวาด ภาพเขียน เป็นต้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ ๘ ขั้น ของกาเย่ (Gagne) คือ^{๗๘}

- ๑) การจูงใจ (Motivation Phase) การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้
- ๒) การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase) ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ
- ๓) การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว
- ๔) ความสามารถในการจำ (Retention Phase)
- ๕) ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase)
- ๖) การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase)
- ๗) การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase)

^{๗๘} อ่างแล้ว, (หมายถึง ข้อมูลเพื่อการค้นคว้า: สังคมศาสตร์และจิตวิทยา หน้า ๔๕).

๘) การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) ผู้เรียนได้รับทราบผลเร็ว จะทำให้มีผลดี และประสิทธิภาพสูง

องค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากแนวคิดนักการศึกษาของกาเย่ (Gagne) ประกอบด้วย

- ๑) ผู้เรียน (learner) มีระบบสัมผัส และระบบประสาทในการรับรู้
- ๒) สิ่งเร้า (stimulus) คือ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- ๓) การตอบสนอง (response) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้
- ๔) การสอนด้วยสื่อตามแนวคิดของกาเย่ (Gagne)
- ๕) เร้าความสนใจ มีโปรแกรมที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เช่น ใช้การ์ตูน หรือกราฟิก ที่ดึงดูดสายตา

๖) ความอยากรู้อยากเห็นจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียนการตั้งคำถามก็เป็นอีกสิ่งหนึ่ง

๗) บอกวัตถุประสงค์ ผู้เรียนควรทราบถึงวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนสนใจ ในบทเรียน เพื่อให้ทราบวาทเรียน เกี่ยวกับอะไร

๘) กระตุ้นความจำผู้เรียน สร้างความสัมพันธ์ในการโยงข้อมูลกับความรู้ที่มีอยู่ก่อน เพราะสิ่งนี้สามารถทำให้เกิดความทรงจำในระยะยาวได้ เมื่อได้โยงถึงประสบการณ์ผู้เรียนโดยการตั้งคำถาม เกี่ยวกับแนวคิดหรือเนื้อหานั้น ๆ

๙) เสนอเนื้อหาขั้นตอนนี้ จะเป็นการอธิบายเนื้อหาให้กับผู้เรียนโดยใช้สื่อ ชนิดต่าง ๆ ในรูปกราฟิก หรือ เสียง วิดีโอ

๑๐) การยกตัวอย่าง การยกตัวอย่างสามารถทำได้โดยยกกรณีศึกษาการเปรียบเทียบ เพื่อให้เข้าใจได้ซาบซึ้ง

๑๑) การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะหรือพฤติกรรม เป็นการวัดความเข้าใจว่าผู้เรียนได้เรียนถูกต้อง เพื่อให้เกิดการอธิบายซ้ำเมื่อรับสิ่งที่ผิด

๑๒) การให้คำแนะนำเพิ่มเติม เช่น การทำแบบฝึกหัดโดยมีคำแนะนำ

๑๓) การสอบเพื่อวัดระดับความเข้าใจ

๑๔) การนำไปใช้กับงานที่ทำในการทำสื่อควรมี เนื้อหาเพิ่มเติม หรือหัวข้อต่าง ๆ ที่ควรจรรู้เพิ่มเติม

ศูนย์การเรียนรู้ โดย กรมการศึกษานอกโรงเรียน ของประเทศไทยในปัจจุบันว่า ศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ควรมีการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้อย่างเป็นระบบ คือ^{๗๙}

๑. มีหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ
๒. มีหนังสือ วารสาร เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ และความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีจำนวนมากเพียงพอเหมาะสมตามสภาพของชุมชน
๓. มีหนังสือ แบบเรียน คู่มือเรียน ชุดวิชาต่าง ๆ และเอกสารประกอบการเรียนอื่น ๆ สำหรับนักศึกษา กศน. ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายทุกวิธีเรียน
๔. มีสื่ออื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิทยุ เทป โทรทัศน์ วีดิทัศน์ ตลอดจนการจัดนิทรรศการและการสาธิตต่างๆ
๕. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กศน. เช่น การพบกลุ่มนักศึกษา กศน. สายสามัญ ระดับต่างๆ การจัดกลุ่มสนใจ การศึกษาวิชาอาชีพต่างๆ การศึกษาเด็กเล็ก กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ หนังสือ กิจกรรม กศน. เพื่อกลุ่มสูงอายุ การศึกษาสำหรับคนพิการ เป็นต้น
๖. มีการจัดกิจกรรมของชุมชน เช่น การประชุม การพัฒนาชุมชน การจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ การแข่งขันกีฬา การประกวดต่างๆ เป็นต้น
๗. มีระบบการประสานงานโดยใช้เครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ตลอดจนภูมิปัญญาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ทั้งในบริเวณศูนย์การเรียนรู้ และในสถานที่ที่เหมาะสมอื่น ๆ

สำหรับ “ผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน” ของศูนย์การเรียนรู้ นั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีนโยบายที่จะให้ชุมชนที่ส่วนรับผิดชอบให้มากที่สุด ซึ่งในสภาพปัจจุบันมีรูปแบบหลากหลายไปตามสภาพความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละชุมชนดังต่อไปนี้^{๘๐}

๑. อาสาสมัครชาวบ้าน
๒. กรรมการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
๓. ผู้นำท้องถิ่นมอบหมายผู้รับผิดชอบ
๔. คณะกรรมการหมู่บ้านโดยกรมการศึกษา และวัฒนธรรม

^{๗๙} ทิพวัลย์ มาแสง, การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในประเทศ : วิเคราะห์เปรียบเทียบ กับแนวทางขององค์การสหประชาชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๓), หน้า ๖๐.

^{๘๐} จอยส์ และเวลล์ B. Joyce and M. Weil, *Model of Teaching*. (Boston: Allyn and Bacon, 1996), p. 70.

๕. นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ครูการศึกษานอกโรงเรียน

๖. หน่วยงานที่ตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ เช่น โรงเรียน ศาสนสถาน เป็นต้น

๗. อื่น ๆ

ทฤษฎีแนวคิดอันเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ นั้น ซึ่งมีอยู่หลากหลายที่จะนำมาใช้กับในองค์การ ศูนย์การเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เข้ามาใช้บริการควรมีการพัฒนาทางระบบการสื่อสารองค์ความรู้ ใหม่ ๆ เพื่อให้ทันเหตุการณ์ปัจจุบันที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษายุคใหม่ การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่ทันสมัย เพื่ออำนวยความสะดวกกับนักเรียนและผู้สนใจที่เข้ามาศึกษาและมาใช้บริการให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและผู้ให้บริการได้เป็นอย่างดี ที่จะนำไปสู่สังคมยุคใหม่ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมสืบต่อไป

ศูนย์กลางการเรียนรู้และศาสนาธรรมในปัจจุบัน

จากสภาพปัญหาของสังคมที่หลากหลายขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของสังคมที่เป็นเหตุให้การเพิ่มขึ้นประชากรที่รวดเร็วและปัญหาต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเงาตามตัว การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างให้ดีขึ้น โดยอาจเป็นสิ่งที่ยังไม่ดีให้กลายเป็นดี หรือสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาตนเอง ซึ่งอาจมองได้เป็น ๒ ทาง คือ การพัฒนาตนให้เป็นคนดี กับ การพัฒนาตนให้เป็นคนเก่ง พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ส่งเสริมให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง อยู่มามากมาย ตัวอย่างหลักธรรมเหล่านี้ ได้แก่^{๕๑}

หลักธรรมสำหรับการพัฒนาตนให้เป็นคนดี^{๕๒}

๑) เบญจศีล หรือ ศีล ๕ เป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย เป็นข้อปฏิบัติในการละเว้นจากความชั่ว และรู้จักควบคุมตัวให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน มี ๕ ประการ คือ

๑. การไม่ฆ่าสัตว์หรือทรมานทำร้ายสัตว์
๒. การไม่ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น
๓. การไม่ประพฤติดูถูกเมียของผู้อื่น
๔. การไม่พูดโกหก
๕. การไม่ดื่มสุราหรือเสพสิ่งเสพติด

^{๕๑} พระครูสิริอาภากร (บุญธรรม) อาภา, “บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม: กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐). หน้า ๗๐ – ๗๔.

^{๕๒} สุริวัตร จันทรโสภา, พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๔), หน้า ๖๒.

๒) เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล โดยมุ่งเน้นที่การกระทำเพิ่ม มิใช่การละเว้นเพียงอย่างเดียว มี ๕ ประการ ได้แก่

๑. เมตตาและกรุณา คือ มีความรักและปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
๒. สัมมาอาชีวะ คือ การทำมาหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต
๓. กามสังวร คือ รู้จักสำรวม ระมัดระวัง และยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์
๔. สัจจะ คือ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง
๕. สติสัมปชัญญะ คือ รู้จักยั้งคิดและรู้สึกตัวอยู่เสมอว่า สิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ

หลักธรรมสำหรับการพัฒนาตนให้เป็นคนเก่ง

๑) อิทธิบาท ๔ หมายถึง หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จสมดังความมุ่งหมาย มี ๔ ประการ ได้แก่

๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำสิ่งนั้นๆ อยู่เสมอ และยังปรารถนาที่จะทำให้สิ่งนั้นได้ผลดียิ่งขึ้น

๒. วิริยะ ความเพียร คือ ความขยันที่จะทำสิ่งนั้นด้วยความอดทนและไม่ทอดย

๓. จิตตะ ความคิด คือ การตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง คือ การหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาหาข้อดีข้อบกพร่อง รู้จักคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง

๒) พละ ๕ หมายถึง หลักธรรมอันเป็นกำลังหรือทำให้เกิดความมั่นคง คือช่วยให้งานทำงานลุล่วงสำเร็จได้ มี ๕ ประการ ได้แก่

๑. สัทธา คือ มีความเชื่อมั่นหรือสัทธาในสิ่งที่ตนเองทำ

๒. วิริยะ คือ ความเพียร ปราศจากความเกียจคร้าน

๓. สติ คือ มีความระลึกได้ ไม่ประมาท

๔. สมาธิ คือ มีจิตตั้งมั่น ไม่มีความฟุ้งซ่าน

๕. ปัญญา คือ มีความรู้ชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่กระทำ

ก. งานบวชสามเณรภาคฤดูร้อน

งานบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ส่วนมากเมื่อมาเห็นพิธีกรรมที่เราจัดขึ้นก็รู้สึกปลื้มใจมาก พวกเขาปลื้มพิธีกรรมเป็นอันดับแรกเลย เวลาเขามาเยี่ยมสามเณรที่ศูนย์ เขาก็มีศรัทธานำไทยธรรมมาถวาย เราก็ให้เขารับศีล ก่อนที่จะรับพรก็ให้เขานั่งหลับตาระลึกนึกถึงบุญที่ได้มาถวายภัตตาหาร และให้น้อมนำภัตตาหารไปอยู่ที่กลางห้องตามหลักวิชา รู้สึกว่าเขาปลื้ม อยากมาทำบุญอีก และเมื่อเขามาทำบุญ เขาจะได้ทำครบทั้ง ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งคุณภาพของบุญจะมากกว่าแค่ทำทานอย่างเดียว แล้วเขาจะเห็นคุณค่าของศาสนามากขึ้น ที่สำคัญ

เมื่อลูกเขากลับบ้านไป และเขาได้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของลูก ๆ เขาจะอยากให้ลูกของเขามาวบวชอีก และจะแนะนำให้คนอื่นส่งลูกมาบวชด้วยและการที่จะทำให้เด็กและเยาวชนมีศาสนาและจริยธรรมโดยที่ว่าทั้งคนที่แวดล้อมและตัวเด็กต่างก็เป็นคนมีศาสนาและจริยธรรมด้วยกัน

ข. งานอบรมค่ายคุณธรรม

งานอบรมค่ายคุณธรรม เป็นงานในลักษณะของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากเยาวชนเป็นอย่างมาก การทำวัตรสวดมนต์เช้า เย็น นั่งสมาธิ เดินจงกรม และปฏิบัติธรรมต่างๆ สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและหลากหลาย อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารตามกระแสสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้วิถีชีวิต ค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนไป เมื่อการแข่งขันในกิจกรรมต่างๆ ของชีวิตมีสูงขึ้น การมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับอบรมได้เรียนรู้อย่างเหมาะสมกับวัยของตน และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยมีการสอดแทรกธรรมะในรูปแบบกิจกรรมที่เน้นการบรรยายและการเข้าค่ายคุณธรรม เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ธรรมะตามกระบวนการส่งเสริมศีลธรรมแนวใหม่ ประกอบด้วยเกมที่สอดแทรกคุณธรรม หลักธรรมที่ผสมทั้งศาสตร์และศิลป์ ง่ายแก่การนำไปปฏิบัติ ผู้เข้ารับการอบรมจะได้ใช้ความสามารถแสดงออกตามศักยภาพของตนเอง นับเป็นการสนับสนุนพัฒนาการทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็ก ให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ ผู้ปกครองเองอาจไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาขาดระเบียบวินัย ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหารถซิ่ง ปัญหายาเสพติด ดังนั้น หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติให้มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ตามช่วงวัยอย่างเหมาะสมศึกษาให้เกิดความเข้าใจเพื่อจะมีการเริ่มต้นพลังสามัคคี มีความกตัญญู มีความร่วมมือกันในหมู่คณะและรู้จักการเสียสละรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ เป็นต้น

ค. งานพระธรรมทูต

โครงการพระธรรมทูต เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของคณะสงฆ์และกรมการศาสนา โดยถือเอาพระธรรมทูตดูแลโดยตรงในทางปฏิบัติเป็นเช่นนั้น มีการนำเอาพระสงฆ์ที่ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนามาอบรมเพื่อให้พระสงฆ์เกิดความศรัทธาในพระพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้นแม้ในสมัยหลังพุทธกาล พระธรรมทูตก็ยังคงปฏิบัติตามหลักการเป็นนักเผยแผ่ที่ดีของพระพุทธองค์ ใช้สื่อการสอนและกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และได้รับการทะนุบำรุงจากฝ่ายราชอาณาจักรทั้งในรูปของกฎหมายและปัจจัย ๔ จึงเจริญรุ่งเรืองจนถึงปัจจุบัน ส่วนงานพระธรรมทูตในประเทศไทย ได้มีการฟื้นฟูและดำเนินการโดยกรมการศาสนา จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงมอบให้มหาเถรสมาคมรับไว้เป็นงานด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ และในอีกสองปีต่อมา มหาเถรสมาคมมีมติให้รับงานนั้นไว้ในรูปแบบของพระธรรมทูตด้วยการจัดตั้งเป็นกองงาน

พระธรรมทูตขึ้นเป็นกิจกรรมถวายเป็นพุทธบูชาความเข้าใจก่อนออกไปปฏิบัติงานวัตถุประสงค์ของโครงการพระธรรมทูตนั้นมีดังนี้

๑. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชุมชนและให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าความรักของพ่อแม่และคณะครูปลูกฝังความสามัคคีและให้เยาวชนรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รู้จักแยกแยะความดีความชั่วออกจากกันได้ความอยู่รอดของประเทศชาติ

๒. เพื่อส่งเสริมปลูกฝังศีลธรรม ส่งเสริมการศึกษาและให้เยาวชนได้รับประโยชน์จากการเข้าค่ายอบรมวัฒนธรรมและให้คำปรึกษาทางจิตใจแก่ประชาชน

๓. เพื่อเสริมความเข้าใจอันดี มีความร่วมมือซึ่งกันและกัน ระหว่างข้าราชการประชาชน เจ้าอาวาสพระสงฆ์ผู้นำทางศาสนาในการพัฒนาประเทศ ให้เยาวชนมีระเบียบวินัย ศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรมและความสามัคคีให้มีความมั่นคงในพระพุทธศาสนาและความเป็นอยู่ของประชาชน

๔. เพื่อให้พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสได้มีโอกาสบำเพ็ญประโยชน์แก่ ให้เยาวชนได้เรียนรู้ประวัติพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามหลักศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามในทางพระพุทธศาสนาประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย

ง. งานในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

จัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทย จึงได้ปรารภถึงการสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ในประเทศพม่า และศรีลังกาแก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีดำริว่า "โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรจะได้จัดให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะว่าเด็กและเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธ ศาสนาต่อไป และยังเป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็ก และเยาวชนได้ศึกษา และรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน " ประกอบกับในสมัยนั้น พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไป ที่สนใจมาฟังบรรยาย ฟังสมาธิในวันอาทิตย์

งานในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นงานที่เจ้าอาวาสพยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ จะรอสวดธรรมเฉพาะในวันพระ เหมือนแก่เดิมเมื่อครั้งอดีตไม่ได้แล้ว สาเหตุเนื่องจากว่าวันหยุดทางราชการไม่ตรงกับวันหยุดในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งเพราะเหตุที่ในปัจจุบันประชาชนต้องทำมาหากิน เลยไม่เข้าวัดจึงเป็นที่ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความเหินห่างวัด ห่างเหินศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้ริเริ่มงานโรงเรียนดังกล่าวในปี พ. ศ.๒๕๐๑ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ

๑. ทำให้เยาวชนคุ้นเคยกับพระพุทธศาสนา

๒. ทำให้เยาวชนมีความรักวินัยและต้องพัฒนาด้านจิตใจและวัฒนธรรมไทย

๓. ทำให้เยาวชนดำเนินชีวิตตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

๔. ทำให้เยาวชนรู้จักการอยู่ร่วมกันและทำงานบริการสังคมอย่างเต็มใจและยอมเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อการปฏิบัติธรรม

ฉ. งานปริวาสกรรม

งานปริวาสกรรม การอยู่ชดใช้ เรียกสามัญว่าอยู่กรรม, เป็นชื่ออุฏฐานวิธี (ระเบียบปฏิบัติสำหรับออกจากครุกาบติ) อย่างหนึ่ง ซึ่งภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปกปิดไว้ จะต้องประพฤติดังเป็นการลงโทษตนเองชดใช้ให้ครบเท่าจำนวนวันที่ปิดอาบัติ ก่อนที่จะประพฤติดังนั้นเป็นขั้นตอนปกติของการออกจากอาบัติต่อไป, ระหว่างอยู่ปริวาส ต้องประพฤติวัตรต่างๆ เช่น งดใช้สิทธิบางอย่าง ลดฐานะของตนและประจานตัว เป็นต้น ปริวาส มี ๓ อย่าง คือ ปฏิจันนปริวาส สโมธานปริวาส และสุทนต์ปริวาส ; มีปริวาสอีกอย่างหนึ่งสำหรับนักบวชนอกศาสนา จะต้องประพฤติก่อนที่จะบวชในพระธรรมวินัย เรียกว่า ติตถียปริวาส ซึ่งท่านจัดเป็น อปฏิจันนปริวาสโดยวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจของพระสงฆ์ฝ่ายเดียวที่ต้องปฏิบัติทั้งนี้เพราะหนึ่งในกัจจัตถ์ ๑๐ ประการ ที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติ และอีกอย่างเป็นการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่ต้องอาบัติหนัก แต่สามารถแก้ไขได้ (สังฆาทิเสส) ได้เปลี่ยนกรรมหนักดังกล่าว แต่ปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย เช่น สามเณร ผู้สมาทานศีล ๘ ที่บางแห่งเรียกว่า ชีพรามณ์ อาบัติสังฆาทิเสสเป็นชื่อของอาบัติหนักเมื่อภิกษุต้องเข้าแล้วต้องอาศัยสงฆ์จึงจะพ้นจากอาบัติได้ โดยปกติชีวิตของพระภิกษุในศาสนานี้ท่านก็รักษาศีลเจริญภาวนาเป็นปกติทุกวันหรือทุกๆขณะอยู่แล้ว ส่วนการอยู่ปริวาสเฉพาะผู้ที่ต้องอาบัติหนักเท่านั้น ไม่ใช่ทุกรูป ระยะเวลาขึ้นอยู่กับที่การปกปิดอาบัติ ถ้าปกปิดไว้จำนวนกี่วัน ก็ต้องอยู่ปริวาสตามจำนวนวันที่ปิดไว้ เช่น เมื่อต้องอาบัติแล้วไม่ยอมบอกกับเพื่อนพระภิกษุ เวลาผ่านไป ๑ เดือนจึงเล่าให้เพื่อนพระฟังว่าตนต้องอาบัติผู้ต้องอาบัติต้องกระทำตามวินัยกรรมโดยขอการอยู่ปริวาสจากคณะสงฆ์ หลังจากนั้นก็อยู่ปริวาสประพฤติวัตร ๑ เดือน เมื่อครบแล้วต้องขอมานัต อยู่ประพฤติวัตรอีก ๖ วัน ๖ ค่ำ แล้วขออภัยจากสงฆ์จึงจะพ้นจากอาบัติหนักได้ ซึ่งทั้งสองกลุ่ม โดยส่วนใหญ่พระสงฆ์ต้องเล่าเรียนต้องมีอาบัติบ้างและต้องไปอยู่ปริวาสกรรมไม่เกี่ยวข้องกันกับปริวาสกรรมโดยประการทั้งปวง แต่เนื่องจากวัดที่จัดงานปริวาสกรรมส่วนใหญ่ จะเชิญผู้ที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญหลายสาขาอาชีพ ทั้งในเรื่องของพระธรรมวินัย ทางโลก ไปบรรยายให้พระสงฆ์ที่เข้าปริวาสกรรมฟัง มีส่วนให้ผู้ที่มีโอกาสเข้าร่วมงานปริวาสกรรม เช่น ทำบุญถวายทาน ได้ฟังธรรม ได้รับความรู้ต่าง ๆ ไปด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่มีส่วนช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่งด้วย

ช. งานแสดงธรรมในโอกาสต่าง ๆ

งานแสดงธรรมในวาระต่าง ๆ เช่น ในวันพระ งานศพ งานแต่งงาน หรือแสดงธรรมผ่านทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์ การแสดงออกมาในรูปของประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีการ

บวช ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษา พระสงฆ์ต้องแสดงธรรมให้ประชาชนได้ฟัง เช่นตามเทศกาลการถ่ายทอดธรรมอันเป็นคำสั่งสอนทางศาสนาด้วยการแสดงชี้แจงให้ฟัง เป็นการเผยแผ่ศาสนาแบบหนึ่งที่ใช้กันมาแต่สมัยพุทธกาล การเทศน์ในสมัยพุทธกาลไม่มีพิธีการแต่อย่างใด เพียงผู้แสดงนั่งอยู่ในสถานที่สมควรและผู้ฟังมีลักษณะตั้งใจฟังก็สามารถแสดงได้ ในขณะที่การเทศนานั้น อาจมีลักษณะลีลาต่างกันไปบ้างตามแต่อุปนิสัยของแต่ละบุคคล สำหรับพระพุทธรเจ้าแล้วบางครั้งจะทรงใช้คาถาประพันธ์หรือร้อยแก้วธรรมดาประเพณีอาสาฬหบูชา ประเพณีวิสาขบูชาประเพณีมาฆบูชา ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีถวายสลากภัตต์ พิธีทำบุญวันเกิด พิธีทำบุญบ้าน ประเพณีทำบุญปีใหม่ เป็นต้น

สรุปได้ การบริหารจัดการศูนย์กลางการเรียนรู้หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของพระสงฆ์ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วในความรู้สึกส่วนใหญ่ของคนไทยมักจะเข้าใจว่าเป็นพิธีกรรมการสอนที่เป็นทางการ เน้นพิธีการ และมีรูปแบบตายตัวที่ผู้เทศน์ไม่สามารถใช้ลูกเล่นหรือใช้อุปกรณ์ เช่น ภาพหรือสื่อประสมมาใช้เพื่อประกอบการเทศน์ได้ ทำให้ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีปรับเปลี่ยนวิธีการเทศน์ด้วยวิธีอื่น ๆ เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การเทศน์ในพิธีการโดยไม่ใช้สำนวนโบราณ การสอนธรรมะผ่านสื่อต่าง ๆ การแต่งหนังสือ การแต่งเพลงธรรมะ เป็นต้น ซึ่งการเทศน์ด้วยวิธีหลังจะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากกว่า เพราะส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ทำนองแบบเทศน์พิธีการ และอาจมีมุขสอดแทรกลงไปทำให้น่าสนใจมากขึ้นตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ

- ๑) อบรมพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาทตลอดจนถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับงานที่คณะพระสงฆ์ที่ต้องทำพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ
- ๒) อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย
- ๓) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์
- ๔) แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนาพิธี และการปฏิบัติ
- ๕) เทศนาสั่งสอนประชาชนในชุมชนได้รู้เรื่องราวต่างๆทางธรรมเพื่อจะได้ตั้งมั่นในพระธรรมและให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และได้ยินได้ฟัง เรื่องที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

๒.๓ บริบทพื้นที่ในการทำวิจัย

ประวัติ

อำเภอวังน้อยได้รับการยกฐานะตั้งเป็นอำเภอเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยมีชื่อว่า อำเภออุทัยน้อยต่อมาจึงเปลี่ยนเป็น อำเภอวังน้อย ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ โดยรวมพื้นที่บางส่วนของอำเภอใกล้เคียงของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสระบุรี คือ แบ่งพื้นที่จากอำเภอบางปะอิน จำนวน ๔ ตำบล จากอำเภออุทัย จำนวน ๑ ตำบล จากอำเภอหนอง จังหวัดสระบุรี จำนวน ๕ ตำบลความเป็นมาของชื่อ

วังน้อย คำว่า "วัง" มาจากพื้นที่วังน้อยที่เป็นแหล่งน้ำ มีปลาชุกชุมประชาชนเรียกว่า"วันน้ำ,วังปลา" หรือมีผู้สันนิษฐานว่า ตำบลลำไทร ตำบลบ่อตาโล่ ตำบลพะยอมและตำบลวังน้อย ที่แยกมาจากอำเภอบางปะอิน เดิมนี้เป็นตำบลพระราชวังของอำเภอบางปะอินจึงเอาคำว่า "วัง" ไว้เป็นชื่อพยางค์แรก ส่วนคำว่า "น้อย" มาจากชื่ออำเภอเดิมที่ชื่อว่า "อำเภออุทัยน้อย" เพราะเอาพื้นที่ส่วนน้อยของอำเภออุทัยมา ๑ ตำบล คือ ตำบลลำตาเสา รวม ๒ พยางค์เป็น "วังน้อย"อำเภอวังน้อย นับตั้งแต่ยกเป็นอำเภอ มีนายอำเภอทั้งสิ้น จำนวน ๓๖ คน ปัจจุบันคือนายจรชัย วัฒนาประยูร เป็นนายอำเภอในปัจจุบัน

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบางปะอินและอำเภออุทัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอหนองแค (จังหวัดสระบุรี)
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอหนองเสือ และอำเภอคลองหลวง (จังหวัดปทุมธานี)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอบางปะอิน

อำเภอวังน้อยแบ่งเขตการปกครองย่อย เป็น ๑๐ ตำบล ได้แก่

๑. ตำบลลำตาเสา ๒. ตำบลบ่อตาโล่ ๓. ตำบลวังน้อย ๔. ตำบลลำไทร ๕. ตำบลสนับทึบ ๖. ตำบลพะยอม ๗. ตำบลหันตะเภา ๘. ตำบลวังจุฬา ๙. ตำบลข้าวงาม ๑๐. ตำบลชะแมบทางธรรมชาติ หรือขอบเขตที่สร้างขึ้นเองก็ตาม

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าได้มีนักวิชาการได้ทำการวิจัยไว้ ดังนี้

๒.๔.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

พระราชวรดิฐ^{๔๓} ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมเขตการปกครองของคณะสงฆ์ ภาค ๔” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ๒) ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ๓) ผู้บริหารและครูสอนที่มีอายุพรรษาและวุฒิการศึกษาต่างกันการบริหารงานจำเป็นต้องจัดให้มีการประสานงานระหว่างนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การให้สอดคล้องง่ายต่อการปฏิบัติ โดยจัดให้มีการ

^{๔๓} พระราชวรดิฐ, “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๘).

ประสานงานที่ครบวงจร กล่าวคือ การประสานงานที่ดีจะต้องเริ่มต้นด้วยการวางแผนที่ดี กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตามกำหนดเวลาและสถานที่ตลอดจนผู้รับผิดชอบ เพื่อให้สะดวกแก่ทุกฝ่าย ในการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการของการผลิต การประสานงานมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. การประสานงานจะต้องปฏิบัติตามนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การให้สอดคล้องกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีแก่พนักงานและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

๒. ประสานงานควรจัดให้เป็นระบบทั้งการประสานงานจากบนลงล่าง (Downward) และจากล่างสู่บน (Upward) ตลอดจนการประสานงานในระดับเดียวกัน เพื่อประสานความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในองค์การ

๓. กระตุ้นให้สมาชิกในองค์การมีความเต็มใจในการที่จะประสานงาน และร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ดำเนินงานขององค์การบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

๔. การกำหนดตัวเครื่องมือการสื่อสาร วันเวลา และสถานที่ โดยยึดหลักการว่าการติดต่อประสานงานที่ดี ช่วยให้ปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความราบรื่นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูสอนที่มีประสบการณ์จริง อายุจริง

พระไพศาล สุธธจิตโต (โนทยะ) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากร ต่อการบริหารโรงเรียนการให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน ตามหลักสังฆวัตถุ การจัดการศึกษาถือว่าเป็นภาระงานหนึ่งในการบริการสังคม พุทธศักราช ๒๕๔๘ รัฐบาลได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ของวัด เพื่อเปิดโอกาสให้วัดได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการศึกษาแก่เยาวชน ในรูปแบบโรงเรียนเอกชน ในชื่อ "โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา" ที่โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตั้งแต่ระดับปฐมวัย (อนุบาล) ถึงมัธยมศึกษา มีวัดเป็นผู้แทนรับใบอนุญาต พระภิกษุสงฆ์และ ขรวาสเป็นผู้บริหารรวมทั้งดำเนินการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียน เพราะแต่เดิมวัดส่วนใหญ่จัดการศึกษาอยู่แล้ว แต่ละแห่งไม่น้อยกว่า ๓๐ – ๔๐ ปี บางแห่งมีอายุการดำเนินการกว่า ๖๐ ปีของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จึงถือเป็นภาระงานร่วม ที่มีการดำเนินการจัดการศึกษาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน พระภิกษุตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาส ผู้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียน หรือมอบที่ดิน หรืออนุญาตให้ใช้ที่ดินของวัดเพื่อการจัดตั้งโรงเรียน ทั้งในส่วนที่เป็นโรงเรียนวัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เงินเดือน สวัสดิการ มีความ

แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้าน เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน^{๘๔} ประโยชน์ของคนทั้งหลายที่รับรู้ว่าการบริหารจัดการ ที่ผาสุกประกอบมี ๗ ประการ คือ

๑. ฉมัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมได้ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รวมความว่า การบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง

๒. อัตถัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก คุณธรรม

๓. อัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้ เกิดความดีงาม

๔. มัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงิน หรือ การขยายกิจการต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ชีตความสามารถขององค์กร ว่าดีขึ้นหรือต่ำลง

๕. กาลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลา อันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการ จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณา ถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ

๖. ปริสัญญูตา ความเป็นผู้รู้จัก ชุมชน คือ รู้ரியที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการ จำเป็นต้อง ปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และคู่แข่ง การสร้างสรรค์ หรือ การประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร

๗. บุคคลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการในการรู้บุคคล อย่างทั่วไป

จามรี พิลาสมบัติ^{๘๕} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามแนวทางธรรมาภิบาล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา” การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล

^{๘๔} พระไพศาล สุทธิจิตโต (โนทัยะ), “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๘๕} จามรี พิลาสมบัติ, “ทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามแนวทางธรรมาภิบาล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา”, รายงานการศึกษานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐).

กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หาได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก ผลการศึกษาพบว่าทัศนคติของผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจำแนกตามเพศ ตามการศึกษา ตามตำแหน่งทางราชการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการบริหารงานทั้งในส่วนที่เป็นงานบริหาร งานบริการและงานวิชาการ เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุเพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาดังต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใสม่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เป็นต้น

หลักธรรมาภิบาลนั้นประกอบด้วย ๖ หลักการคือ

๑. หลักคุณธรรม ๒. หลักนิติธรรม ๓. หลักความโปร่งใส ๔. หลักความมีส่วนร่วม ๕. หลักความรับผิดชอบ ๖. หลักความคุ้มค่า

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นมิตร อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนที่ดี ควรมุ่งเน้นถึงผู้รับบริการตามโรงเรียนวิถีพุทธเน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาภูมิธรรม ๔ ประการ คือ

๑. สัมปยุตสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้มี ครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี
๒. สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
๓. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี
๔. อัมมานุสุมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถความรู้ไปใช้ในชีวิตรู้ได้ถูกต้องเหมาะสมระบบบริหารจัดการที่ดี ซึ่งหากโรงเรียนใดมีความสามารถในการเข้าใจความต้องการ และสามารถ

ตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองได้ก็จะทำให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและมีความมั่นใจใน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๗๖}

สุแทน โคตรภูเวียง ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในคณะสงฆ์ภาค ๙” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โครงสร้างการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นในวัด หรือที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจะจัดตั้งขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ และด้วยความเห็นชอบของประธานสภาการศึกษาสงฆ์ โรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวง ศึกษาธิการ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (เดิมกรมการศาสนา) จะให้การสนับสนุนเป็นเงินอุดหนุนตามกำลังงบประมาณ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด แผนก ๖ ด้าน คือ วิชาการ บุคลากร ธุรการ กิจกรรมนักเรียนอาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับกลาง ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการบริหารที่สำคัญได้แก่ เงินงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความสามารถทางการศึกษา^{๗๗}

พระราชวรดิฐ (วิชัย กลยาณธมโม) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ผลการวิจัย พบว่า ๑) ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ๒) ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ๓) ผู้บริหารและครูสอน ที่มีอายุพรรษาและวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูสอนที่มีประสบการณ์ อายุจริง และวุฒิการศึกษาสามัญศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

^{๗๖} พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก), “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชมนิมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๗๗} สุแทน โคตรภูเวียง, “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคคณะสงฆ์ ๙”, **วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

๔) ปัญหาการบริหารงานบุคคล ได้แก่ ระบบการคัดเลือกบุคคลขาดความชัดเจน บุคคลกรขาดขวัญ กำลังใจและโรงเรียน มีงบประมาณน้อย^{๔๔}

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นนิมิต อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นผู้ปกครอง มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๕,๐๐๑ – ๑๐,๐๐๐ บาท และระดับชั้นที่บุตรหลานเรียนคือระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดขมิ้นนิมิต คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ ด้านการเงิน ด้านพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านจริยธรรมคุณธรรม พบว่า ครูและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดขมิ้นนิมิต โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๔๕}

พระครูวิฑิตเจติยานุรักษ์ (เจริญ เรือนปัญญา) ได้วิจัยวิจัย “การจัดการศึกษาแผนกธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ จังหวัดลำพูน” พบว่า ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนแผนกธรรม มีความเห็นว่าการจัดการศึกษาแผนกธรรมมีการดำเนินการในระดับปานกลาง ทั้งโดยรวมแต่ละงาน สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ใน ๖ ด้าน คือ การวางแผนงานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาและส่งเสริมงานด้านวิชาการ การจัดสื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป สภาพการจัดการศึกษาแผนกธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ จังหวัดลำพูน คือ ไม่มีการสอนที่เป็นระบบประมาณตามความเหมาะสมแก่การศึกษา ควรมีการอบรมสัมมนาผู้บริหารเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารการศึกษา^{๔๖}

^{๔๔} พระราชวัชรดิตร (วิชัย กลยาณธมโม), “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓).

^{๔๕} พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก), “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นนิมิต อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๔๖} พระครูวิฑิตเจติยานุรักษ์ (เจริญ เรือนปัญญา), “การจัดการศึกษาแผนกธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ จังหวัดลำพูน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๕๙).

พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักสิกขาอุปัชฌายธรรม ๗” พบว่า ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุ อายุพรรษา วุฒิการศึกษามัธยมศึกษา ไม่พบความแตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๘๐}

คณะสงฆ์ไทย หมายถึง บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕

พระภิกษุมีสกุล ๒๒๗ ชื่อเป็นเครื่องกำกับวัตรปฏิบัติ พระภิกษุทุกรูปอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งได้วางกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไว้เป็นลำดับขั้นการปกครองและการปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้นมีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น เช่น คณะธรรมยุตมีเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุตปกครอง ส่วนคณะมหานิกายแบ่งการปกครองออกเป็น ๔ หน คือ เจ้าคณะใหญ่หนหลวง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งได้กระจายอำนาจการปกครองออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ภาค มีเจ้าคณะภาคดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

ส่วนที่ ๒ จังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดปกครอง (เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ)

ส่วนที่ ๓ อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอปกครอง (เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะอำเภอทั่วประเทศ)

ส่วนที่ ๔ ตำบล มีเจ้าคณะตำบลปกครอง (เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลทั่วประเทศ)

อำนาจหน้าที่สำคัญของเจ้าคณะตำบล นอกจากการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงามแล้ว ยังมีหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือ

^{๘๐}พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักสิกขาอุปัชฌายธรรม ๗”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

คำวินิจฉัยขึ้นเจ้าอาวาส แก่ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือผู้อยู่ในปกครองของตน ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองของตน

ผู้วิจัยได้สรุปได้ว่า การบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหาร ตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั้นย่อมมีการบริหาร คือการทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการทรัพยากรประกอบด้วยการใช้งานและการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ และยังช่วยการบริหารให้กับองค์กรต่างๆให้เจริญรุ่งเรือง

๒.๔.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์กลางการเรียนรู้

กัมปนาท ศรีสุนทร ได้ศึกษา การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้พบว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่ง เรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์ฯ ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนและฝึกงานที่บ้านกับชุมชน พบว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่มพัฒนา มีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการประเมินการพัฒนา มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา ชุมชนเกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษาได้เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อการดำรงชีวิต และเห็นว่าการให้ความร่วมมือกับทาง โรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น ชุมชนให้ความร่วมมือดีขึ้น บุคลากรครูและนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการเรียนรู้ฐานอาชีพ ๔ งาน การเลี้ยงปลาตุกในบ่อพลาสติก การสานหวดด้วยไม้ไผ่ฟุ้ง การทำบายศรีพรหม การทำปุ๋ยได้ผลดี แต่ยังคงประสบปัญหาในเรื่องการประดิษฐ์บายศรี

พรหม นักเรียนยางประดิษฐ์ได้ไม่ประณีตไม่สวยงามที่ควร จึงได้เพิ่มเวลาให้วิทยากรให้สอนมากกว่าเดิม จน นักเรียนปฏิบัติได้ดีขึ้น และสามารถประดิษฐ์บายศรีพรหมด้วยตนเองได้^{๕๒}

นัฐฤติ กิ่งตระกูล ได้ศึกษา นาฏยลีลาหุ่นกระบอกไทยสู่งานออกแบบภายในศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผลของการศึกษาและการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของศิลปะการเชิดหุ่นกระบอกท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาหาความรู้นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ทั้งโลกของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โลกของสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โลกของจิตวิญญาณในความเป็นมนุษย์รวมทั้งโลกของโรคที่วิวัฒนาการจนตามไม่ทัน การศึกษาที่พยายามจะจัดให้ได้มาตรฐานเดียวกันทั้งหลักสูตร ระยะเวลา วิธีการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดผลประเมินผล ย่อมไม่เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายตามสภาพของปัญหาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มอายุ กลุ่มปัญหา สภาพพื้นที่ และความต้องการของเอกบุคคล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้อีกแห่งหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน ความหลากหลายของการได้มาซึ่งความรู้ ความคิดระหว่างองค์ความรู้ของศิลปะการเชิดหุ่นกระบอกสู่งานออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์ให้กับท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ร่วมแรงร่วมใจเกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป^{๕๓}

อชิรญาณ์ ยันตพร ได้ศึกษา การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนบางขุนไทร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ แบบชุมชนมีส่วนร่วมด้านเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับคำแนะนำและการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานตามหากชุมชนได้รวมพลังสร้างสรรค์สร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ครบทุกตำบลก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนที่จะมาแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นของประชาชนในชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นแหล่งบริการข้อมูลข่าวสาร เป็นสถานที่ให้บริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ฯลฯ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงเปรียบเสมือน สถานีเติมปัญญาให้กับประชาชนในชุมชน ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโครงการของรัฐมากกว่าเป็นประชาชนในตำบล และการขาดระบบการประเมินผลงาน ศูนย์ควรมีแนวทางในการ

^{๕๒} กัมปนาท ศรีสุนทร, “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอบางปะปทุม จังหวัดมหาสารคาม”, ศาสตราจารย์ศาสตราจารย์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

^{๕๓} นัฐฤติ กิ่งตระกูล, “นาฏยลีลาหุ่นกระบอกไทยสู่งานออกแบบภายในศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม”, ศาสตราจารย์ศาสตราจารย์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓).

พัฒนาคือการสร้างเอกสารความรู้ โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรมีระบบการจัดนิทรรศการที่น่าสนใจ การเพิ่มช่องในทางการประชาสัมพันธ์ พื้นที่แสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การหางบประมาณสนับสนุนด้านระบบอินเทอร์เน็ตการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่มาใช้ประโยชน์จากศูนย์ การสร้างเครือข่าย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและการพัฒนาระบบการประเมินผลการทำงานของศูนย์^{๕๔}

จิรวาส์ เรือนพันธ์ ได้ศึกษา การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยาเรื่องความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต ผลการวิจัยพบว่า

องค์ประกอบหลักของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นเรื่องที่จะต้องคิดจากชุมชนเองเป็น โดยมีครู กศน. เป็นผู้ที่จัดกระบวนการเรียนการสอนตามสภาพวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ องค์ประกอบที่สำคัญต้องประกอบด้วย

๑. ต้องมีสถานที่ที่สามารถใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สะดวกในการมาใช้บริการ ยึดหลักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

๒. มีคณะกรรมการเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนมีจิตสำนึกสาธารณะ

๓. มีบุคลากร ทำหน้าที่จัดกระบวนการศึกษา หาดองค์ความรู้ไว้บริการและเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ (ครู กศน.)

๔. มีสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายครบถ้วนให้บริการความรู้ได้ในทุกรูปแบบ ทันสมัย

๕. มีข้อมูลสำหรับการให้บริการแนะแนวต่าง ๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

๖. มีเจ้าภาพสำหรับจัดกิจกรรมให้เกิดการเคลื่อนไหวมีชีวิตชีวา

๗. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาสาสมัครประชาชนเข้ามามีส่วนเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุล ที่ระดับ .๐๕^{๕๕}

ทศพิธ แป้นดวงเนตร ได้ศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพ โดยชุมชนชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า การรวบรวมและจัดระบบองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและอาชีพของชาวจีนยูนนาน บ้านสันติชล แบ่งได้ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านประวัติศาสตร์ของชาวจีนยูนนาน ๒) ด้าน

^{๕๔} อธิรญาณ์ ยันตพร, “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนบางขุนไทร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี”, *ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒),

^{๕๕} จิรวาส์ เรือนพันธ์, “การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยาเรื่องความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

วัฒนธรรม มีประเพณีเกี่ยวกับ วิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรมและภูมิปัญญาด้านสุขภาพ และ ๓) ด้านการประกอบอาชีพ อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมและ อาชีพหัตถกรรมเป็นอาชีพเสริม ความสำเร็จของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาอาชีพโดยชุมชนจีนยูนานบ้านสันติชล มีกระบวนการ ๖ ขั้นตอน คือ ๑) การสร้างความเข้าใจ โครงการวิจัย ๒) การสังเคราะห์ข้อมูลประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และอาชีพ ๓) การเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ๔) การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ๕) การศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบและ ๖) การออกแบบและผลิตสื่อผลการสำรวจของนักท่องเที่ยวต้องการเห็นรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยใช้ ๑) ห้องจัดแสดง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ๒) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ๓) ความมีมัคคุเทศก์ชุมชนให้ความรู้และป้ายสื่อความหมายประจำตามจุดต่าง ๆ และ ๔) กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่า ชุมชนต้องจัดการด้านต่างๆ โดยชุมชนและวิสัยทัศน์ของผู้นำ^{๕๖}

สุริศรา บัวนิล ได้ศึกษา การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีอยู่ ๒ ด้าน ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาแนวคิด ทศนคติรูปแบบ ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นในจังหวัดขอนแก่นว่า การนำเอาจารีตประเพณีพิธีกรรมศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมา วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของยุคสมัยและนำไปสู่การฟื้นฟูการงานพื้นฐานอาชีพในชุมชน โดยเน้นการกระจายการบริหารจัดการ การเรียนรู้งานวัฒนธรรมลงสู่ชุมชนบนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านระบบเครือข่ายการเรียนรู้ การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ด้านการฟื้นฟูผ่านการกระบวนการเรียนรู้ กินอยู่ ดู ฟัง ใช้ เพื่อปรับสมดุลในการพัฒนากายนอกและภายในของบุคคลและชุมชน เพื่อให้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงและปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป^{๕๗}

รุ่งรัตน์ จิณะเสน ได้ศึกษา การพัฒนาระบบการให้บริการสื่อ ของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตัวเอง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อ

^{๕๖} ทศพิศ แป้นดวงเนตร, “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพ โดยชุมชนชาวจีนยูนานบ้านสันติชล ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

^{๕๗} สุริศรา บัวนิล, “ การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐).

สร้างฐานข้อมูลสำหรับสืบค้นและให้บริการ ซึ่งจะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของศูนย์การเรียนรู้และช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้บริหารก็จะได้รับข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ด้วยตัวเองในอนาคต จัดการสื่อ ระบบงานบริการสารสนเทศ ระบบสืบค้นสารสนเทศ และการออกรายงาน ผลจากการทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของระบบ โดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งประเมินโดยผู้ใช้ ๔ กลุ่มได้แก่ ผู้ใช้บริการทั่วไป เจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร และผู้ดูแลระบบ พบว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจ ในการทำงานของระบบในระดับดี^{๕๘}

ณัฐพล สียงพิบูล ได้ศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานพื้นที่ ศูนย์บริการการศึกษาณโรงเรียนเขตพระโขนง: แนวทางการออกแบบและบริหารจัดการ พบว่า รูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผู้ใช้งานทั้ง ๕ กลุ่ม คือ ผู้เรียน ผู้สอน ศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญและสายอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงกิจกรรมนันทนาการตลอดจนกิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นสามารถแบ่งรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้เป็น ๓ ประเภท คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมและโอกาสสำคัญต่าง ๆ และเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนมีพื้นที่ที่เป็นของตนเอง รองลงไป คือ ตั้งรวมอยู่ในบริเวณพื้นที่ของโรงเรียน และตั้งรวมอยู่ในบริเวณพื้นที่ของวัด แต่ในความเป็นจริงรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว ยังไม่สอดคล้องกับลักษณะการจัดพื้นที่ใช้สอยที่เกิดขึ้นจริงเท่าที่ควร ดังนั้นแนวคิดในเรื่องความยืดหยุ่นในการใช้งานของพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย เรื่องการเปิดมุมมอง การเชื่อมต่อของพื้นที่การผสมผสานในส่วนของพื้นที่ และการใช้อุปกรณ์ จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวกำหนดแนวทางในการออกแบบ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในส่วนของห้องเรียนและห้องสมุดสามารถทำได้โดยเพิ่มความโปร่งโล่ง และออกแบบให้มีพื้นที่ส่วนกลาง ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานพื้นที่บริเวณนั้นได้ รวมถึงอุปกรณ์ที่ปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ตามความเหมาะสม ในขณะที่การปรับปรุงในส่วนของลานโล่ง สนามและศาลา/ม้านั่ง สามารถทำได้โดยการออกแบบให้พื้นที่มีความโปร่ง โล่งมากยิ่งขึ้น จัดบริเวณพื้นที่ใหม่ ให้ดูสบายตาเป็นสัดส่วนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างความต่อเนื่องระหว่างพื้นที่ลานโล่งกับพื้นที่รอบๆ และของการจัดหาบุคลากรในด้านต่างๆ ที่มีความรู้หลากหลาย การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงนโยบายและหลักสูตรต่างๆ ที่ควรปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสม เช่นการจัด

^{๕๘} รุ่งรัตน์ จินะเสน, “การพัฒนากระบวนการให้บริการสื่อ ของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตัวเอง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

กิจกรรมนอกห้องเรียน หรือการเน้นรูปแบบให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้เพื่อตอบโจทย์ และช่วยฟื้นฟูศักยภาพในการใช้งานพื้นที่ให้แก่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มากยิ่งขึ้น^{๕๕}

ณัฐนันท์ ยอดธนันชัย ได้ศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับการแนะแนวการศึกษา อาชีพชีวิตและสังคมผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีผู้นำชุมชนและประชาชนเป็นคณะทำงานมีส่วนร่วมทำงานในทุกขั้นตอนของการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับการแนะแนวการศึกษา อาชีพชีวิตและสังคม ทำให้ประชาชนในชุมชนมีศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นสถานที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อประโยชน์ของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง^{๕๖}

ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ว่า จากผลของงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการบริหารศูนย์การเรียนรู้ การที่ปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารงานต่าง ๆ นั้น ซึ่งเป็นหนทางที่ดีสำหรับผู้บริหารจัดการศึกษาและผู้ปกครองควรใช้กับในองค์การบริหารได้อย่างเหมาะสม และ หลักการบริหารงานสมัยใหม่ จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการบริหารเข้ามาสนับสนุนองค์กร ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พร้อมกับได้ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล สมาคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาตรฐานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเกิดประโยชน์และความพึงพอใจแก่ประชาชน รวมทั้งเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของประเทศ จะได้รับบริการสาธารณะในมาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถมีคุณภาพอันดีงามพร้อมทั้งการมีประโยชน์สุขให้แก่ผู้ร่วมงานในองค์กรและผู้มาใช้บริการอย่างเป็นที่พอใจต่อโครงการที่ได้จัดขึ้น

^{๕๕} ณัฐพล สิริพิบูล, “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานพื้นที่ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนเขตพระโขนง : แนวทางการออกแบบและบริหารจัดการ”, **สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

^{๕๖} ณัฐนันท์ ยอดธนันชัย, “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับการแนะแนวการศึกษา อาชีพชีวิตและสังคม”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

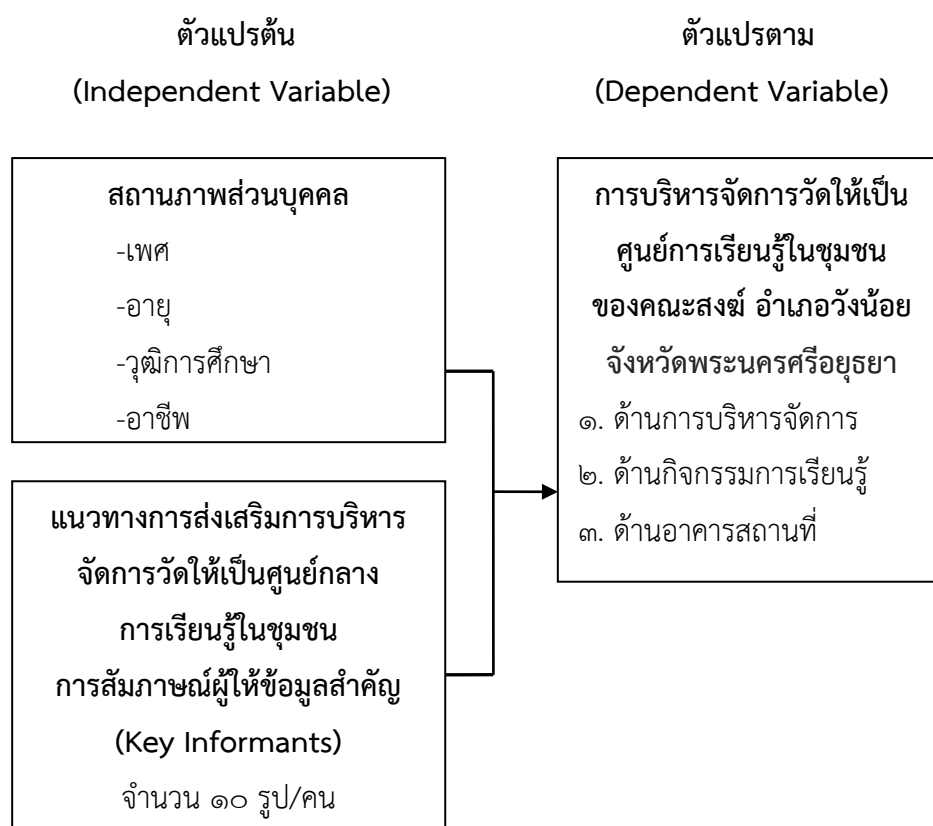
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อยวังน้อย ของคณะสงฆ์อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ

ตัวแปรตาม ได้แก่การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน ๓ ด้าน ๑. ด้านการบริหารจัดการ ๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓. ด้านอาคารสถานที่

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรให้มีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน ดังแผนภาพที่ ๒.๒



แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จำนวน ๗๔,๑๗๙ คน^๑

๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

^๑ ข้อมูล, วิกีพีเดีย. แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอวังน้อย>, [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๑].

๒ธำนิทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

ตารางที่ ๓.๑ ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ตำบล	ประชากร(คน)	กลุ่มตัวอย่าง(คน)
๑	ตำบลลำตาเสา	๑๙๕๘๖	๑๐๕
๒	ตำบลลำไทร	๗๖๖๙	๔๑
๓	ตำบลสนับทึบ	๔๔๒๗	๒๔
๔	ตำบลหันตะเภา	๓๑๑๗	๑๗
๕	ตำบลวังจุฬา	๓๖๑๓	๑๙
๖	ตำบลข้าวงาม	๒๔๐๖	๑๔
๗	ตำบลชะแมบ	๕๐๙๖	๒๗
๘	ตำบลพะยอม	๑๔,๗๐๓	๗๙
๙	ตำบลบ่อตาโล่	๑๐๕๐๖	๕๖
๑๐	ตำบลวังน้อย	๓๐๕๖	๑๖
รวม		๗๔,๑๗๙	๓๙๘

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อย ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

๑) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อยของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อยของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๓ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ	มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
๓. ด้านอาคารสถานที่	มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็น	มาก
๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็น	น้อย
๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๓ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐	หมายความว่า ระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙	หมายความว่า ระดับความคิดเห็น	มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙	หมายความว่า ระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙	หมายความว่า ระดับความคิดเห็น	น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙	หมายความว่า ระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามโดยแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อย ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) พระสงฆ์จำนวน ๑๐ รูป/คน ได้แก่

๑. พระครูวิสิฐพัฒนพิธาน	ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอวังน้อย
๒. พระครูอมรรัตนธรรม	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดมณฑาตามธรรม
๓. พระครูประสิทธิ์บุญญากร	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดกุฎีประสิทธิ์
๔. พระอธิการดำรงศรี สิริสาโร	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดธรรมจริยา
๕. พระอธิการสมาน กนตมโม	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดไพฑูริย์ถนิมาราม
๖. พระครูสังฆรักษ์สมบัติ ธมมทินโน	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดทองจันทริการาม
๗. พระครูพิศาลบุญญาภินันท์	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้
๘. พระครูนิวิฐสารธรรม	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดบ้านช้าง
๙. นายลือชัย แสงเงินอ่อน	ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม
๑๐. นายสุเทพ วาดเขียน	ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๓ ตำบลพะยอม

^๓ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑) ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ดร.ประเสริฐ ธิลาว คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) พระมหาสุพันธ์ สุนนโท, ดร. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐ และมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมใน บางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ใกล้เคียง อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วย

วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๔ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ ๐.๗๕๖

๔. นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถาม เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

^๔Cronbach Lee J, *Essentials of Psychological Testing*, 4th ed., (New York: Harper & Row, 1971), p. 67.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของ คณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังนายอำเภอวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๓๙๘ คน ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตัวเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด ที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน ๓๙๘ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในวิจัย

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อย ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

๓) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อย ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกสถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และ อาชีพ วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t – test) และค่าเอฟ (F – test)

วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง
จึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant
Difference : LSD.) แล้วนำเสนอผลงานในรูปของตารางพร้อมประกอบคำบรรยาย

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหาร
จัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนวังน้อย ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๓๙๘ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔.๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพและปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและค่าร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

(n = ๓๙๘)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๘๙	๔๗.๕๐
หญิง	๒๐๙	๕๒.๕๐
รวม	๓๙๘	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
๒๐ – ๓๐ ปี	๗๙	๑๙.๘๐
๓๑ – ๔๐ ปี	๙๑	๒๒.๙๐
๔๑ – ๕๐ ปี	๙๘	๒๔.๖๐
๕๑ – ๖๐ ปี	๙๓	๒๓.๔๐
๖๑ ปีขึ้นไป	๓๗	๙.๓๐
รวม	๓๙๘	๑๐๐.๐๐
๓. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๓๑	๓๒.๙๐
ปริญญาตรี	๑๘๐	๔๕.๒๐
ปริญญาโท	๘๗	๒๑.๙๐
รวม	๓๙๘	๑๐๐.๐๐
๔. อาชีพผู้ปกครอง		
ค้าขาย	๗๔	๑๘.๖๐
เกษตรกร	๗๙	๑๙.๘๐
รับจ้างทั่วไป	๖๕	๑๖.๓๐
ธุรกิจส่วนตัว	๑๐๘	๒๗.๑๐
รับราชการ	๗๒	๑๘.๑๐
รวม	๓๙๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ประชาชนในพื้นที่ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๐ รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕๐, มีอายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๖๐ รองลงมาคือ ผู้มีอายุระหว่าง ๕๑ – ๖๐ ปี จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔๐ และน้อยที่สุด คือ ผู้มีอายุระหว่าง ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๓๐, มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๒๐ รองลงมาคือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙๐ และน้อยที่สุด คือ การศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๙๐, อาชีพ ส่วนใหญ่ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑๐ รองลงมาเกษตรกร จำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๘๐ และน้อยที่สุดมีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๐

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมและจำแนกตามรายด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการบริหารจัดการ ๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ๓. ด้านอาคารสถานที่ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๕

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

(n = ๓๙๘)

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการบริหารจัดการ	๓.๙๘	๐.๓๕๒	มาก
๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	๔.๐๗	๐.๓๕๙	มาก
๓. ด้านอาคารสถานที่	๔.๐๗	๐.๓๖๓	มาก
รวม	๔.๐๔	๐.๒๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๔.๐๔ S.D. = ๐.๒๔๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการ

บริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่ ๓. อาคารสถานที่ ($\bar{x}=4.07$ S.D.= 0.363) รองลงมาคือ ด้านที่ ๒. กิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}=4.07$ S.D.= 0.359) และน้อยที่สุดคือ ด้านที่ ๑. การบริหารจัดการ ($\bar{x}=3.98$ S.D.= 0.352)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการ

(n = 348)

การบริหารจัดการวัดให้เป็น ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑. จัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น หนังสือวิชาการ สารคดีทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสาร ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ	4.04	0.689	มาก
๒. บริหารจัดการยืม – คืน สื่อความรู้สำหรับผู้ประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	4.05	0.715	มาก
๓. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนสถานที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการศึกษา	4.05	0.701	มาก
๔. จัดการให้มีบริการแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน	4.05	0.749	มาก
๕. จัดการส่งเสริมการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนทั่วไป	3.95	0.773	มาก
๖. บริหารจัดการหมุนเวียนหนังสือ-สื่อไปยังที่อ่านโดยกลุ่มนักศึกษาและเครือข่ายอื่น ๆ	3.87	0.808	มาก
๗. จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้วันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา	3.81	0.852	มาก
๘. จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเคลื่อนที่และทันสมัย	3.91	0.867	มาก
๙. จัดการให้มีศูนย์กระจายข่าวให้กับชุมชนทั่วไปทราบ	3.96	0.883	มาก
๑๐. บริหารคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามความเหมาะสม	4.10	0.858	มาก
รวม	3.98	0.352	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๘ S.D. = ๐.๓๕๒) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่ ๑๐. บริหารคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามความเหมาะสม รองลงมา คือ ข้อที่ ๔. ให้บริการแนะแนวการศึกษาออกโรงเรียน และน้อยที่สุดคือ ข้อที่ ๗. ในวันสำคัญต่าง ๆ ให้มีการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ข้อที่ ๑. ให้บริการสื่อความรู้ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น หนังสือวิชาการ สารคดีทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสาร ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ข้อที่ ๒. จัดการบริการยืม – คืน สื่อความรู้สำหรับผู้ประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ข้อที่ ๓. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนสถานที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการศึกษา ข้อที่ ๕. จัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ข้อที่ ๖. บริการหมุนเวียนหนังสือ-สื่อไปยังที่อ่านโดยกลุ่มนักศึกษาและเครือข่ายอื่น ๆ ข้อที่ ๘. จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเคลื่อนที่ ข้อที่ ๙. จัดให้ความรู้ตามเสียงตามสายหอกระจายข่าว ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

(n = ๓๙๘)

การบริหารจัดการวัดให้เป็น ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมและปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของ	๔.๐๔	๐.๗๘๓	มาก
๒. จัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือคติพจน์ และการจัดสวนสมุนไพรโดยบอกสรรพคุณของต้นไม้ไว้	๔.๐๙	๐.๗๘๑	มาก
๓. การจัดกิจกรรมบรรยายภาพเกี่ยวกับวรรณคดีพุทธประวัติ มหาชาติชาดก	๔.๑๒	๐.๗๗๒	มาก
๔. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ หรือเทพธรรมะ ซีดีรอม วีดีโอเทพธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชน	๔.๑๐	๐.๗๕๘	มาก
๕. จัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับงานพื้นบ้านทางศิลปกรรมเพื่อเสริมการประกอบอาชีพประจำวัน ในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ	๔.๐๓	๐.๗๖๖	มาก
๖. จัดกิจกรรมสอนและอบรมกรรมฐาน ฝึกการทำสมาธิเพื่ออบรมจิตใจ	๓.๙๙	๐.๗๘๔	มาก
๗. การจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ เช่น การออกกำลังกาย การร้องเพลง การวาดรูป และการละเล่นต่าง ๆ ของชุมชน	๔.๐๖	๐.๗๗๗	มาก
๘. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลต่าง ๆ เช่น สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ	๔.๐๘	๐.๘๐๓	มาก
๙. การจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เผยแผ่และสืบทอด	๔.๑๔	๐.๗๗๒	มาก
๑๐.การจัดกิจกรรมโดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้สำคัญต่าง ในห้องเรียน	๔.๐๘	๐.๘๐๖	มาก
รวม	๔.๐๗	๐.๓๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๗, S.D. = ๐.๓๕๙) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่ ๙. การจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เผยแผ่และสืบทอด รองลงมา คือ ข้อที่ ๓. การจัดกิจกรรมบรรยายภาพเกี่ยวกับวรรณคดีพุทธประวัติ มหาชาติ ชาดก และน้อยที่สุดคือ ข้อที่ ๖. จัดกิจกรรมสอนและอบรมกรรมฐาน ฝึกการทำสมาธิเพื่ออบรมจิตใจ ข้อที่ ๑. การจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมและปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ข้อที่ ๒. จัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือคติพจน์ และการจัดสวนสมุนไพรโดยบอกสรรพคุณของต้นไม้ไว้ ข้อที่ ๔. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ หรือเทปธรรมะ ซีดีรอม วีดีโอเทปธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชน ข้อที่ ๕. จัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับงานพื้นบ้านทางศิลปกรรมเพื่อเสริมการประกอบอาชีพประจำวัน ในวิชาชีพสาขาต่าง ข้อที่ ๗. การจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ เช่น การออกกำลังกาย การร้องเพลง การวาดรูป และการละเล่นต่าง ๆ ของชุมชน ข้อที่ ๘. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่จะประโยชน์แก่บุคคลต่าง ๆ เช่น สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ ข้อที่ ๑๐. การจัดกิจกรรมโดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้สำคัญต่าง ในห้องเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านอาคารสถานที่

(n = ๓๔๘)

การบริหารจัดการวัดให้เป็น ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑. ให้วัดเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์	๔.๐๓	๐.๗๕๒	มาก
๒. จัดให้วัดมีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ และมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่น และเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด	๔.๐๗	๐.๗๐๖	มาก
๓. จัดวางผังวัดในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นระเบียบ	๔.๐๙	๐.๗๑๕	มาก
๔. จัดให้มีแหล่งน้ำสะอาดไว้เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้บริการแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน	๔.๐๖	๐.๗๑๓	มาก
๕. จัดให้มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน	๔.๑๐	๐.๗๓๔	มาก
๖. จัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	๔.๑๔	๐.๗๓๘	มาก
๗. จัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคน	๔.๐๗	๐.๗๗๙	มาก
๘. เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่วไป	๔.๐๒	๐.๗๙๒	มาก
๙. เป็นสถานที่ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือแจ้งข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชน	๔.๐๘	๐.๗๔๕	มาก
๑๐. เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่รวมกลุ่มทำกิจกรรม	๔.๐๒	๐.๗๘๑	มาก
รวม	๔.๐๗	๐.๓๖๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **ด้านอาคารสถานที่** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}= ๔.๐๗$ S.D.= ๐.๓๖๓)

เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ข้อที่ ๖. จัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ ศิลปวัตถุและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน รองลงมาคือ ข้อที่ ๕. จัดให้มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน และน้อยที่สุดคือ ข้อที่ ๑๐. เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ เป็นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน ข้อที่ ๑. ให้วัดเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ข้อที่ ๒. จัดให้วัดมีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ และมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่น และเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนได้เข้าศึกษาหาความรู้ และพักผ่อน ข้อที่ ๓. จัดวางผังวัดในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นระเบียบ ข้อที่ ๔. จัดให้มีแหล่งน้ำสะอาดไว้เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้บริการแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน ๗. จัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่น ข้อที่ ๘. เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่วไป ข้อที่ ๙. เป็นสถานที่ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ หรือแจ้งข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชน ตามลำดับ

๔.๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ วิเคราะห์โดยการทดสอบ ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๔ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ เปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ

(n = ๓๙๘)

การบริหารจัดการวัดให้เป็น ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	เพศ				t	Sig.
	เพศชาย (๑๘๙)		เพศหญิง (๒๐๙)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านการบริหารจัดการ	๓.๙๗	.๓๕๖	๓.๙๙	.๓๔๙	-๐.๔๔๖	๐.๖๗๓
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	๔.๐๑	.๓๗๒	๔.๑๓	.๓๓๙	-๓.๒๔๗	๐.๑๔๘
ด้านอาคารสถานที่	๔.๐๓	.๓๖๘	๔.๑๐	.๓๕๖	-๒.๑๓๓	๐.๙๒๙
รวม	๔.๐๐	.๒๔๗	๔.๐๗	.๒๓๑	-๒.๙๐๖	๐.๒๒๐

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมุติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ วิเคราะห์ความแปรปรวนระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ

(n = ๓๙๘)

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนอำเภอวังน้อย	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ด้าน การบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๙๐	๔	๐.๐๔๗	๐.๓๘๑	๐.๘๒๓
	ภายในกลุ่ม	๔๘.๙๗๙	๓๙๓	๐.๑๒๕		
	รวม	๔๙.๑๖๘	๓๙๗			
ด้าน กิจกรรมการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๗๑	๔	๐.๒๔๓	๑.๘๙๖	๐.๑๑๐
	ภายในกลุ่ม	๕๐.๒๘๓	๓๙๓	๐.๑๒๘		
	รวม	๕๑.๒๕๓	๓๙๗			
ด้าน อาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๒๙	๔	๐.๓๓๒	๒.๕๕๙*	๐.๐๓๘
	ภายในกลุ่ม	๕๑.๐๓๖	๓๙๓	๐.๑๓๐		
	รวม	๕๒.๓๖๖	๓๙๗			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๙๘	๔	๐.๐๙๙	๑.๗๒๔	๐.๑๔๔
	ภายในกลุ่ม	๒๒.๖๕๗	๓๙๓	๐.๐๕๘		
	รวม	๒๓.๐๕๕	๓๙๗			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F - test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของประชาชน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน ในด้านอาคารสถานที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านอาคารสถานที่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๘

ตารางที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ ด้านอาคารสถานที่

(n = ๓๙๘)

อายุ	$\bar{X}$	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๔.๐๒	๔.๑๖	๔.๐๗	๔.๐๕	๓.๙๗
๒๐ - ๓๐ ปี	๔.๐๒	-	-๐.๑๔	-๐.๐๕	-๐.๐๒*	๐.๐๖
๓๑ - ๔๐ ปี	๔.๑๖	-	-	๐.๐๙	๐.๑๑*	๐.๑๙
๔๑ - ๕๐ ปี	๔.๐๗	-	-	-	๐.๐๓	๐.๑๐
๕๑ - ๖๐ ปี	๔.๐๕	-	-	-	-	๐.๐๘
๖๑ ปีขึ้นไป	๓.๙๗	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ๒๐ - ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านอาคารสถานที่ น้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ประชาชนที่มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านอาคารสถานที่ มากกว่าประชาชนที่มีอายุ ๕๑ - ๖๐ ปีและประชาชนที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมุติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ วิเคราะห์ความแปรปรวนระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา

(n = ๓๙๘)

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ด้าน การบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๙๙	๒	๐.๖๐๐	๔.๙๓๘*	๐.๐๐๘
	ภายในกลุ่ม	๔๗.๙๖๙	๓๙๕	๐.๑๒๑		
	รวม	๔๙.๑๖๘	๓๙๗			
ด้าน กิจกรรมการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๘๑	๒	๐.๐๙๑	๐.๗๐๒	๐.๔๙๖
	ภายในกลุ่ม	๕๑.๐๗๒	๓๙๕	๐.๑๒๙		
	รวม	๕๑.๒๕๓	๓๙๗			
ด้านอาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๔๕	๒	๐.๔๗๓	๓.๖๓๐*	๐.๐๒๗
	ภายในกลุ่ม	๕๑.๔๒๐	๓๙๕	๐.๑๓๐		
	รวม	๕๒.๓๖๖	๓๙๗			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๒๒	๒	๐.๒๖๑	๔.๕๗๕*	๐.๐๑๑
	ภายในกลุ่ม	๒๒.๕๓๓	๓๙๕	๐.๐๕๗		
	รวม	๒๓.๐๕๕	๓๙๗			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของประชาชน โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน ในด้านการบริหารจัดการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ในด้านภาพรวมด้านการบริหารจัดการ และด้านอาคารสถานที่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) รายละเอียดดังแสดง ในตารางที่ ๔.๑๐-๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านภาพรวม

(n = ๓๙๘)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท
		๓.๙๙	๔.๐๗	๔.๐๕
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๙๙	-	-๐.๐๘*	-๐.๐๖
ปริญญาตรี	๔.๐๗	-	-	๐.๐๒
ปริญญาโท	๔.๐๕	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ

(n = ๓๙๘)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท
		๓.๙๐	๔.๐๑	๔.๐๓
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๙๐	-	-๐.๑๑*	-๐.๑๓
ปริญญาตรี	๔.๐๑	-	-	-๐.๐๒
ปริญญาโท	๔.๐๓	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการ น้อยกว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี และน้อยกว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านอาคารสถานที่

(n = ๓๙๘)

วุฒิการศึกษา	$\bar{X}$	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท
		๔.๐๐	๔.๑๑	๔.๐๘
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๔.๐๐	-	-๐.๑๑*	-๐.๐๘
ปริญญาตรี	๔.๑๑	-	-	๐.๐๓
ปริญญาโท	๔.๐๘	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านอาคารสถานที่ น้อยกว่าประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมุติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ วิเคราะห์ความแปรปรวนระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอาชีพ

(n = ๓๙๘)

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ด้าน การบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๙๐	๔	๐.๑๗๒	๑.๓๙๘	๐.๒๓๔
	ภายในกลุ่ม	๔๘.๔๗๙	๓๙๓	๐.๑๒๓		
	รวม	๔๙.๑๖๘	๓๙๗			
ด้าน กิจกรรมการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๐๙	๔	๐.๒๒๗	๑.๗๗๔	๐.๑๓๓
	ภายในกลุ่ม	๕๐.๓๔๕	๓๙๓	๐.๑๒๘		
	รวม	๕๑.๒๕๓	๓๙๗			
ด้าน อาคารสถานที่	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๐๒	๔	๐.๑๕๑	๑.๑๔๓	๐.๓๓๖
	ภายในกลุ่ม	๕๑.๗๖๓	๓๙๓	๐.๑๓๒		
	รวม	๕๒.๓๖๖	๓๙๗			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๔๑	๔	๐.๐๖๐	๑.๐๓๙	๐.๓๘๗
	ภายในกลุ่ม	๒๒.๘๑๓	๓๙๓	๐.๐๕๘		
	รวม	๒๓.๐๕๕	๓๙๗			

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของประชาชนโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน
ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกปัจจัยบุคคล ตาม
สมมุติฐานที่ ๑ - ๔

สมมุติฐาน	ต้นแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติทดสอบ	ค่าระดับนัยสำคัญ	ผลการทดสอบสมมุติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	เพศ	ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านอาคารสถานที่	t-test	๐.๒๒๐		✓
๒	อายุ	ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านอาคารสถานที่	F-test	๐.๑๔๔		✓
๓	ระดับวุฒิการศึกษา	ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านอาคารสถานที่	F-test	๐.๐๑๑*	✓	-
๔	อาชีพ	ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านอาคารสถานที่	F-test	๐.๓๘๗		✓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ สรุปได้ว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ และอาชีพต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ไม่แตกต่างกัน

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้
 ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหาร
 จัดการการเรียนรู้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	จำนวน ความถี่
๑. ศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่นวัด ชุมชนต่างๆเป็นต้น ไม่มี การปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ๒. ไม่สอดคล้องตามยุคตามสมัยหรือ เปลี่ยนแปลงก็ช้ามาก ๓. ในปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้มี จำนวนน้อยมากและไม่เพียงพอ ต่อการบริการประชาชนในชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ พระพุทธศาสนา	๑. ควรจะกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน เรื่องพระไตรปิฎกขึ้นมาให้กับเยาวชน และชุมชนเพื่อจะได้เข้าใจหลักธรรมคำสั่ง สอนของพระพุทธเจ้าว่าเป็นเช่นไร ๒. ควรส่งเสริมครูพระสอนศีลธรรมที่ โรงเรียนอย่างเต็มที่เพราะท่านได้มีโอกาส สอนให้เยาวชนเหล่านั้นเป็นคนดี ๓. เชื้อหมั่นในหลักคำสอนพระพุทธเจ้า คือ ทำดี ย่อมได้ดีเสมอ	๓ รูป/คน

ตารางที่ ๔.๑๖ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	จำนวน ความถี่
๑. การจัดกิจกรรมอย่างไม่ต่อเนื่องที่จัดขึ้นโดยทางวัดชุมชนเพื่อการเรียนรู้ให้กับเยาวชนเช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้หรือกิจกรรมทำความสะอาด หรือปลูกจิตสำนึกในการรักษาชุมชนของตนเอง ๒. ประชาชนและเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะรักาศิล นันจึงเป็นเหตุให้เยาวชนและประชาชนต้องเดือนร้อน หรือมีเรื่องราวต่าง ๆ มากมายในสังคม	๑. ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆขึ้นโดยทางวัดและชุมชนอยู่ตลอดเวลา คือ วัด โรงเรียน ชุมชน ต้องประสานความสามัคคีและต้องประชุมกันตลอดว่าช่วงนี้หรือว่าเดือนนี้จะจัดกิจกรรมอะไรบ้างสำหรับเยาวชนและชุมชนเช่นกิจกรรมปลูกต้นไม้หรือกิจกรรมทำความสะอาด ๒. จัดปฏิบัติธรรมเพื่อให้เยาวชนเป็นคนดี ส่งเสริมให้วัด โรงเรียน ชุมชน รักาศิล ๕ เยาวชนและประชาชนจะได้มีความสุข คิดแต่สิ่งที่ดีๆและเป็นประโยชน์ชุมชนและประเทศชาติ	๓ รูป/คน

ตารางที่ ๔.๑๗ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้
ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ด้านอาคารสถานที่

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ	จำนวน ความถี่
๑. ปัจจุบันสถานที่ปฏิบัติธรรมมี จำนวนน้อยและไม่เพียงพอที่จะ รองรับผู้มาปฏิบัติธรรม ๒. สถานที่จัดในการปฏิบัติธรรม ภายในวัดเก่าและเล็ก ๓. สภาพภูมิทรศณะก็ยังไม่ค่อยจะ ร่มรื่นสักเท่าไรเพราะว่าต้นไม้มี จำนวนน้อย	๑. ควรจะสร้างสถานที่ไว้สำหรับปฏิบัติธรรม ในวัดให้เพียงพอต่อประชาชนที่ต้องการ ปฏิบัติธรรม เช่นวันพระและวันสำคัญ ทางศาสนาเป็นต้น ๒. สถานที่ปฏิบัติธรรมควรปรับปรุงและ ซ่อมแซมอยู่ตลอดเวลาเช่นอุปกรณ์อะไร เสียก็รีบแก้ไขหรือเปลี่ยนใหม่ ๓. ควรที่ปรับปรุงภูมิทรศณะให้ดูดีและความ เป็นระเบียบสวยงาม	๔ รูป/คน

๔.๕ ผลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การ
เรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประเด็นการสัมภาษณ์ประกอบด้วยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ใน
ชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ข้อมูลสำคัญที่จะได้จากการสัมภาษณ์
ทั้ง ๓ ด้าน ๑) การบริหารจัดการเรียนรู้ ๒) การจัดกิจกรรม และ ๓) อาคารสถานที่

สรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๐ รูป/คน ดังต่อไปนี้

ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้

๑) วัดจะเจริญรุ่งเรือง เป็นที่ร่มรื่น เป็นที่ศรัทธา และอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้างโบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์ และการเงิน และต้องมีการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อให้กับประชาชนในชุมชน พระ สามเณร นักเรียน ตลอดจนต้องให้ความรู้ทั่วไป และต้องให้ประชาชนมีใจใฝ่ที่จะเรียนรู้ในการจัดการเรียนที่ ทางผู้สอนต้องการอยากจะสอนต้องเป็นสิ่งดีงามและเป็นประโยชน์ต่อบุคคลในชุมชนและประโยชน์ต่อประเทศชาติ ถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงานก็ไม่ได้ผลสำเร็จตามประสงค์^๑

๒) ควรมีการประชุมพระภิกษุ สามเณร ภายในวัดเนืองๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด และเพื่อความสามัคคีภายในวัด ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเปิดรับความรู้ใหม่ๆ โดยการให้มีการเรียนเพราะว่าจะบริหารบุคคลได้ต้องให้เขามีความรู้ก่อน^๒

๓) ควรที่จะจัดหนังสือต่างๆไว้สำหรับบริการประชาชนที่มาวัดในช่วงเทศกาลต่างๆและให้แจกเป็นเอกสารสำหรับอ่านและเข้าใจง่ายๆไม่ยากจนเกินไปและเอกสารที่แจกควรจะเป็นแผ่นพับเช่น หนังสือธรรม หรือ นิทานชาดกต่าง ๆ เป็นต้นประชาชนในชุมชนนั้นย่อมมีความแตกต่างกันเป็นกลุ่มๆ เช่น จัดให้วัดเป็นศูนย์การบริหารจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนหลายๆอย่าง^๓

๔) เมื่อมีการบริหารจัดการเรียนรู้และให้ความรู้กับประชาชนหรือเยาวชนควบคู่กันเพียงก็มีน้อยเพราะปัญหามีต่างๆเช่น ๑) ความแตกต่างระหว่างบุคคลในสังคมเช่นชุมชนที่เข้าวัดอยู่เป็นประจำและกับชุมชนที่นานๆทีถึงจะมาวัดหรืออาจจะมาแต่เฉพาะวันพระ ๒) การพึ่งพาอาศัยกัน การแบ่งปันส่วนใหญ่ชุมชนในแต่ละชุมชนจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เพราะว่าส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกันเสียส่วนใหญ่^๔

๕) เห็นสมควรที่จะปฏิรูประบบการเรียนรู้นี้ให้เป็นไปในแนวทางของหลักธรรมที่ใช้สอนนักเรียนนักศึกษาอยู่เป็นประจำวัน เช่น พรหมวิหาร ๔ หรือหลักธรรมใดๆก็ได้นำมาสอนนักเรียนเริ่มจากประถมศึกษา และอุดมศึกษาเพื่อที่จะให้พวกเขาเหล่านั้นได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนเรื่อง

^๑สัมภาษณ์ พระครูวิสิฐพัฒนพิธาน (มหาวิริยุทธิ์ ธมมทตฺโต), เจ้าอาวาสวัดพะยอม เจ้าคณะอำเภอวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระครูอมรรัตนธรรม (อำนาจ อภิปปสนฺโน), เจ้าอาวาสวัดยมนาตามธรรม ตำบลชะแมบอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์บุญญากร (สุรสิทธิ์ ปภสฺสโร), เจ้าอาวาสวัดกุฎีประสิทธิ์ ตำบลลำไทรอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐสารธรรม (เอนก ทิสฺสโร), เจ้าอาวาสวัดบ้านช้าง ตำบลลำตาเสาอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สถานที่ที่จะจัดเตรียมอาจจะเป็นที่วัดหรือในชุมชนที่มีความพร้อมในการจัดถ้าเกี่ยวกับธรรมก็ควรจัดที่วัดหรือถ้าเป็นการพัฒนาชุมชนก็ควรที่ศาลาประชาคมประจำหมู่บ้าน^๕

๖) ต้องมีการคัดเลือกบุคคลากรที่จะมาเป็นวิทยากรต้องเป็นบุคคลที่มีทักษะให้ความรู้ในเรื่องนั้นๆเป็นอย่างดีและน่าจะเป็นคนที่น่าเชื่อถือในสังคม ๑) การที่คัดสรรหาบุคคลากรมาเตรียมวางแผนเพื่อจะจัดโครงการอบรมในการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องมีความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ ๒) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรที่จะมุ่งเน้นไปตามทิศทางของแต่ละชุมชนเพราะว่าในแต่ละชุมชนไม่เหมือนกัน^๖

๗) วัดและชุมชนควรจะมีการประชุมกันอยู่ตลอดอาจจะเป็น ๓ เดือน หรือมากกว่านั้น เพราะมันจะทำให้การขับเคลื่อนสำหรับการจัดกิจกรรมทางการศึกษาการเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในชุมชนนั้นเป็นอย่างดีและโดยสะดวกและกิจกรรมนั้นจะได้ผลลัพธ์ที่ดีโดยที่วัดและชุมชนประสานงานอย่างราบรื่น ๑) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนขึ้นแล้วความสะดวกหรือเหมาะสมสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ประชาชนในชุมชนนั้นให้ความสนใจก็แต่ช่วงแรกๆเท่านั้นพอนานๆไปก็ปล่อยเลย^๗

๘) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา^๘

๙) ประชาชนมีใจใฝ่ที่จะเรียนรู้ในการจัดการการเรียนรู้ที่ ทางผู้สอนต้องการอยากจะสอน ต้องเป็นสิ่งดีงามและเป็นประโยชน์ต่อบุคคลในชุมชนและประโยชน์ต่อประเทศชาติ ถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงานก็ไม่ได้ผลสำเร็จตามประสงค์^๙

^๕สัมภาษณ์ พระอธิการสมาน กนตธมโม (สมาน กนตธมโม) , เจ้าอาวาสวัดไพฑูริย์ถนิมาราม ตำบลวังจุฬา อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สมบัติ ธมมทินโน (สมบัติ ธมมทินโน), เจ้าอาวาสวัดทองจันทร์ภิราม ตำบลพะยอม อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗สัมภาษณ์ พระครูพิศาลบุญญาภินันท์ (บุญมาก อจจาโร), เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้ม้า ตำบลบ่อตาโล่ อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘สัมภาษณ์ พระอธิการดำรงศรี สิริสาโร (ดำรง สิริสาโร), เจ้าอาวาสวัดธรรมจริยา ตำบลข้าวม อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙สัมภาษณ์ นายลือชัย แสงเงินอ่อน, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๑๐) การเรียนรู้และให้ความรู้กับประชาชนความพร้อมเพียงกันมีน้อยเพราะปัญหามีต่าง ๆ เช่น ชุมชนที่นาน ๆ ที่ถึงจะมาวัดหรืออาจจะมาแต่เฉพาะวันพระ ชุมชนจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เพราะว่าส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกันเสียส่วนใหญ่^{๑๑}

สรุปได้ว่า ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ควรกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนว่าจะทำไปในรูปแบบไหน เพราะว่าถ้าไม่กำหนดนโยบายอย่างชัดแล้วจะมีปัญหาในทางนโยบายไม่ชัดเจนและจะเกิดปัญหาระหว่างชุมชนกับวัดหรือไม่มีปัญหาด้วยกันระหว่างชุมชนกับชุมชนก็เยอะ ๑) ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการบริหารแหล่งเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒) ปัญหาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ได้แก่การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ส่วนข้อเสนอแนะได้แก่ควรจัดระบบโครงสร้างการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

๑) จัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับงานพื้นฐานทางศิลปกรรมเพื่อเสริมการประกอบอาชีพประจำวัน ในวิชาชีพสาขาต่าง ๑) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนขึ้นแล้วความสะดวกหรือเหมาะสมสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ประชาชนในชุมชนนั้นให้ความสนใจก็แต่ช่วงแรกๆเท่านั้นพอนานๆไปก็ปล่อยเลย ๒) ในการจัดการเรียนรู้ควรจะมีงานในวันสำคัญต่าง ๆ ให้มีการจัดกิจกรรมนั้นๆ เช่น วันพระ หรือเทศกาลต่างๆที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนา อย่างจริงจังและควรที่ทำตลอดเป็นประจำเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนเห็นและทำเป็นประจำสืบต่อไป^{๑๒}

๒) การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ต้องทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดแรงใจและมีกำลังใจที่ว่าพระสงฆ์ท่านมีความสามารถจัดกิจกรรมต่างๆขึ้นมาเพื่อให้ชุมชนเกิดความรักความสามัคคีในชุมชน ๑) ให้ประชาชนช่วยมีส่วนในการเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพราะว่าทุกวันนี้ประชาชนเขารู้จักธรรมมากขึ้นก็เพราะมีการเปิดเรียนในหลักสูตรต่างๆเกี่ยวกับธรรมของพระพุทธเจ้า ๒) ส่วนการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมต่างๆก็คณะสงฆ์และคณะกรรมการของวัดจะร่วมมือกันว่าจะทำหรืออย่างไร^{๑๓}

๓) แนวปฏิบัติการสอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ วิธีการสอนเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมเฉพาะวิธีซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการเรียนการสอนได้หรือจะนำไปใช้โดยไม่ได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการเรียนการสอนก็ย่อมทำได้

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายสุเทพ วาดเขียน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๓ ตำบลพะยอม, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒}สัมภาษณ์ พระครูวิสิฐพัฒนพิธาน (มหาวิริยฤทธิ์ ธมฺมทตฺโต), เจ้าอาวาสวัดพะยอม เจ้าคณะอำเภอลำดวน อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓}สัมภาษณ์ พระครูอมรรัตนธรรม (อานาจ อภิปฺสนฺโน), เจ้าอาวาสวัดยมนาตามธรรม ตำบลชะแมบ อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

เช่นกัน องค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญในการเรียนรู้บุคคลากรและประชาชนที่มาเข้าอบรมว่ามีความสนใจมากเพียงใด ในตัวของผู้สอนต้องมีเอกลักษณ์ในตัวและโดดเด่นเพื่อจะให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมต้องการอยากจะได้รับและปฏิบัติตามเช่น ๑) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในกรณีฉุกเฉิน^{๑๑}

๔) จากประสบการณ์ ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนได้กล่าวว่าการเรียนรู้มีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ๑) มนุษย์ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงจากไม่รู้ เป็นรู้ ทำไม่ได้ เป็นได้ ไม่เคยทำ เป็นทำ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ วิดีโอเทปธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชน ๒) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างถาวร อบรมเกี่ยวกับงานพื้นบ้านทางศิลปกรรมเพื่อเสริมการประกอบอาชีพประจำวัน ๓) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเกิดจากประสบการณ์การฝึกฝนและการฝึกหัด^{๑๒}

๕) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือ รูปแบบการเรียนการสอนหมายถึง แบบแผนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการจัดเป็นระบบอย่างสัมพันธ์และสอดคล้องกับทฤษฎีต่างๆเช่น จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน^{๑๓}

๖) เริ่มที่วัดและจัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่นและจัดวางผังวัดในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นระเบียบ เพราะจะได้ง่ายต่อการปฏิบัติและการที่จะหาอีกด้วย เช่นการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในชุมชน และจัดการให้เป็นหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้นศึกษาและ เรียนรู้ได้ตลอดเวลา^{๑๔}

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์บุญญากร (สุรสิทธิ์ ปภสฺสโร), เจ้าอาวาสวัดกุฎีประสิทธิ์ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐสารธรรม (เอนก ตีสาโร), เจ้าอาวาสวัดบ้านช้าง ตำบลลำตาเสา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระอธิการสมาน กนตมโธ (สมาน กนตมโธ), เจ้าอาวาสวัดไพฑูริย์ถนิมาราม ตำบลวังจุฬา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สมบัติ ทุมทินโน (สมบัติ ทุมทินโน), เจ้าอาวาสวัดทองจันทร์การาม ตำบลพะยอม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๗) จัดตั้งเป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน เช่นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนและเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน^{๑๗}

๘) ชุมชนจะต้องมีระบบการจัดการทรัพยากรที่ดี และมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีทรัพยากรในระดับที่ยังคงใช้ประโยชน์ได้ มีสำนึกของความเป็นชุมชน มีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้เช่น ควรจะจัดกิจกรรมบรรยายธรรมและให้ประชาชนที่มีความสนใจธรรมได้มาฟังเพื่อประดับสติปัญญาและเป็นสถานที่ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ไปถึงคนในชุมชนในกิจกรรมต่างๆได้ต่อไป^{๑๘}

๙) จัดการเรียนรู้ควรจะมีเน้นในวันสำคัญต่าง ๆ ให้มีการจัดกิจกรรมนั้น ๆ เช่น วันพระหรือเทศกาลต่างๆที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนา อย่างจริงจังและควรที่ทำตลอดเป็นประจำเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนเห็นและทำเป็นประจำสืบต่อไป^{๑๙}

๑๐) ประชาชนช่วยมีส่วนในการเสนอแนวคิดใหม่ๆเพราะว่าทุกวันนี้ประชาชนเขารู้จักธรรมมากขึ้นก็เพราะมีการเปิดเรียนในหลักสูตรต่างๆเกี่ยวกับธรรมของพระพุทธเจ้า การตัดสินใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็คณะสงฆ์และคณะกรรมการของวัดจะร่วมมือกัน^{๒๐}

สรุปได้ว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ วัด โรงเรียนและชุมชน จะต้องพัฒนาในด้านจิตใจโดยควรจัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและเยาวชนคนในท้องถิ่นและควรจัดสถานที่ไว้สำหรับพักผ่อนไว้สำหรับรองรับประชาชนที่ต้องการจะมาพักเป็นครอบครัวหรือเป็นหมู่คณะและความปลอดภัยด้วย ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นนั้นต้องมีความเป็นกันเองในตัวละครหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะได้ไปด้วยกันได้อย่างดีเยี่ยม

ด้านอาคารสถานที่

๑) ควรที่จะมีสถานที่สำหรับไว้รองรับประชาชนโดยทั่วไปที่จะมาศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่จัดไว้ให้เป็นสถานที่ที่มีโครงสร้างเป็นอาคาร หรือสถานที่ใด ๆ ก็ได้ที่มีองค์ความรู้สามารถให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่ต้องการความรู้ สามารถเข้าถึงได้ทุกๆเรื่อง วัดจะต้องเป็นสถานที่ร่มเย็นเมื่อเข้ามาแล้วสบายใจและจัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลบุญญาภินันท์ (บุญมาก อจจาทร), เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้ม้า ตำบลบ่อตาโล่ อำเภอนาย้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระอธิการดำรงศรี สิริสาโร (ดำรง สิริสาโร), เจ้าอาวาสวัดธรรมจริยา ตำบลข้าวงาม อำเภอนาย้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายลือชัย แสงเงินอ่อน, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายสุเทพ วาดเขียน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๓ ตำบลพะยอม, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่นและจัดวางผังวัดในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นระเบียบด้วย^{๒๑}

๒) อาคารสถานที่ เป็นปัจจัยเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ต่าง ๆ ให้มีความแข็งแรง คงทน ปลอดภัย จนสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น น่าอยู่ มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และมีส่งเสริมให้มีการใช้อาคารอย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามปรัชญา นโยบาย และเป้าหมาย ควรจะจัดสถานที่ให้มีความร่มเย็นและมีต้นไม้พอบรรเทา ต้องเน้นความปลอดภัยสำคัญและสถานที่จัดปฏิบัติธรรมควรสะอาดโปร่งสบาย ต้องอยู่ไม่ไกลนักและพอเพียงต่อผู้มาเข้าร่วมปฏิบัติธรรม^{๒๒}

๓) จะต้องสะอาด สะอาด เพื่อจะได้ทำการจัดกิจกรรมต่างๆในวัดได้ เช่นศูนย์จัดจำหน่ายสินค้าต่างๆของชุมชนจัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่น^{๒๓}

๔) ควรส่งเสริมให้ชุมชนได้มีรายได้เช่นจัดตั้งศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้านเช่น สินค้า OTOP มีทางภาครัฐบาลกำลังดำเนินงานอยู่เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือประชาชนในชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย และเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้และให้ชุมชนเกิดความสามัคคี เพราะว่า วัดเป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าถึงง่ายและสะดวกปลอดภัย^{๒๔}

๕) ใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้งจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ ศิลปวัตถุและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพราะว่าประชาชนต้องการใช้วัดเป็นที่พึ่งทางกายและใจ^{๒๕}

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิพัฒนพิธาน (มหาวิริยฤทธิ์ ธมฺมทตฺโต), เจ้าอาวาสวัดพะยอม เจ้าคณะอำเภอวังน้อย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูอมรรัตนธรรม (อานาจ อภิปปสนฺโน), เจ้าอาวาสวัดยมนาตามธรรม ตำบลชะแมบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์บุญญากร (สุรสิทธิ์ ปภสฺสโร), เจ้าอาวาสวัดกุฎีประสิทธิ์ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูนิวิฐสารธรรม (เอนก ทิสฺสโร), เจ้าอาวาสวัดบ้านช้าง ตำบลลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระอธิการสมาน กนฺตธมฺโม (สมาน กนฺตธมฺโม), เจ้าอาวาสวัดไพฑูริย์ถนิมาราม ตำบลวังจุฬา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๖) ให้วัดเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เพราะว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่ต้องการหาสถานที่พักผ่อน และจัดเป็นศูนย์ช่วยเหลือสำหรับประชาชนเพื่อเป็นการบรรเทาทุกข์เดือดร้อนให้ประชาชน^{๒๖}

๗) จัดให้วัดมีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ และมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่น และเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนได้ เข้าศึกษาหาความรู้และพักผ่อนเพราะปัจจุบันหาสถานที่พักผ่อนยากมาก^{๒๗}

๘) ควรมีอาคารสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและผู้ที่จะมาปฏิบัติธรรมะเช่น สถานที่เรียนรู้ต่างๆแต่จุดสำคัญต้องจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมเพราะว่าในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่เริ่มที่จะศึกษาธรรมะมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นเยาวชนหรือประชาชนโดยทั่วไป^{๒๘}

๙) พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ต่าง ๆ ให้มีความแข็งแรง คงทน ปลอดภัย จนสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น น่าอยู่ มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และมีส่งเสริมให้มีการใช้อาคารอย่างเหมาะสม^{๒๙}

๑๐) สถานที่ใด ๆ ก็ได้ที่มีองค์ความรู้ สามารถให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่ต้องการความรู้ สามารถเข้าถึงได้ทุกๆเรื่อง วัดจะต้องเป็นสถานที่ร่มเย็นเมื่อเข้ามาแล้วสบายใจและจัดทำธรรมสถาน หรือสวนธรรม^{๓๐}

สรุปได้ว่า ด้านอาคารสถานที่อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้งจัดทำพิพิธภัณฑ์ ห้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ ศิลปวัตถุและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพราะว่าประชาชนต้องการใช้วัดเป็นที่พึ่งทางกายและใจและจัดเป็นศูนย์ช่วยเหลือ สำหรับประชาชนเพื่อเป็นการบรรเทาทุกข์เดือดร้อนให้ประชาชน

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สมบัติ ธมฺมทินโน (สมบัติ ธมฺมทินโน), เจ้าอาวาสวัดทองจันทริการาม ตำบลพะยอม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลบุญญาภินันท์ (บุญมาก อจจาทโร), เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้ม้า ตำบลบ่อตาโล่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระอธิการดำรงศรี สิริสาโร (ดำรง สิริสาโร), เจ้าอาวาสวัดธรรมจริยา ตำบลข้าวมาม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายลือชัย แสงเงินอ่อน, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพะยอม, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายสุเทพ วาดเขียน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๓ ตำบลพะยอม, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ ๔.๑ ดังนี้



แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อค้นพบนำเสนอองค์ความรู้ โดยมีแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในแต่ละด้านและสามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ วัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ โดยการคัดเลือก คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามความเหมาะสม และให้บริการแนะแนวการศึกษา นอกโรงเรียน บริการสื่อความรู้ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น หนังสือวิชาการ สารคดีทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสาร ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ จัดการบริหารให้มีการยืม – คืน สื่อความรู้สำหรับผู้ประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พร้อมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนสถานที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการศึกษา ให้บริการสื่อความรู้ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น หนังสือวิชาการ สารคดีทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสาร ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ จัดให้ความรู้ตามเสียงตามสาย หอกระจายข่าว จัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเคลื่อนที่ บริการหมุนเวียนหนังสือ-สื่อไปยังที่อ่านโดยกลุ่มนักศึกษาและเครือข่ายอื่น ๆ ในวันสำคัญต่าง ๆ ให้มีการจัดกิจกรรมนั้น ๆ

ด้านการจัดกิจกรรม วัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ เผยแพร่ และสืบทอด มีการจัดกิจกรรมบรรยายภาพเกี่ยวกับวรรณคดีพุทธประวัติ มหาชาติชาดกที่เกี่ยวกับธรรมะ หรือเทพธรรมะ ซีดีรอม วีดีโอเทพธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชน จัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือคติพจน์ และการจัดสวนสมุนไพรโดยบอกสรรพคุณของต้นไม้ไว้ และการจัดกิจกรรมโดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้สำคัญต่าง ในห้องเรียน จัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือคติพจน์ และการจัดสวนสมุนไพรโดยบอกสรรพคุณของต้นไม้ไว้ จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลต่าง ๆ เช่น สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ การจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ เช่น การออกกำลังกาย การร้องเพลง การวาดรูป และการละเล่นต่าง ๆ ของชุมชน การจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมและปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ จัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับงานพื้นบ้านทางศิลปกรรมเพื่อเสริมการประกอบอาชีพประจำวัน ในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ จัดกิจกรรมสอนและอบรมกรรมฐาน ฝึกการทำสมาธิเพื่ออบรมจิตใจ

ด้านอาคารสถานที่ วัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ โดยการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ ศิลปวัตถุและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน จัดวางผังวัดในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นระเบียบ จัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่น ในวัดมีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ และมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่น และเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนได้เข้าศึกษาหาความรู้และพักผ่อน จัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่น จัดให้มีแหล่งน้ำสะอาดไว้ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้บริการแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน ให้วัดเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่วไป เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิเป็นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๓๙๘ คน ได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (ทาโร ยามาเน่) ซึ่งดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ๘ รูป เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกวิธีการพรรณนาความ สามารถสรุปอภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะได้ต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล

ประชาชนในพื้นที่ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน ๒๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๕๐ มีอายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๖๐ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๒๐ อาชีพ ส่วนใหญ่ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑๐

๕.๑.๒ ศึกษาระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านอาคารสถานที่ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ใน ชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จำแนกตามสถานภาพและปัจจัยของแต่ละบุคคล

๑) ประชาชน ที่มีเพศ แตกต่างกัน มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วัดมีการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามความเหมาะสม และวัดให้บริการการยืม – คืน สื่อความรู้สำหรับผู้ประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับ **พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นนิมิต อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดขมิ้นนิมิต คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ ด้านการเงิน ด้านพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านจริยธรรมคุณธรรม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๑

๕.๒.๒ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จากการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับ **จิรวาส์ เรือนพันธ์^๒** ได้วิจัยศึกษา การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยาเรื่อง ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นเรื่องที่จะต้องคิดจากชุมชนเองเป็นโดยมีครู กศน. ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่จัดกระบวนการเรียนการสอนตามสภาพวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ อยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่สำคัญต้องประกอบด้วย ๑. ต้องมีสถานที่ที่สามารถใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สะดวกในการมาใช้บริการ ยึดหลักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ๒. มีคณะกรรมการเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนมีจิตสำนึกสาธารณะ ๓. มีบุคลากร ทำหน้าที่จัดกระบวนการศึกษาหาองค์ความรู้ไว้บริการและเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ (ครู กศน.) ๔. มีสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายครบถ้วนให้บริการความรู้ได้ในทุกรูปแบบ ทันสมัย ๕. มีข้อมูลสำหรับการให้บริการแนะแนวต่าง ๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ๖. มีเจ้าภาพสำหรับจัดกิจกรรมให้เกิดการเคลื่อนไหวมีชีวิตชีวา ๗. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาสาสมัครประชาชนเข้ามามีส่วนเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุล ที่ระดับ .๐๕ และสอดคล้อง

^๑พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก), “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นนิมิต อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๒จิรวาส์ เรือนพันธ์, “การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยาเรื่อง ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

กับ **กัมปนาท ศรีสุนทร**^๓ ได้วิจัยศึกษา การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้พบว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่ง เรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์ฯ ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนและฝึกงานที่บ้านกับชุมชน พบว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่มพัฒนา มีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการประเมินการพัฒนา มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา ชุมชนเกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษาได้เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อการดำรงชีวิต และเห็นว่าการให้ความร่วมมือกับทาง โรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น ชุมชนให้ความร่วมมือดีขึ้น บุคลากรครูและนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการเรียนรู้งานอาชีพ ๔ งาน การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก การสานหวดด้วยไม้ไผ่ พุง การทำบายศรีพหุหม การทำปุ๋ยได้ผลดี แต่ยังคงประสบปัญหาในเรื่องการประดิษฐ์บายศรีพหุหม นักเรียนยางประดิษฐ์ได้ไม่ประณีตไม่สวยงามที่ควร จึงได้เพิ่มเวลาให้วิทยากรให้สอนมากกว่าเดิม จนนักเรียนปฏิบัติได้ดีขึ้น และสามารถประดิษฐ์บายศรีพหุหมด้วยตนเองได้

๕.๒.๓ ด้านอาคารสถานที่ จากการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **ณัฐพล สียงพิบูล**^๔ ได้ศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตพระโขนง: แนวทางการออกแบบและบริหารจัดการ พบว่า รูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผู้ใช้งานทั้ง ๕ กลุ่ม คือ ผู้เรียน ผู้สอน ศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสาย

^๓กัมปนาท ศรีสุนทร, “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม”, **ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^๔ณัฐพล สียงพิบูล, “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานพื้นที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตพระโขนง : แนวทางการออกแบบและบริหารจัดการ”, **สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

สามัญและสายอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงกิจกรรมนันทนาการตลอดจนกิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นสามารถแบ่งรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้เป็น ๓ ประเภท คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมและโอกาสสำคัญต่างๆ และเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนมีพื้นที่ที่เป็นของตนเอง รองลงไป คือ ตั้งรวมอยู่ในบริเวณพื้นที่ของโรงเรียน และตั้งรวมอยู่ในบริเวณพื้นที่ของวัด แต่ในความเป็นจริงรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับลักษณะการจัดพื้นที่ใช้สอยที่เกิดขึ้นจริงเท่าที่ควร ดังนั้นแนวคิดในเรื่องความยืดหยุ่นในการใช้งานของพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย เรื่องการเปิดมุมมอง การเชื่อมต่อของพื้นที่ การผสมผสานในส่วนของพื้นที่ และการใช้อุปกรณ์ จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวกำหนดแนวทางในการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในส่วนของห้องเรียนและห้องสมุดสามารถทำได้โดยเพิ่มความโปร่งโล่ง และออกแบบให้มีพื้นที่ส่วนกลาง ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานพื้นที่บริเวณนั้นได้ รวมถึงอุปกรณ์ที่ปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ตามความเหมาะสม ในขณะที่การปรับปรุงในส่วนของลานโล่ง สนามและศาลา/ม้านั่ง สามารถทำได้โดยการออกแบบให้พื้นที่มีความโปร่ง โล่งมากยิ่งขึ้น จัดบริเวณพื้นที่ใหม่ ให้ดูสบายตาเป็นสัดส่วนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างความต่อเนื่องระหว่างพื้นที่ลานโล่งกับพื้นที่รอบๆ และของการจัดหาบุคลากรในด้านต่างๆ ที่มีความรู้หลากหลาย การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงนโยบายและหลักสูตรต่างๆ ที่ควรปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสม เช่นการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน หรือการเน้นรูปแบบให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้เพื่อตอบโจทย์ และช่วยฟื้นฟูศักยภาพในการใช้งานพื้นที่ให้แก่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

๕.๒.๔ ผลการเปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาเปรียบเทียบระดับของการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสภาพส่วนบุคคล คือ จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และ อาชีพ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ตามตัวแปรต้น การทดสอบสมมติฐานได้ผลตามสมมติฐานแต่ละข้อดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มี เพศแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **กัมปนาท ศรีสุนทร^๕** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

^๕ กัมปนาท ศรีสุนทร, “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม”, **ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

จัดการเรียนรู้พบว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่ง เรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์ฯ ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนและฝึกงานที่บ้านกับชุมชน พบว่าชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่มพัฒนา มีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการประเมินการพัฒนา มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา ชุมชนเกิดความตระหนักในการมีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษาได้เห็นความสำคัญของการศึกษาต่อการดำรงชีวิต และเห็นว่าการให้ความร่วมมือกับทาง โรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น ชุมชนให้ความร่วมมือดีขึ้น บุคลากรครูและนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการเรียนรู้งานอาชีพ การเลี้ยงปลาดุกในบ่อพลาสติก การสานหวดด้วยไม้ไผ่พุ่ง การทำบายศรีพรหม การทำบุญได้ผลดี แต่ยังคงประสบปัญหาในเรื่องการประดิษฐ์บายศรีพรหม นักเรียนยางประดิษฐ์ได้ไม่ประณีตไม่สวยงามที่ควร จึงได้เพิ่มเวลาให้วิทยากรให้สอนมากกว่าเดิมจนนักเรียนปฏิบัติได้ดีขึ้นและสามารถประดิษฐ์บายศรีพรหมด้วยตนเองได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **จามรี พิลาสสมบัติ**^๖ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามแนวทาง ธรรมาภิบาล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา” การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้าง กล่าวคือ หาได้มีความหมายเพียงหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึง ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก ผลการศึกษาพบว่าทัศนคติของผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจำแนกตามเพศ ตามการศึกษา ตามตำแหน่งทางราชการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการบริหารงานทั้งในส่วนที่เป็นงานบริหาร งานบริการและงานวิชาการ เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุ

^๖ จามรี พิลาสสมบัติ, “ทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามแนวทางธรรมาภิบาล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา”, รายงานการศึกษาอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิชาการปกครองท้องถิ่น, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐).

เพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เป็นต้น

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุริศรา บัวนิล**^๗ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีอยู่ ๒ ด้าน” ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาแนวคิด ทศนคติรูปแบบ ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นในจังหวัดขอนแก่นว่า การนำเอาจารีตประเพณีพิธีกรรม ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมา วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของยุคสมัยและนำไปสู่การฟื้นฟูการงานพื้นฐานอาชีพในชุมชน โดยเน้น การกระจายการบริหารจัดการ การเรียนรู้งานวัฒนธรรมลงสู่ชุมชนบนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านระบบเครือข่ายการเรียนรู้ การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นการการศึกษาความเป็นไปได้ด้านการพื้นฐานผ่านกระบวนการเรียนรู้ กินอยู่ ดู ฟัง ใช้ เพื่อปรับสมดุลในการพัฒนาภายนอกและภายในของบุคคลและชุมชน เพื่อให้เกินเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงและปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มี วุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐพล สียงพิบูล**^๘ ได้ศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานพื้นที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตพระโขนง : แนวทางการออกแบบและ

^๗ สุริศรา บัวนิล, “ การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยาศัย: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น”, **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐).

^๘ ณัฐพล สียงพิบูล, “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานพื้นที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตพระโขนง : แนวทางการออกแบบและบริหารจัดการ”, **สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

บริหารจัดการ พบว่า รูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกันไปตามประเภทของผู้ใช้งานทั้ง ๕ กลุ่ม คือ ผู้เรียน ผู้สอน ศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานสายสามัญและสายอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงกิจกรรมนันทนาการตลอดจน กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นสามารถแบ่งรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้เป็น ๓ ประเภท คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมและโอกาสสำคัญต่าง ๆ และเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนมีพื้นที่ที่เป็นของตนเอง รองลงไป คือ ตั้งรวมอยู่ในบริเวณพื้นที่ของโรงเรียน และตั้งรวมอยู่ในบริเวณพื้นที่ของวัด แต่ในความเป็นจริงรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับลักษณะการจัดพื้นที่ใช้สอยที่เกิดขึ้นจริงเท่าที่ควร ดังนั้นแนวคิดในเรื่องความยืดหยุ่นในการใช้งานของพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย เรื่องการเปิดมุมมอง การเชื่อมต่อของพื้นที่การผสมผสานในส่วนของพื้นที่ และการใช้อุปกรณ์ จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวกำหนดแนวทางในการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในส่วนของห้องเรียนและห้องสมุดสามารถทำได้โดยเพิ่มความโปร่งโล่ง และออกแบบให้มีพื้นที่ส่วนกลาง ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานพื้นที่บริเวณนั้นได้ รวมถึงอุปกรณ์ที่ปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ตามความเหมาะสม ในขณะที่การปรับปรุงในส่วนกลางลานโล่ง สนามและศาลา/ม้านั่ง สามารถทำได้โดยการออกแบบให้พื้นที่มีความโปร่ง โล่งมากยิ่งขึ้น จัดบริเวณพื้นที่ใหม่ ให้ดูสบายตาเป็นสัดส่วนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างความต่อเนื่องระหว่างพื้นที่ลานโล่งกับพื้นที่รอบๆ และของการจัดหาบุคลากรในด้านต่างๆ ที่มีความรู้หลากหลาย การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงนโยบายและหลักสูตรต่างๆ ที่ควรปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสม เช่นการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน หรือการเน้นรูปแบบให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้เพื่อตอบโจทย์ และช่วยฟื้นฟูศักยภาพในการใช้งานพื้นที่ให้แก่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่ อาชีพแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของประชาชนแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่อาชีพแตกต่างกัน มีการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐนันท์ ยอดธนันชัย^๕** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับการแนะแนวการศึกษา อาชีพชีวิตและสังคม” ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีผู้นำชุมชนและประชาชนเป็นคณะทำงานมีส่วนร่วมทำงานในทุกขั้นตอนของการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับการแนะแนวการศึกษา อาชีพชีวิตและสังคม ทำให้ประชาชนในชุมชนมีศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้ตลอด

^๕ ณัฐนันท์ ยอดธนันชัย, “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับการแนะแนวการศึกษา อาชีพชีวิตและสังคม”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

ชีวิต และเป็นสถานที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อประโยชน์ของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อชิรญาณ์ ยันตพร**^{๑๑} ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนบางขุนไทร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ แบบชุมชนมีส่วนร่วมด้านเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับคำแนะนำและการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานตามหากชุมชนได้ร่วมพลังสร้างสรรค์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ครบทุกตำบลก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนที่จะมาแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นของประชาชนในชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นแหล่งบริการข้อมูลข่าวสาร เป็นสถานที่ให้บริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงเปรียบเสมือน สถานีเติมปัญญาให้กับประชาชนในชุมชน ในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโครงการของรัฐมากกว่าเป็นประชาชนในตำบล และการขาดระบบการประเมินผลงาน ศูนย์ควรมีแนวทางในการพัฒนาคือการสร้างเอกสารความรู้ โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรมีระบบการจัดนิทรรศการที่น่าสนใจ การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ พื้นที่แสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การหางบประมาณสนับสนุนด้านระบบอินเทอร์เน็ตการณรงคให้ประชาชนในพื้นที่มาใช้ประโยชน์จากศูนย์ การสร้างเครือข่าย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและการพัฒนาระบบการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนและบุคคลทั่วไปเข้าใจง่ายขึ้น
๒. ควรจัดให้มีการมอบทุนสนับสนุนในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน และมีการแนะแนวการศึกษาอาชีพชีวิตและสังคมผลการศึกษา
๓. ควรจัดให้มีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เช่น คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อื่น เพื่อสร้างความสะดวกและคล่องตัวในการรับบริการการศึกษาค้นคว้า
๔. ควรจัดให้มีมุมอ่านหนังสือ และห้องสมุดไว้ให้กับประชาชนและบุคคลทั่วไปสำหรับอ่านหนังสือและศึกษาค้นคว้า
๕. ควรมีการอบรมพิเศษให้กับประชาชนและบุคคลทั่วไปที่มีการพัฒนาการเรียนซ้ำกว่าปกติ โดยการอบรมพิเศษหรือเพิ่มความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ

^{๑๑} อชิรญาณ์ ยันตพร, “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนบางขุนไทร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี”, **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒).

๖. การจัดการประเมินผลในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนอื่นๆ ที่มีการดำเนินการใกล้เคียงกัน

๒. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นภาพสะท้อนว่าประชาชนและบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการบริหารที่ดีต่อไป

๓. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนและบุคคลทั่วไปที่ใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่ามีความคิดใดบ้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน

๔. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนและบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับความพึงพอใจศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลที่ดีมากยิ่งขึ้น

๕. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้เรียน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๙.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. คู่มือปฏิบัติงานสำหรับครู ศรช. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๕.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้, ๒๕๕๕.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.

กรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.

จันทรานี สงวนนาม. เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. กรุงเทพมหานคร: ม.ท.ป., ๒๕๔๖.

จุฬารัตน์ บุญยากร. วัดพัฒนา ๕๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

จินตนา บุญบงการ และ ญัฏฐพันธ์ เขจรนันท์. การจัดการเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๔.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริม, ๒๕๔๐.

ทิพวัลย์ มาแสง. การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในประเทศ : วิเคราะห์เปรียบเทียบ กับแนวทางขององค์การสหประชาชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด, ๒๕๕๔.

ทองหล่อ เดชไทย. หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๐.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. **วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: ปิสนิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.
- นิตย สัมมาพันธ์ รศ. **การบริหารเชิงพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๙.
- บุญเลิศ เย็นคงคา. **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร: วิเจ พรินติ้ง, ๒๕๔๙.
- ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขภาพการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕.
- พงศ์ หรดาล. **จิตวิทยาอุตสาหกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การการศาสนา, ๒๕๔๘.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๑.
- พลอากาศโท หม่อมหลวงสุปรียา กมลาศน์. **กลยุทธ์การบริหาร**. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑).
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สหธรรมิก, ๒๕๕๒.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธรรมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี). **ธรรมปริทัศน์ “๔๖”**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต. **บันทึกการสัมมนาเรื่อง พุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนศิวัพร, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- ภิญโญ สาร. **การบริหารบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๕๑.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔.
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. **กิจกรรมการจัดการศึกษาแบบอ้อยาคัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๔.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๕๐.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- วิเชียร วิทยอดม. **การจัดการสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: ธนัช การพิมพ์, ๒๕๕๔.
- วิโรจน์ สารรัตน์. **การบริหารหลักการทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๙.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. **วาระสุดท้ายของพระพุทธองค์**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙.
- เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.
- เสาวนีย์ สารพร. **ทักษะของผู้บริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙.
- สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๔.
- สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓.
- สุพิน เกชาคุปต์. **การจัดการปฏิบัติงาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุพิศวง ธรรมพันทา. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๕.

สุริวัตร จันทรโสภา. **พระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๔.

สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑.

สาคร สุขศรีวงศ์. **การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จี. พี. ไฮเบอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กระทรวงศึกษาธิการ. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกระทรวงกรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภักดิ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ, ๒๕๕๐.

(๓) วิทยานิพนธ์ : ภาคนิพนธ์ : สารนิพนธ์ : รายงานการวิจัย

กัมปนาท ศรีสุนทร. “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม”.

ศาสตราศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

จิรวาส เรือนพันธ์. “การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยาเรื่องความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

ณัฐนันท์ ยอดธนนชัย. “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับการแนะแนวการศึกษา อาชีพชีวิตและสังคม”.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

ณัฐพล สียงพิบูล. “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานพื้นที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตพระโขนง : แนวทางการออกแบบและบริหารจัดการ”.

ศาสตราศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

ทศพิธ แป้นดวงเนตร. “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพ โดยชุมชนชาวจีนยูนนานบ้านสันติชล ตำบลเวียงใต้ อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์. “การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.
- นัฐวุฒิ กิ่งตระกูล. “นาฏยลีลาหุ่นกระบอกไทยสู่งานออกแบบภายในศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม”. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.
- บุญช่วย จันทรเห่า. “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗.
- พระไพศาล สุทธจิตโต (โนนทนาย). “การบริหารงานโรงเรียนการกุศลวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก). “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นมิตร อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูวิฑิตเจติยานุรักษ์ (เจริญ เรือนปัญญา). “การจัดการศึกษาแผนกธรรมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ จังหวัดลำพูน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๔๙.
- พระมหาอนุศักดิ์ จันทราลักษณ์. “ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม”. **รายงานการค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๔.
- พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน (สอนเล็ก). “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดขมิ้นมิตร อำเภอยะประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระมหาสุริยา หอมวัน. “บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์: กรณีศึกษาพระภิกษุสามเณรวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภอกุหลาบพริศ จังหวัดศรีสะเกษ”. **สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๙.

พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร์). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักสิกขาปฏิบัติธรรม ๗”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระราชวิจิตรติก (วิชัย กลุณณธมโม). “กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓.

รุ่งรัตน์ จิณะเสน. “การพัฒนาระบบการให้บริการสื่อ ของศูนย์การเรียนรู้ด้วยตัวเอง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

สุแทน โคตรภูเวียง. “การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในภาคคณะสงฆ์ ๙”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

สุริศรา บัวนิล. “การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นตามอัยยาศัย: กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น”. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอวังน้อย. **เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ**. ครั้งที่ ๑, วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๑.

ข้อมูล. **ทะเบียนราษฎร์**. อำเภอวังน้อย. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๑].

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

นิรันด. **ข้อมูลเพื่อการค้นคว้า: สังคมศาสตร์และจิตวิทยา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=2796.0;p2>. [๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑].

ข้อมูล. **วิกิพีเดีย**. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอวังน้อย>, [๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๑].

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๖) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระครูวิสิฐพัฒนพิธาน (มหาวิริยฤทธิ์ ธรรมทตฺโต). เจ้าอาวาสวัดพะยอม เจ้าคณะอำเภอวังน้อย อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____ พระครูอมรรัตนธรรม (อานาจ อภิปปสนฺโน). เจ้าอาวาสวัดยมตามธรรม ตำบลชะแมบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____ พระครูประสิทธิ์บุญญากร (สุรสิทธิ์ ปภสฺสโร). เจ้าอาวาสวัดกุฎีประสิทธิ์ ตำบลลำไทร อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.

_____ พระครูนิวิฐสารธรรม (เอนก ติสฺสโร). เจ้าอาวาสวัดบ้านช้าง ตำบลลำตาเสา อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____ พระอธิการสมาน กนตธมฺโม (สมาน กนตธมฺโม). เจ้าอาวาสวัดไพฑูริย์ถนิมาราม ตำบลวังจุฬา อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____ พระครูสังฆรักษ์สมบัติ ธรรมทินโน (สมบัติ ธรรมทินโน). เจ้าอาวาสวัดทองจันทร์ภิราม ตำบลพะยอม อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____ พระครูพิศาลบุญญาภินันท์ (บุญมาก อจจาทร). เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้ม้า ตำบลบ่อตาโล่ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

_____ พระอธิการดำรงค์ สิริสาโร (ดำรง สิริสาโร). เจ้าอาวาสวัดธรรมจริยา ตำบลข้าวงาม อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒ ภาษาอังกฤษ:

Books

Nigro. Felix A **Public Personal Administration**. New York: Henry Holt B. Co, 1958.

B. Joyce and M. Weil. **Model of Teaching**. Boston: Allyn and Bacon, 1996.

Alan Price. **Human Resource Management. In a Business Context**. 2 edition. London: Thomson Learning, 2004.

Cronbach. Lee J. **Essentials of Psychological Testing**. 4th ed. New York: Harper & Row, 1971.

Koontz Harold. and Weihrich Heize. **Essential of Management**. 5th. Singapore: McGraw-Hall, 1990.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Luther Gulick and Lyndall Urwick. **Papers on the Science of Administration.** New York: Institute of Public Administration, 1937.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)
 ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๓๒ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวัง
 น้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็น
 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
 ยิงว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ตรวจแล้ว

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
 โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๙๓๓-๐๕๔๙๔๘๗๒

ดร.ประเสริฐ ธิลาว

14 พ.ย. 2561



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๔๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)
 ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๓๒ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระสุธีวีรบัณฑิต,ดร.

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวัง
 น้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็น
 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
 ยิงว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ตรวจแล้ว

(พระสุธีวีรบัณฑิต,ดร.)
 ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม
 พระพุทธศาสนาและพิธีการสังคม
 ๑๒ พ.ย. ๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุธะพรม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
 โทรติดต่อน. ๐๙๓-๐๕๔๙๔๗๒



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)
 ที่ ศธ.๒๑๐๕.๒/ว ๒๓๒ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวัง
 น้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็น
 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
 ยิงว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๓๓๐/๒๓
 พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร
 พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร ดร.
 14 พ.ย. 2561

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
 โทรติดต่อน. ๐๙๓๓-๐๕๔๔๘๘๗๒



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๓๒

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา

เนื่องด้วย พระสง่า ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสง่า จันทวนโณ

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๙๓-๐๕๙๙๘๗๒

๐๙/๑๑/๒๕๖๑/๑๑/๑๑/๑๑

ดร.รัฐพล เย็นใจมา

๑๓๓๓.๑๑



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)
 ที่ ศธ ๖๑๐๕/๒/ว. ๒๓๒ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหาสุรนนท์ สุนนฺโท, ดร.

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวัง
 น้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็น
 ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ
 ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
 ยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุธะพรหม)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๑๒/๑๑/๖๑

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
 โทรติดต่อนอ. ๐๙๓-๐๕๙๙๘๗๒

๑๔/๑๑/๖๑

ภาคผนวก ข

ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC)

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์

การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระสงฆ์ จันทวนโณ (เปลี่ยนกลาง)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อ	การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๑. ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้									
๑.	ให้บริการสื่อความรู้ในการจัดการศึกษาตาม อรรถาศัย เช่น หนังสือวิชาการ สารคดีทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสาร ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	จัดการบริการยืม – คืน สื่อความรู้สำหรับผู้ ประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๓	จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนสถานที่เหมาะสม สำหรับกิจกรรมการศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๔	ให้บริการแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	จัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน การศึกษา ค้นคว้า การให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖	บริการหมุนเวียนหนังสือ-สื่อไปยังที่อ่านโดย กลุ่มนักศึกษาและเครือข่ายอื่น ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	ในวันสำคัญต่าง ๆ ให้มีการจัดกิจกรรมนั้น ๆ	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๘	จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเคลื่อนที่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙	จัดให้ความรู้ตามเสียงตามสาย หอกระจายข่าว	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๐	บริหารคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนตามความเหมาะสม								

ข้อ	การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ใน ชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้								
๑	การจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมและปลูก จิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญ ของสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้	1	0	1	1	1	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒	จัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือ คติพจน์ และการจัดสวนสมุนไพรโดยบอก สรรพคุณของต้นไม้ไว้	1	0	1	1	1	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	การจัดกิจกรรมบรรยายภาพเกี่ยวกับวรรณคดี พุทธประวัติ มหาชาติชาดก	1	0	1	1	1	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔	การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ หรือเทพธรรมะ ซีดีรอม วีดีโอเทพธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็ก นักเรียนและประชาชน	1	0	๑	1	0	๓	๐.๖	ใช้ได้
๕	จัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับงานพื้นบ้านทาง ศิลปกรรมเพื่อเสริมการประกอบอาชีพ ประจำวัน ในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ	1	0	1	1	1	๔	๐.๘	ใช้ได้
๖	จัดกิจกรรมสอนและอบรมกรรมฐาน ฝึกการ ทำสมาธิเพื่ออบรมจิตใจ	1	0	1	1	1	๔	๐.๘	ใช้ได้
๗	การจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อการพัฒนา ทางด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ เช่น การ ออกกำลังกาย การร้องเพลง การวาดรูป และ การละเล่นต่าง ๆ ของชุมชน	1	0	1	1	1	๔	๐.๘	ใช้ได้
๘	จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่จะเป็น ประโยชน์แก่บุคคลต่าง ๆ เช่น สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ	1	0	1	1	1	๔	๐.๘	ใช้ได้
๙	การจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนาศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เผยแพร่ และสืบทอด	1	1	1	๑	1	๕	๑.๐	ใช้ได้

๑๐	การจัดกิจกรรมโดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้สำคัญต่าง ในห้องเรียน	1	1	1	1	1	๕	๑.๐	ใช้ได้
----	---	---	---	---	---	---	---	-----	--------

ข้อ	การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๓. ด้านอาคารสถานที่								
๑	ให้วัดเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถ เข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๒	จัดให้วัดมีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ และมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความ ร่มรื่น และเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อเปิด โอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและ ประชาชนได้เข้าศึกษาหาความรู้และพักผ่อน	๑	๐	๑	๑	๐	๓	๐.๖	ใช้ได้
๓	จัดวางผังวัดในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้ เป็นระเบียบ	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔	จัดให้มีแหล่งน้ำสะอาดไว้เป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้บริการแก่พระภิกษุ สามเณรและ ประชาชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๕	จัดให้มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้ และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๖	จัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ ศิลปวัตถุและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการ สนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๗	จัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็น สถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ ประชาชนและคนในท้องถิ่น	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๘	สถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่วไป	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๙	เป็นสถานที่ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือแจ้ง ข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐	ใช้ได้
๑๐	เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมอื่น เช่น ศูนย์ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้

นางสาว
ประจักษ์กมล (ส.ก.)
๒๙/๓.๕.๖๖

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try-out)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๓๔



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระครูวิจิตรอากาศ เจ้าคณะตำบลคลองสี่ จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวน โณรหัสสประจำวัดนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในการปกครองของพระคุณท่าน
จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๑๗.๑๑.๖๑

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Alpha)

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (RELIABILITY)
 เรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”
 พระสง่า จันทวนโณ (เปลี่ยนกลาง)
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all
variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.756	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	117.50	47.638	.229	.751
a2	117.50	48.121	.130	.756
a3	117.50	47.224	.292	.749
a4	117.57	48.530	.100	.756
a5	117.53	48.189	.111	.757
a6	117.47	49.430	-.042	.764
a7	117.73	44.616	.350	.744
a8	117.27	48.685	.002	.768
a9	117.07	45.444	.355	.744
a10	117.17	45.523	.396	.742

b1	117.50	44.810	.366	.743
b2	117.17	46.282	.344	.746
b3	117.23	44.875	.556	.736
b4	117.37	42.378	.613	.726
b5	117.37	45.344	.296	.748
b6	117.43	47.082	.186	.754
b7	117.37	49.068	.019	.759
b8	117.47	50.326	-.149	.769
b9	117.53	48.671	.067	.758
b10	117.43	49.702	-.078	.769
c1	117.63	45.206	.276	.750
c2	117.30	45.045	.415	.741
c3	117.53	45.154	.409	.741
c4	117.37	47.206	.302	.749
c5	117.47	45.154	.406	.741
c6	117.60	44.938	.486	.738
c7	117.40	45.490	.371	.743
c8	117.43	46.944	.286	.749
c9	117.43	44.806	.467	.738
c10	117.20	45.476	.373	.743

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
121.47	49.430	7.031	30

ตรวจสอบ
แล้ว

(พระมหาฤกษ์ ฤกษ์โสภณ,ดร.)
๓ / ๕๓ / ๕๓

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๔๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายพิรุณ วิมลอักษร นายอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชากรในการปกครองของท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

รับอย่างจริง
พร้อมให้ข้อมูล

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๙๙



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิศาลบุญญาภินันท์ เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอพระราชทานให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อินทร์น้อย
พระครูพิศาลบุญญาภินันท์
เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.สุรพล สุธะพรหม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
โทรศัพท์: ๐๙๓-๐๕๙๙๘๘๙๒

ថ្ងៃ ពុធ ២០០៥.២/១ ព្រៃស



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลือไร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 – 248 – 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 – 248 – 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้สืบเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระอริการสมาน กนฺตมโม เจ้าอาวาสวัดโพธิ์รัตนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รัทสประจักษ์วินิต ๒๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

ผอ. อธิการบดีมหาวิทยาลัย
1 จ้างงานบริการวิชาการ
๑๐,๐๐๐ บาท (รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสง่า จันทวนโณ
โทรศัพท์: ๐๙๓-๐๕๕๔๘๗๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๙๙



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นิตสาร พระครูอมรรัตนธรรม เจ้าอาวาสวัดยมนาตามธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนิตสารมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ฉันทวนโณ

พระครูอมรรัตนธรรม
ดร. ฉันทวนโณ
ธช.วินัย

ขอนิตสารมาด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๓-๐๕๕๙๘๘๙๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๙๙



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูนิวาสธรรมจักษ์ เจ้าอาวาสวัดบ้านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอลำไย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๓-๐๕๔๙๘๘๙๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๙๙



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูประสิทธิ์บุญญากร เจ้าอาวาสวัดกุฎีประสิทธิ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสนิมิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นิสิต

พระครูประสิทธิ์บุญญากร

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.สุพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๓๓-๐๕๕๙๙๘๙๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๙๙



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสังฆรักษ์สมบัติ ธมฺมทินโน เจ้าอาวาสวัดทองจันทร์การาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอพระราชทานให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

อ.ดร.สุวิทย์ ธรรมธะ

ดร.สุวิทย์ ธรรมธะ

ดร.สุวิทย์ ธรรมธะ (รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๓-๐๕๙๙๘๘๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๙๙



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติครุฑอนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิสุทธิพัฒนพิธาน เจ้าคณะอำเภอลำไญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รัชสประจักษ์ตนินิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติครุฑให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

พระครูวิสุทธิพัฒนพิธาน

ดร.สุพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

กัมมัตถ์ ๑๓-๖๑๕๑

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระครูวิสุทธิพัฒนพิธาน

๑๕๔๑ จันทวน

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๓-๐๕๙๘๘๙๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๙๙



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระอธิการดำรง สิริสาโร เจ้าอาวาสวัดธรรมจริยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระสงฆ์ ฉายา จันทวนโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๗๐
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

มีผลให้รับทราบ.
พระอธิการดำรง สิริสาโร
เจ้าอาวาสวัดธรรมจริยา

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระสงฆ์ จันทวนโณ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๓๓-๐๕๙๙๘๘๙๒

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยแต่ละบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลที่ได้ จะแปลผลวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด

แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระสงฆ์ จันทวนโณ (เปลี่ยนกลาง)
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

๑. [] ชาย

๒. [] หญิง

๒. อายุ

๑. [] ๒๐ – ๓๐ ปี

๒. [] ๓๑ – ๔๐ ปี

๓. [] ๔๑ – ๕๐ ปี

๔. [] ๕๑ – ๖๐ ปี

๕. [] ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษา

๑. [] ต่ำกว่าปริญญาตรี

๒. [] ปริญญาตรี

๓. [] ปริญญาโท

๔. [] สูงกว่าปริญญาโท

๔. อาชีพ

๑. [] ค้าขาย

๒. [] เกษตรกรรม

๓. [] รับจ้างทั่วไป

๔. [] ธุรกิจส่วนตัว

๕. [] ข้าราชการ

๖. [] อื่นๆ โปรดระบุ.....

- ตอนที่ ๒** แบบสอบถาม การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านที่ ๑. การบริหารจัดการเรียนรู้
ด้านที่ ๒. กิจกรรมการเรียนรู้ ด้านที่ ๓. อาคารสถานที่
- คำชี้แจง** ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ต้องการว่าอยู่ในระดับใดที่ตรงกับสภาพความ
เป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนนดังนี้
- | | | |
|-----------|-------------------------|------------|
| ๕ หมายถึง | มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ | มากที่สุด |
| ๔ หมายถึง | มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ | มาก |
| ๓ หมายถึง | มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ | ปานกลาง |
| ๒ หมายถึง | มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ | น้อย |
| ๑ หมายถึง | มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ | น้อยที่สุด |

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านที่ ๑ การบริหารจัดการเรียนรู้	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ให้บริการสื่อความรู้ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น หนังสือวิชาการ สารคดีทั่วไป หนังสือพิมพ์ วารสาร ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ					
๒. จัดการบริการยืม – คืน สื่อความรู้สำหรับผู้ที่ยังประสงค์จะยืมสื่อความรู้ไปศึกษาค้นคว้านอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชน					
๓. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนสถานที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการศึกษา					
๔. ให้บริการแนะแนวการศึกษานอกโรงเรียน					
๕. จัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต					
๖. บริการหมุนเวียนหนังสือ-สื่อไปยังที่อ่านโดยกลุ่มนักศึกษาและเครือข่ายอื่น ๆ					
๗. ในวันสำคัญต่าง ๆ ให้มีการจัดกิจกรรมนั้น ๆ					
๘. จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเคลื่อนที่					
๙. จัดให้ความรู้ตามเสียงตามสาย หอกระจายข่าว					
๑๐. บริหารคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามความเหมาะสม					

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านที่ ๒ กิจกรรมการเรียนรู้	๕	๔	๓	๒	๑
๑. การจัดกิจกรรมรักษาสภาพแวดล้อมและปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้					
๒. จัดกิจกรรมต้นไม้พูดได้ โดยเขียนคติธรรม หรือคติพจน์ และการจัดสวนสมุนไพรโดยบอกสรรพคุณของต้นไม้ไว้					
๓. การจัดกิจกรรมบรรยายภาพเกี่ยวกับวรรณคดีพุทธประวัติ มหาชาติชาดก					
๔. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ หรือเทพธรรมะ ซีดีรอม วีดีโอเทพธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชน					
๕. จัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับงานพื้นบ้านทางศิลปกรรม เพื่อเสริมการประกอบอาชีพประจำวัน ในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ					
๖. จัดกิจกรรมสอนและอบรมกรรมฐาน ฝึกการทำสมาธิเพื่ออบรมจิตใจ					
๗. การจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ เช่น การออกกำลังกาย การร้องเพลง การวาดรูป และการละเล่นต่าง ๆ ของชุมชน					
๘. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่จะเป็ประโยชน์แก่บุคคลต่าง ๆ เช่น สตรีแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ					
๙. การจัดกิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้เผยแพร่และสืบทอด					
๑๐. การจัดกิจกรรมโดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งการเรียนรู้สำคัญต่าง ในห้องเรียน					

การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านที่ ๓ อาคารสถานที่	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ให้วัดเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์					
๒. จัดให้วัดมีบริเวณร่มรื่น สวยงาม สะอาด สงบ และมีสภาพเป็นอุทยานหรือสวนป่าที่มีความร่มรื่น และเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนได้เข้าศึกษาหาความรู้และพักผ่อน					
๓. จัดวางผังวัดในส่วนที่ใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นระเบียบ					
๔. จัดให้มีแหล่งน้ำสะอาดไว้เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้บริการแก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน					
๕. จัดให้มีหอกระจายข่าว เพื่อสอดแทรกความรู้และบริการข่าวสารต่างๆ ให้แก่ชุมชน					
๖. จัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ศิลปวัตถุและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน					
๗. จัดทำธรรมสถานหรือสวนธรรม เพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมศีลธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนและคนในท้องถิ่น					
๘. เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่ว ๆ ไป					
๙. เป็นสถานที่ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือแจ้งข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชน					
๑๐. เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ เป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ
 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน
 ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๓. ด้านอาคารสถานที่

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ขออนุโมทนาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ซ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางการส่งเสริม การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๓ ด้าน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์:

ตำแหน่ง:

ที่อยู่:

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์:

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ “การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

ด้านที่ ๑ การบริหารจัดการเรียนรู้ มีแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรทำอย่างไร

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ด้านที่ ๒ กิจกรรมการเรียนรู้มีแนวทางการส่งเสริม การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรทำอย่างไร

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ด้านที่ ๓ อาคารสถานที่ มีแนวทางการส่งเสริม การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรทำอย่างไร

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขออนุโมทนาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

พระสง่า จันทวนโณ (เปลี่ยนกลาง)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย



ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	: พระสง่า จันทวณฺโณ (เปลี่ยนกลาง)
วัน/เดือน/ปีเกิด	: วันที่ ๑๖ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
สถานที่เกิด	: จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	: จบปริญญาตรีรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
เข้าศึกษา	: มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐
วันสำเร็จการศึกษา	: มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดทองจันทร์การาม ตำบลพะยอม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา